

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Trh práce vybraných členských zemí
Evropské unie**

Autor: Bc. Iveta Křížová

Vedoucí: Ing. Michal Steininger, Ph.D.

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Iveta Křížová

Provoz a ekonomika

Název práce

Trh práce vybraných členských zemí Evropské unie

Název anglicky

The labour market of selected countries of European Union

Cíle práce

Cílem diplomové práce je popsat trh práce v Evropské unii a analyzovat tržní prostředí vybraných ekonomik EU ve vztahu k trhu práce. Dílčím cílem je aplikace Okunova zákona ve vybraných zemích včetně České republiky a následné zhodnocení příčin, důsledků a možných řešení v této souvislosti.

Metodika

Pro napsání rešeršní části práce je potřeba prostudovat odbornou literaturu a právní předpisy vydané Evropskou unií, které souvisejí s řešenou problematikou. Souhrn podkladových údajů získá autorka z data-bází Českého statistického úřadu, Statistického úřadu Evropské unie a ze záznamů vybraných ekonomik EU získaných na portálech Ministerstev práce a sociálních věcí jednotlivých zemí. V analytické části bude zkoumán trh práce vybraných zemí EU s ohledem na platnost Okunova zákona.

Doporučený rozsah práce

50 – 60 stran

Klíčová slova

Trh práce, nabídka práce, poptávka po práci, zaměstnanost, nezaměstnanost, Okunův zákon, Evropská unie.

Doporučené zdroje informací

BALDWIN, R.; WYPLOSZ, Ch. Ekonomie evropské integrace. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1

BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav; STARÁ Dana; SVOBODA, Roman. Česká republika ve světle ekonomických teorií. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 206 s. ISBN 978-80-7380-3968

BUCHTOVÁ, Božena a kol. Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada Publishing, a.s., 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8

CAHUC, Pierre a André ZYLBERBERG. Labor economics. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2004. 84 s. ISBN 0-262-03316-X.

FRANCOVÁ, Jana. Lisabonská smlouva: konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, 2009, 539 s. ISBN 978-80-7440-017-9.

HOLMAN, Robert a kol. Dějiny ekonomického myšlení. Praha: Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

KLAUS, Václav. Ekonomická věda a ekonomická reforma: statě, eseje. Praha: Gennex & Top agency, 1991. 230 s. ISBN 80-900368-3-X.

KÖNIG, Petr a kol. Rozpočet a politiky Evropské unie, příležitost pro změnu. Praha: C.H.Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9

SAMUELSON, P.A.; NORDHAUS, W.D. Ekonomie. Praha: Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Lisabonská smlouva a její dopady na evropské, mezinárodní a vnitrostátní právo členských států. Praha: Leges, 2012. 284 s. ISBN 978-80-87576-17-5

Zákon o zaměstnanosti – č. 435/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Michal Steininger, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 22. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Trh práce vybraných zemí Evropské unie" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 23. 3. 2015

.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mojí závěrečné diplomové práce Ing. Michalu Steinigerovi, Ph.D. za ochotu a trpělivost, s kterou mi předával cenné rady a připomínky během vytváření mé diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala mé rodině za pomoc a podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu mého studia.

Trh práce vybraných členských zemí Evropské Unie

The labour market of selected countries of European Union

Souhrn

Cílem této diplomové práce je popsat trh práce Evropské unie a zanalyzovat tržní prostředí vybraných ekonomik EU ve vztahu k charakteristikám trhu práce. Na základě těchto charakteristik poté aplikovat Okunův zákon na jednotlivé země a následně zhodnotit příčiny, důsledky a možná řešení vzniklé situace.

Trh práce je jedním z nejsledovanějších segmentů každé ekonomiky, na něž se soustředí veškerá pozornost na úrovni národní i nadnárodní. Při hodnocení trhu práce musí být brán zřetel na velké množství ukazatelů, z nichž nejdůležitějším je míra nezaměstnanosti. Ta ovlivňuje ekonomiku jako celek, má dopad na inflaci, vývoj hrubého domácího produktu, ale především na konkurenceschopnost každé země vůči ostatním státům.

Tato diplomová práce se zabývá všeobecným vymezením trhu práce a jeho charakteristik. Dále pak stručným historickým vývojem EU, se zaměřením na Evropský sociální fond, podporující v každé zemi aktivní politiku zaměstnanosti a volný pohyb osob, jež je jednou ze čtyř základních svobod. V poslední části je diplomová práce zaměřena na Okunův zákon a jeho aplikaci na jednotlivé ekonomiky včetně České republiky, zhodnocením příčin a důsledků výsledků výpočtu.

V celé Evropské unii je nezaměstnanost velmi řešeným a diskutovaným tématem. Přestože dlouhodobý průměr osciluje okolo 8 %, některé země hodnoty tohoto průměru několikanásobně přesahují. Příkladem takové země je Španělsko, kde v roce 2013 dosáhla nezaměstnanost k hranici 27 %. Součástí EU jsou ale také země s velmi nízkou mírou nezaměstnanosti, jako například Rakousko, kde se míra nezaměstnanosti dlouhodobě pohybuje mezi 4 a 5 %.

Klíčová slova

Trh práce, zaměstnanost, nabídka práce, poptávka po práci, nezaměstnanost, Evropská unie, Evropský sociální fond, volný pohyb osob, hrubý domácí produkt, produkční mezera, Okunův zákon.

Summary

The goal of this diploma thesis is to describe the EU labour market and analyze the market environment of selected economies of the EU in relation to the characteristics of the labour market. Based on these characteristics, then apply Okun's law for individual countries and then valorize the causes, consequences and possible solutions of the situation.

The labour market is one of the most watched segments of each economy, which focuses all attention on the national and international level. In evaluating labour market must be taken into account a large number of indicators, of which the most important is the unemployment rate. It affects the economy as a whole, has an impact on inflation, the gross domestic product, but also on the competitiveness of each country from other states.

This thesis deals with a general definition of the labour market and its characteristics. Then a brief historical development of the EU, with a focus on European Social Fund support in each country active employment policy and free movement of people, which is one of the four fundamental freedoms. The last part of the thesis is focuses on Okun's law and its application to individual economies, including the Czech Republic, evaluation of the causes and consequences of the calculation results.

In the EU unemployment is solving a very discussed topic. Although the long-term average oscillates around 8%, some countries have this value several times higher than average. An example of such countries is Spain, where in 2013, unemployment reached the limit of 27%. Part of the EU are also countries with very low unemployment rates, such as Austria, where the unemployment rate is in the long run between 4 and 5%.

Key words

The labour market, employment, supply of labour, demand of labour, unemployment, European Union, European social fund, free movements of person, gross domestical produkt, output gap, Okun's law.

Obsah

1. Úvod.....	11
2. Cíl práce a metodika	12
3. Přehled řešené problematiky.....	15
3.1 Trh práce	15
3.1.1 Nabídka na trhu práce	15
3.1.2 Poptávka na trhu práce.....	16
3.1.3 Rovnováha na trhu práce	18
3.1.4 Charakteristiky trhu práce.....	18
3.2 Vývoj politiky zaměstnanosti na úrovni Evropské unie	21
3.2.1 Amsterodamská smlouva.....	21
3.2.2 Evropská strategie zaměstnanosti	22
3.2.3 Lisabonská strategie.....	25
3.2.4 Strategie Evropa 2020.....	28
3.3 Evropský sociální fond	30
3.3.1 Historie ESF.....	30
3.3.2 Vize a cíle ESF	33
3.3.2 Programové období 2007 – 2013.....	34
3.3.3 Programové období 2014 – 2020.....	35
3.4 Jednotný vnitřní trh Evropské unie	37
3.4.1 Vývoj vzniku jednotného vnitřního trhu EU	38
3.4.2 Volný pohyb osob	41
3.5 Okunův zákon	44
3.5.1 Verze Okunova zákona.....	44
3.5.2 Výpočet (matematický zápis) Okunova zákona	47
3.5.3 Přirozená míra nezaměstnanosti	47

3.5.4 Reálný a potenciální produkt	48
3.5.5 Produkční mezera	49
4. Analytická část práce	51
4.1 Trh práce a politika zaměstnanosti	51
4.1.1 Vývoj míry nezaměstnanosti v období 2003 – 2014	51
4.1.2 Finanční zdroje z ESF v programovém období 2007 – 2013	56
4.1.3 Finanční zdroje z ESF v programovém období 2014 – 2020	61
4.1.4 Komparace vývoje nezaměstnanosti vybraných zemí v období 1980 - 2014.....	62
4.2 Mobilita pracovních sil	64
4.2.1 Migrace pracovních sil v období 2003 - 2013	64
4.2.2 Služba EURES (European Employment Services).....	66
4.3 Okunův zákon	67
4.3.1 HDP a potenciální produkt v období 2003 - 2013	67
4.3.2 Aplikace Okunova zákona pro vybrané země EU	70
4.3.3 Matematické ověření platnosti Okunova zákona.....	84
5. Závěr	89
6. Seznam použitých zdrojů.....	92
6.1 Bibliografické zdroje	92
6.2 Internetové zdroje	93
7. Přílohy.....	98

Seznam grafů

Graf 1: Tržní nabídka práce	16
Graf 2: Tržní poptávka po práci.....	17
Graf 3: Rovnováha na trhu práce	18
Graf 4: Výdaje z ESF v letech 1968 – 2006 (v mil. Eur)	32
Graf 5: Míra nezaměstnanosti v Rakousku a EU – 28 v letech 2003 – 2014 (v %)	52
Graf 6: Míra nezaměstnanosti ve Španělsku a EU – 28 v letech 2003 – 2014 (v %).....	53
Graf 7: Míra nezaměstnanosti ve Švédsku a EU – 28 v letech 2003 – 2014 (v %).....	55
Graf 8: Alokace zdrojů z ESF v Rakousku v programovém období 2007 – 2013	57
Graf 9: Alokace zdrojů z ESF ve Španělsku v programovém období 2007 – 2013	58
Graf 10: Alokace zdrojů z ESF ve Švédsku v programovém období 2007 – 2013	60
Graf 11: Komparace vývoje nezaměstnanosti vybraných zemí EU	62
Graf 12: Vývoj HDP a potenciálního produktu v Rakousku	71
Graf 13: Vývoj HDP a potenciálního produktu ve Španělsku.....	74
Graf 14: Vývoj HDP a potenciálního produktu ve Švédsku.....	78
Graf 15: Vývoj HDP a potenciálního produktu v České republice	81

Seznam obrázků

Obrázek 1: Rozdělení regionů dle hrubého domácího produktu na osobu.....	34
--	----

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní kvantitativní cíle Lisabonské strategie a skutečné výsledky	27
Tabulka 2: Hrubá míra migračního salda v období 2003 – 2013	65
Tabulka 3: HDP v miliardách eur, HDP na obyvatele a mezera výstupu.....	67
Tabulka 4: HDP v miliardách eur, HDP na obyvatele a mezera výstupu.....	68
Tabulka 5: HDP v miliardách eur, HDP na obyvatele a mezera výstupu.....	70
Tabulka 6: Podkladové údaje pro výpočet Okunova zákona pro Rakousko	72
Tabulka 7: Podkladové údaje pro výpočet Okunova zákona pro Španělsko.....	75
Tabulka 8: Podkladové údaje pro výpočet Okunova zákona pro Švédsko.....	79
Tabulka 9: Podkladové údaje pro výpočet Okunova zákona pro Českou republiku	82
Tabulka 10: Podkladové údaje pro matematické ověření platnosti	84

1. Úvod

Nezaměstnanost je v posledních desetiletích jedním z klíčových makroekonomických ukazatelů stojících v popředí zájmu nejen všech zemí, ale také Evropské unie jako celku. V jednotlivých státech je míra nezaměstnanosti velmi diferenciovaná, přesto ale jediným cílem je hodnotu tohoto ukazatele snižovat a udržovat na přiměřené úrovni.

Problém nezaměstnanosti nabral na intenzitě především v letech 2008 – 2010, kdy se celá Evropa potýkala s důsledky hospodářské krize, a k navýšení míry nezaměstnanosti došlo v podstatě ve všech členských zemích EU. Proto je další vývoj tohoto ukazatele předmětem zájmu nejen široké veřejnosti, ale především národních a také nadnárodních politik.

Společná politika Evropské unie vynakládá velké úsilí k eliminaci problémů na trhu práce a zvýšení zaměstnanosti, což je jednou z hlavních priorit EU. Hlavním cílem je podpora všech nezaměstnaných i rizikových skupin a kompenzace velmi vysokých rozdílů mezi jednotlivými zeměmi. Tyto kompenzace jsou Evropskou unií prováděny prostřednictvím poskytování finančních prostředků z Evropského sociálního fondu. Podpora ale probíhá také ze strany jednotlivých politik v kompetenci příslušných vlád členských zemí.

Prostředky, které jsou státům EU poskytovány, jsou určeny k realizaci aktivní politiky zaměstnanosti. Jednotlivé země poté mohou prostřednictvím svých operačních programů pozitivně ovlivňovat vývoj nezaměstnanosti, tvorbu nových pracovních pozic a rovné postavení všech občanů v zemi.

Nezaměstnanost neovlivňuje jen občany jednotlivých zemí, ale také výkonnost každé ekonomiky. Tato výkonnost je nejčastěji vyjádřena ukazatelem HDP. Jak dokazuje Okunův zákon, mezi těmito jevy existuje určitá regrese, zároveň ale míru nezaměstnanosti i hrubý domácí produkt ovlivňují další skutečnosti, které se v každé zemi odehrávají. Ve své podstatě je tak nezaměstnanost zcela přirozeným a do určité míry i únosným jevem.

2. Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je popsat trh práce Evropské unie a zanalyzovat tržní prostředí vybraných ekonomik EU ve vztahu k charakteristikám trhu práce. Dílčím cílem práce je analyzovat vývoj nezaměstnanosti ve vybraných ekonomikách v období 2003 – 2014 a následně provést komparaci vývoje tohoto ukazatele z dlouhodobého hlediska v letech 1980–2014. Dalším dílčím cílem je popsat fungování Evropského sociálního fondu a vytvořit rozbor příspěvků do vybraných členských států v programovém období 2007-2014 a předpokládaných příspěvků v období 2014-2020. Dalším cílem práce je zhodnotit vývoj mobility pracovních sil vybraných ekonomik Evropské unie v letech 2003-2013 a popsat činnosti služby EURES. Posledním dílčím cílem práce je zhodnotit vývoj hrubého domácího produktu a potenciálního produktu ve vybraných zemích v letech 2003-2013 a na základě těchto údajů aplikovat Okunův zákon ve sledovaných státech včetně České republiky v letech 2004, 2009 a 2013. Následným cílem je zhodnotit příčiny, důsledky a možná řešení v této souvislosti.

Pro napsání rešeršní části práce je potřeba prostudovat odbornou literaturu a právní předpisy vydané Evropskou unií, které souvisejí s řešenou problematikou. Souhrn podkladových údajů je získán z databází Českého statistického úřadu, Statistického úřadu Evropské unie a ze záznamů vybraných ekonomik EU. Ty budou získány na webových portálech Ministerstev práce, a dalších portálech veřejné zprávy jednotlivých zemí.

V analytické části jsou jednotlivé země popsány v rámci ekonomické charakteristiky jednotlivých členských států. Prvním popisovaným ukazatelem bude míra nezaměstnanosti, její vývoj a srovnání s průměrem Evropské unie v letech 2003 – 2014, přičemž hodnoty pro poslední rok budou pouze za první dvě čtvrtletí. Takto je míra nezaměstnanosti analyzována zvlášť pro Rakousko, Španělsko a Švédsko. Tyto země byly vybrány na základě charakteristik jednotlivých ekonomik. Rakousko je státem s velmi příznivým vývojem míry nezaměstnanosti, která se dlouhodobě nachází pod průměrem celé Evropské unie. Španělsko je naopak státem s velmi vysokými hodnotami míry nezaměstnanosti. Švédsko je zemí s průměrnou nezaměstnaností ve srovnání s celou EU, zároveň je ale státem s velmi dobře propracovanou politikou sociálních příspěvků a s tím spojenou vysokou životní úroveň obyvatel státu. Celá tato problematika je následně

vztažena ke způsobům provádění politiky zaměstnanosti. Na závěr je provedena komparace vývoje míry nezaměstnanosti jednotlivých států.

Dalším popisovaným jevem je alokace finančních zdrojů z Evropského sociálního fondu v programovém období 2007 – 2013. Zde je zhodnocena jejich výše, využití a rozdělení mezi jednotlivé operační programy každé ze sledovaných zemí a zároveň jsou hodnoty srovnány s celkovým rozpočtem Evropského sociálního fondu. Dalším krokem je rozbor předpokládaných příspěvků pro následující programové období 2014 – 2020.

Následnou částí analytické práce je zhodnocení a analyzování mobility pracovních sil v Evropské unii a vyjádření migračního salda v období let 2003 - 2013. Hodnoty tohoto ukazatele jsou převzaty z webových portálů Evropského statistického úřadu a služby EURES, jejíž funkce a náplň činnosti je popsána v navazující kapitole (4.2) analytické části práce.

V závěru analytické části je provedena aplikace Okunova zákona na výše uvedené sledované ekonomiky, včetně České republiky, a to v letech 2004, 2009 a 2013. Tyto roky byly zvoleny vzhledem ke zkoumané časové řadě. Vybrán byl rok z počátku (2004) a konce (2013) sledovaného období a také rok, ze středu časové řady (2009), který je zároveň obdobím, v němž na evropské ekonomiky začaly dopadat důsledky probíhající ekonomické krize. Výpočet pro ověření platnosti zákona probíhá na základě definice Okunova zákona (viz kapitola č. 4.3). Zákon uvažuje pohyb hrubého domácího produktu o 2 – 3 % pod hranici svého potenciálu. Pro zjednodušení výpočtu je zde výchozí hodnotou střední hodnota 2,5 z předpokladu definovaného stavu HDP; tzn., že nachází-li se hrubý domácí produkt 2,5 % pod svým potenciálem, zvýší se míra nezaměstnanosti o 1 %.

Pro výpočet Okunova zákona je nejprve nutné vyčíslit rozdíl mezi hrubým domácím produktem a jeho potenciálem, tedy procentuální hodnotu stavu HDP. Dále je nutné vyčíslit rozdíl mezi předpokladem stavu HDP vyplývajícího z Okunova zákona a skutečným stavem hrubého domácího produktu. Pro tento výpočet je využita metoda jednoduché přímé úměry, kde již uvedená hodnota 2,5 je brána jako 100 %. Pro zjištění potřebného pohybu je nutné uvažovat výslednou hodnotu, přičemž výsledkem je pak procentuální změna pohybu hrubého domácího produktu, která odpovídá změně míry nezaměstnanosti. Ta je vypočtena jako popsána procentuální změna z definovaného jednoho procenta, které předpokládá Okunův zákon. Následně je nutné všechny pohyby

přepočít z čistých procent na procentní body a srovnat hodnotu skutečného zvýšení či snížení míry nezaměstnanosti a výsledek dosažený předchozími výpočty. Výsledky jsou následně analyzovány. Uvedeny jsou zde také příčiny, důsledky a popis možného budoucího vývoje.

Další část práce matematicky ověřuje platnost Okunova zákona. Výpočet je proveden na základě vzorce uvedeného v kapitole č. 3.5.2. Výsledky jsou určeny na základě reálné míry nezaměstnanosti zjištěné v letech 2004, 2009 a 2013. Dále je zde uvažována také vzhledem k hodnotě přirozené míry nezaměstnanosti, která je vypočtena jako hodnota skutečné míry nezaměstnanosti v období, které předchází roku, pro nějž je výpočet prováděn, navýšená o předpokládané zvýšení tohoto ukazatele, které plyne z výpočtu Okunova zákona. V tomto bodě se hrubý domácí produkt rovná svému potenciálu a tedy dle okunových zákonitostí se míra nezaměstnanosti rovná své přirozené míře. Posledním článkem vzorce je hodnota produkční mezery, která udává, kde se nachází hrubý domácí produkt ve srovnání s jeho potenciálem.

Závěrečná část práce pak shrnuje nejdůležitější poznatky a trendy zjištěné v analytické části práce. Tato kapitola obsahuje také teoretický popis příčin, důsledků a možných řešení dané problematiky.

3. Přehled řešené problematiky

Tato část diplomové práce je zaměřena na vysvětlení teoretických pojmů, které souvisí s obsahem a problematikou vlastní části této diplomové práce.

3.1 Trh práce

Trh práce je místo, kde se střetává nabídka s poptávkou, tak jako na ostatních trzích výrobních faktorů. V tomto případě je ale trh charakterizován tržní poptávkou po práci a tržní nabídkou práce, přičemž na obou stranách existuje konkurence. Z mikroekonomického hlediska trh práce představuje konkrétního jedince, který poptává nebo nabízí práci. Naopak z makroekonomického hlediska se jedná o vztah mezi trhem práce a trhy ostatními.

Tak jako všechny ostatní trhy, má i tento trh svá specifika, jež jsou dána existencí výrobního faktoru práce. Ta ovšem sama o sobě nemůže existovat, protože jejími vykonavateli jsou lidé. Práce je takovým výrobním faktorem, který má za úkol přeměňovat přírodní bohatství v užitečné statky hmotné i nehmotné povahy nebo služby. Výsledkem takových přeměn za použití pracovní síly je mzda. (Jírová, 2009)

Tento trh představuje jeden ze segmentů celkového tržního hospodářství a je dále strukturován na mnoho dalších dílčích částí. Nejčastěji je uváděno rozdělení na trh primární a sekundární, neboli teorie duálního trhu práce. (Samuelson, 2007)

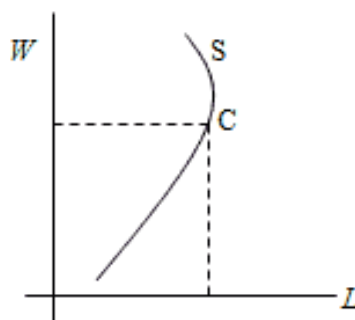
3.1.1 Nabídka na trhu práce

Nabídku na trhu práce představují domácnosti a jejich členové. Individuální nabídka práce představuje vztah mezi nabízeným množstvím práce domácnostmi a cenou této práce neboli mzdou. Hlavní roli v rozhodovacím procesu o množství nabízené práce hraje mezní užitek ze mzdy a volný čas. Více nabízené práce představuje také větší množství statků nakoupených ze mzdy, ale zároveň také méně volného času. Individuální nabídka práce proto vychází z poptávky po volném čase, přičemž mzda je jeho cenou. (Urban, 2011)

Poptávka po volném čase je charakterizována dvěma protipůsobícími efekty – substitučním a důchodovým. Substitučním efektem se rozumí stav, kdy pracovník získává svůj volný čas tím, že se vzdává mzdy. Jestliže ale mzda roste, zvyšuje se tím také cena

volného času ve vztahu k jiným statkům, které si spotřebitel může za danou mzdu koupit. Zájem o volný čas se tak snižuje a naopak se zvyšuje zájem o jiné zboží. Substituční efekt tak podněcuje ke zvýšení nabídky práce ze strany pracovníků. Proti tomu efekt důchodový představuje takovou situaci, kdy si spotřebitel s růstem mzdy může dovolit nakupovat více statků včetně volného času, přičemž ale nabízí méně práce. Spotřebitel tak opět začíná upřednostňovat volný čas, jenž si může při dosažení určité výše důchodu dovolit, přestože každá hodina volného času jej stojí na ušlé mzdě více. Takový únik mzdy je nazýván jako náklady ušlé příležitosti. Převaha jednoho nebo druhého principu pak závisí na síle, kterou na sebe oba tyto efekty protipůsobí. (Jurečka, 2010)

Graf 1: Tržní nabídka práce

Zdroj: Burianová, 2012

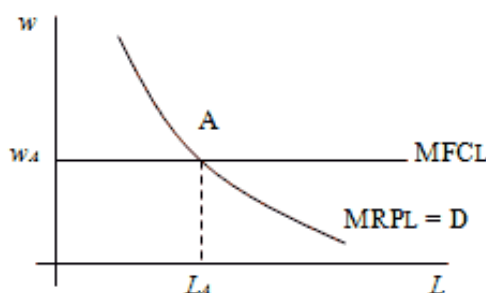
Tržní nabídka práce S (viz graf č. 1) je potom představována součtem všech individuálních nabídek práce v celé ekonomice státu. Je vyjádřena jako různá množství nabízené práce (L) při stále se měnících mzdových podmínkách (W). Vzroste-li mzda nad hodnotu bodu C , dojde ke snižování nabízené práce. Průsečík C představuje hraniční bod, kde se střetává výše popsaný substituční a důchodový efekt.

3.1.2 Poptávka na trhu práce

Poptávku po práci naopak tvoří firmy a zaměstnavatelé. Individuální poptávka práce představuje závislost firmou nabízené práce a její hodnoty, kterou jsou zaměstnavatelé ochotni za tuto práci zaplatit. Funkce poptávky po práci je odvozenou poptávkou, protože jí firmy využívají k další produkci zboží a služeb. Tato funkce je vysvětlena teorií mezní produktivity. Firma tedy musí při rozhodování o množství

poptávané práce brát zřetel na klesající mezní produkt. Při růstu množství pracovníků bude mezní produkt (přírůstek produkce s každým dalším dodatečně najatým pracovníkem) neustále klesat. V případě, že firma bude příjemcem firmy, bude zvyšovat množství pracovní síly do té doby, dokud jí bude tato síla přinášet a především zvyšovat zisk. K tomu bude docházet pouze do doby, kdy hodnota mezního produktu bude vyšší než jeho cena. (Urban, 2011)

Graf 2: Tržní poptávka po práci

Zdroj: Burianová, 2012

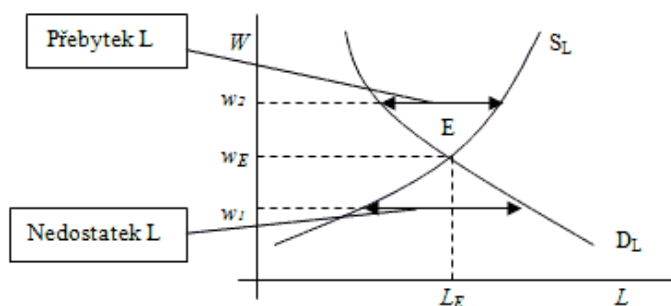
Na uvedeném grafu č. 2 lze vidět, že poptávka po práci (D) je odvozena od produkční funkce. Všechny body poptávky totiž leží na křivce mezního produktu práce (MRPL), přesto ale křivka poptávky není totožná s celou její délkou. Kdyby mzda W (na svislé ose) překročila hranici průměrného produktu, přestal by zaměstnavatel práci (L) poptávat, protože veškerý zisk, který mu práce přinesla, by vyplatil na mzdách a nebyl by schopen pokrýt ostatní výrobní faktory. Proto křivka funkce poptávky začíná v bodě, kde má vrchol křivka průměrného produktu. Optimum poptávané práce (A) se nachází v průsečíku křivek mezních nákladů na faktor práce (MFCL) a mezního produktu práce (MRPL), který je součinem příjmu z mezního fyzického produktu práce a ceny práce (P).

Tržní poptávka po práci je tvořena součtem všech individuálních poptávek po práci, které se v dané ekonomice vyskytují. Tato poptávka představuje součet všech objemů práce, které firmy poptávají na trhu práce při určité ceně. (Brčák, 2010)

3.1.3 Rovnováha na trhu práce

Trh práce, stejně jako ostatní trhy, spěje ke své rovnováze, která nastává v případě, že se nabízené množství práce rovná tomu poptávanému.

Graf 3: Rovnováha na trhu práce

Zdroj: Burianová, 2012

Nerovnováha na trhu práce znamená buď přebytek, nebo nedostatek práce (L). Obě situace jsou chápány jako přechodné a její dopady jsou eliminovány pohybem reálné mzdy (W). Výše této mzdy je ovlivňována právě trhem práce (viz graf č. 3), tedy průsečíkem E křivek nabídky (S_L) a poptávky po práci (D_L). Zvýší-li se poptávka po práci, zvyšuje se zaměstnanost a zároveň reálná mzda, sníží-li se poptávka, je tomu právě naopak. Ze strany nabídky znamená její pokles snižování zaměstnanosti a reálné mzdy a naopak. (Urban, 2011)

3.1.4 Charakteristiky trhu práce

Trh práce je především charakterizován nabídkou a poptávkou po práci. Tyto funkce jsou dány množstvím pracovních míst a prací, která je potřebná pro obsazení těchto míst.

K popsání situace na trhu práce se používá některých charakteristik, jako jsou zaměstnanost, nezaměstnanost nebo přirozená míra nezaměstnanosti. Všechny tyto ukazatele vyjadřují, do jaké míry jsou volná pracovní místa obsazena pracovní silou a zda nedochází k přebytku či nedostatku u jedné ze stran. (Jurečka, 2010)

Zaměstnanost je vyjádřena podílem pracujících ke všem osobám žijícím na daném území státu. Nejčastěji se ale uvádí pro určitou skupinu. Tyto skupiny jsou rozděleny např.

podle pohlaví, věku, národnosti nebo vzdělání. Pro vyjádření konkrétní hodnoty se používá ukazatel míra zaměstnanosti.

Nezaměstnanost oproti tomu představuje stav na trhu práce, kdy část pracovní síly, která představuje nabídku práce, není schopna najít uplatnění na tomto trhu. Neboli je to podíl nezaměstnaných osob registrovaných na Úřadu práce ke všem osobám žijícím na území státu. Ukazatel je pro statistické účely nejčastěji vyjadřován jako dílčí podle krajů (nebo okresů) a také jako celkový pro celý stát. Stejně tak jako zaměstnanost je počítán ukazatelem míra nezaměstnanosti. (Samuelson, 2007)

Za nezaměstnané se podle mezinárodní metodiky (dle Mezinárodní organizace práce – ILO) považují všechny osoby, které dosáhly věku patnácti let a více, obvykle bydlí na sledovaném území a souběžně splňovaly tři podmínky ILO. A to, že nebyly zaměstnané, byly připraveny k nástupu do pracovního procesu nejpozději do 14 dnů a zároveň v průběhu posledních čtyřech týdnů hledaly aktivně práci.

Zaměstnaní a nezaměstnaní dohromady tvoří aktivní obyvatelstvo země, tzn. taková pracovní síla, která je práce schopná. Naopak do neaktivního obyvatelstva země jsou zahrnuti důchodci, studenti, lidé s tělesným postižením klasifikovaní jako invalidé a také ženy v domácnosti, pokud nesplňují dané podmínky zaměstnanosti (ILO). (ČSÚ, online; cit. 14-03-2014)

Podle příčiny vzniku se nezaměstnanost dělí na frikční, strukturální, cyklickou a sezónní. Frikční nezaměstnanost zahrnuje pracovníky, kteří dobrovolně ukončili svůj pracovní poměr a hledají novou práci. Doba trvání tohoto druhu nezaměstnanosti je ovlivněna dobou, za kterou jsou tyto osoby schopny najít práci novou. Oproti tomu strukturální nezaměstnanost je způsobena strukturálními změnami v ekonomice a vzniká na základě nesouladu mezi nabídkou a poptávkou po práci. Její vznik je podmíněn tím, že pracovník má kvalifikaci pro postupně zanikající odvětví a je nucen k rekvalifikaci. Cyklická nezaměstnanost pak odráží cyklický vývoj národního hospodářství dané země. Dochází-li k recesi, klesá hrubý domácí produkt a zároveň narůstá počet nezaměstnaných. Naopak je tomu, dochází-li k expanzi ekonomiky státu. V případě, že cyklická nezaměstnanost je pravidelná, lze hovořit o nezaměstnanosti sezónní. Je spojena s klimatickými podmínkami a opakuje se pravidelně. Jsou jí postižena především odvětví jako například zemědělství, cestovní ruch nebo stavební průmysl. (Brčák, 2010; Samuelson, 2007)

Dle dobrovolnosti lze nezaměstnanosti dále dělit na dobrovolnou a nedobrovolnou. Dobrovolná nastává v situacích, kdy pracovníci dávají přednost jiným aktivitám před prací za určitou mzdu. Popřípadě může nastat, pokud pracovník požaduje vyšší než přiměřenou mzdu za určitou práci, a proto nemůže najít uplatnění. Oproti tomu k nedobrovolné nezaměstnanosti dochází z jiných, než mzdových příčin. Jedná se především o nesoulad mezi počtem pracovníků a množstvím volných pracovních míst. (Plesník, 2006)

Nezaměstnanost lze rozdělit z hlediska časového, a to na krátkodobou a dlouhodobou. Krátkodobá nezaměstnanost je klasifikována jako taková, která trvá méně než dvanáct po sobě jdoucích měsíců. Dlouhodobá nezaměstnanost je pak delší než jeden rok. (Brčák, 2010; Sirovátka, 2003)

Míra nezaměstnanosti je ukazatelem, který číselně vyjadřuje a zahrnuje všechny výše uvedené druhy a formy nezaměstnanosti. Je získávána z výsledků výběrového šetření pracovních sil dle mezinárodních definic, a zároveň na doporučení Eurostatu a Mezinárodní organizace práce (ILO). Vychází z administrativních údajů statistických úřadů jednotlivých zemí. (Brčák, 2012)

Matematicky ji lze vyjádřit jako:

$$u = \frac{U}{E + U} = \frac{U}{L}$$

kde

U je počet nezaměstnaných osob

E je počet zaměstnaných

L pracovní síla země (zaměstnaní + nezaměstnaní). (Brčák, 2010)

V souvislosti s mírou nezaměstnanosti se také uvádí přirozená míra nezaměstnanosti. Tento ukazatel vyjadřuje takovou míru nezaměstnanosti, při které se trh práce nachází v rovnováze. Jedná se o takovou situaci, kdy všichni jednotlivci ucházející se o zaměstnání, jsou ochotni pracovat při dané mzdové sazbě. (Samuelson, 2007)

Přirozená míra nezaměstnanosti je také definována jako součet frikční a strukturální nezaměstnanosti, neboli taková míra, která operuje na úrovni potenciálního produktu. Nebo ji lze vyjádřit jako takovou míru nezaměstnanosti, při níž nedochází k akceleraci (nebo deceleraci) míry růstu inflace. V tomto případě se jedná o tzv. akcelerationistický koncept neboli NAIRU (Nonaccelerating Inflation Rate of Unemployment). Dále lze

přirozenou míru nezaměstnanosti charakterizovat systémem walraisánských rovnic všeobecné rovnováhy. Ty v sobě zahrnují strukturální charakteristiky trhů práce, stochastickou variabilitu funkcí nabídky a poptávky, náklady mobility atd. (Friedman, 1988)

Tato míra nezaměstnanosti nemůže být nikdy nulová a v každé ekonomice je její výše jiná. Není však optimální mírou nezaměstnanosti a nelze o ní říci, zda je žádoucí. Obvykle je však vyšší než optimální a nejčastěji se rovná dlouhodobé míře nezaměstnanosti.

Každá světová ekonomika hledá způsob, jakým lze tuto míru nezaměstnanosti snížit. K dosažení tohoto cíle se používá množství restriktivních opatření, mezi ty nejpoužívanější patří např. zvýšení pružnosti na trhu práce a snížení vláních zásahů do této oblasti, změny daňových systémů nebo zjednodušení pracovních práv. (Sirovátka, 2003)

3.2 Vývoj politiky zaměstnanosti na úrovni Evropské unie

S problémem nezaměstnanosti se nepotýkají jen jednotlivé ekonomiky na národní úrovni, ale také Evropská unie jako nadnárodní celek. Každá země používá různá opatření pro snižování nezaměstnanosti. V této oblasti je hlavním úkolem EU koordinovat vnitrostátní politiky jednotlivých zemí, sdílení osvědčených postupů a vytváření právních předpisů. Především je usilováno o vytváření nových a kvalitnějších pracovních míst. S tím jsou také spojeny nemalé investice především do oblastí, jako je školství, věda a politika zaměstnanosti. Všechny tyto činnosti souvisí s vývojem celé Evropské unie a mají za úkol vést jednotlivé země ke stabilnějším ekonomikám.

3.2.1 Amsterodamská smlouva

Byla podepsána 2. října 1997 a v platnost vstoupila 1. května 1999. Tato smlouva změnila, doplnila a přečíslovala předchozí Smlouvu o založení EU (Maastrichtská smlouva) a Smlouvu o ES (Slučovací smlouva). Podpisem této smlouvy se hlavy všech členských zemí shodly na názoru, že zaměstnanost by měla být ve společném zájmu nejen každé země, ale také celé EU. Na základě toho byla do Amsterodamské smlouvy vložena nová hlava „IVa“ pod názvem „Zaměstnanost“, která se týká následujících ustanovení (Euroskop.cz, online; cit. 14-03-2014):

- členské státy a Společenství pracují v souladu s touto hlavou na rozvoji koordinované strategie zaměstnanosti a zejména na podpoře kvalifikace, vzdělání a přizpůsobivosti pracovníků a schopnosti trhů práce reagovat na hospodářské změny
- členské státy přispívají svou politikou zaměstnanosti slučitelnou s hlavními směry hospodářských politik členských států a společenství
- členské státy považují podporu zaměstnanosti za záležitost společného zájmu a sladují své odpovídající činnost v Radě, zároveň však přihlížejí k vnitrostátním zvyklostem, které se týkají odpovědnosti sociálních partnerů
- Evropská rada přezkoumává každým rokem stav zaměstnanosti ve Společenství a přijímá k tomu závěry
- na základě závěrů Evropské rady stanoví Rada hlavní zásady, které berou členské státy v úvahu při své politice zaměstnanosti, a to na návrh Komise a po konzultaci Evropského parlamentu, Hospodářského a sociálního výboru, Výboru regionů a Výboru pro zaměstnanost každoročně kvalifikovanou většinou
- každý členský stát předkládá Radě a Komisi výroční zprávu o hlavních opatřeních, která přijal k provádění své politiky zaměstnanosti s ohledem na hlavní zásady zaměstnanosti
- každoročně pak Rada pověřuje provádění politiky zaměstnanosti členských států s ohledem na hlavní zásady zaměstnanosti, Rada přitom může kvalifikovanou většinou podat členským státům doporučení, považuje-li to za vhodné
- na základě výsledků podají Rada a Komise Evropské radě společnou výroční zprávu o situaci zaměstnanosti ve Společenství a o provádění hlavních zásad zaměstnanosti
- Rada může přijmout stimulační opatření ke spolupráci mezi členskými státy a k podpoře jejich činnosti v oblasti zaměstnanosti prostřednictvím podnětu, a to po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů.

Podpis a přijetí této smlouvy znamená zahájení koordinované politiky zaměstnanosti Evropské unie vůbec poprvé v její historii. Vstoupení Amsterodamské smlouvy v platnost také znamená návrh a přijetí základních principů obsažených v Evropské strategii zaměstnanosti. (Evropská komise, online; cit. 14-03-2014)

3.2.2 Evropská strategie zaměstnanosti

V návaznosti na přijetí a podepsání Amsterodamské smlouvy se v listopadu 1997 konalo zvláštní zasedání Evropské rady. Zde byly přijaty již zmiňované principy Evropské

strategie zaměstnanosti. To bylo odezvou na narůstající míru nezaměstnanosti, kterou trpěla většina členských zemí Evropské unie. Zároveň se celá Evropa také potýkala s nedostatečnou tvorbou pracovních míst a nízkou mírou ekonomické aktivity obyvatelstva. Na konci roku 1997 dosahovala roční míra nezaměstnanosti téměř 10 % (průměr EU činil 9,8 %), to představovalo 17 milionů nezaměstnaných. (MPSV, online; cit. 15-03-2014)

Evropská strategie zaměstnanosti (ESZ) se zaměřuje na koordinaci národních politik v oblasti zaměstnanosti všech členských zemí, přičemž ale národním politikám zůstává tato oblast plně v kompetenci jednotlivých zemí. Základem ESZ jsou společně dohodnuté cíle, vzájemná výměna zkušeností a spolupráce mezi jednotlivými státy i Evropskou unií. Metodologie Evropské strategie zaměstnanosti je založena na dvou prvcích, a to na otevřené metodě koordinace a na společném rámci, který je tvořen směrnici zaměstnanosti. (KHP VŠE, online; cit. 15-03-2014)

V rámci ESZ byl na základě společně dohodnutých cílů vytvořen tzv. akční rámec, nazývaný směrnice zaměstnanosti. Celkový počet směrnic (19) byl rozdělen do 4 pilířů, nejedná se však o závaznou právní normu. Tyto směrnice jsou jedním z již zmiňovaných prvků Metodologie ESZ.

Prvním pilířem je „Zaměstnatelnost“ (schopnost k zaměstnání). Tento pilíř se zaměřuje na zajištění schopnosti a způsobilosti nezaměstnaných při vstupu na trh práce, dále na jejich motivaci k hledání, přijetí a udržení zaměstnání. Druhý pilíř má název „Podnikatelství“ a je zaměřen na zjednodušení pravidel či předpisů pro založení a provozování podniku. Dále se pak zabývá vytvořením příznivých podmínek a daňového systému vhodného pro tvorbu nových pracovních míst. Třetím pilířem je „Adaptabilita“, ten se zabývá podporou modernizace organizace práce a schopnost podniků a lidí se přizpůsobovat strukturálním a technologickým změnám na trhu práce. Posledním pilířem jsou „Rovné příležitosti“. Tento pilíř je zaměřen na podporu rovných šancí a příležitostí pro muže a ženy a dále se zde jedná o možnosti sladit pracovní a rodinný život. (Evropská komise, online; cit. 15-03-2014)

Na základě těchto směrnic vypracovává každá členská země národní plány zaměstnanosti, přičemž hodnotícím orgánem těchto dokumentů byla určena Evropská rada. První plány měly být vypracovány pro rok 1998 a jejich hodnocení proběhlo na zasedání Evropské rady v Cardiffu v červnu 1998. Průběžně probíhalo zpřesňování směrnic

zaměstnanosti a na začátku roku 2001 byly inovovány Dokumentem 2001/60/ES. V rámci tohoto dokumentu bylo přijato 18 inovovaných směrnic, dále byly některé předchozí směrnice shrnuté do jedné, řada byla rozšířena a byly přijaty směrnice nové. (MPSV, online; cit. 15-03-2014)

Druhým prvkem Metodologie ESZ je otevřená metoda koordinace (Open Method of Coordination – OMC). Ta byla přijata během lucemburského procesu a definována jako nástroj Lisabonské strategie (2000). Tato metoda poskytuje naprosto nový rámec spolupráce členských států s EU, jejichž národní politiky mohou směřovat k určitým cílům. Členské státy mají za úkol hodnotit se navzájem, z čehož vyplývá, že metoda je založena spíše na jakési morální vymahatelnosti. Státy se totiž mohou mezi sebou dohodnout, nejsou ovšem na sebe nijak vázány. V rámci této metody jsou ale zároveň uznávány odlišnosti mezi jednotlivými zeměmi, jedná se například o historický vývoj. Z OMC se tak stává určitý návod pro jednotlivé země, jak čelit problémům vyskytujících se v celé Evropě. Metoda OMC je zakládána především na následujících prvcích (Evropská komise, online, cit. 15-03-2014):

- subsidiarita, neboli rovnováha v rozhodování mezi členskými státy navzájem a zároveň na úrovni EU,
- konvergence, tedy jednání ve vzájemné shodě, společné stanovení, definování a způsob dosažení určených cílů,
- vzájemné učení mezi jednotlivými státy a výměna praktických poznatků,
- integrovaný přístup, znamenající rozšíření strukturálních reforem do sociální politiky, politiky vzdělávací, daňové, podnikové či regionální,
- společně stanovené nástroje měření, jako jsou statistiky, ukazatele atd.,
- benchmarking, znamená porovnávání výkonnosti jednotlivých členských států a výměna osvědčených postupů, které jsou monitorovány Komisí.

V rámci metody OMC nerozhodují činnosti zákonodárných orgánů EU. Není založena na směrnicích, nařízeních nebo opatřeních, ale na vzájemném poznávání a výměně zkušeností mezi členskými zeměmi, které mají za cíl nalezení nejlepšího řešení. (Evropská komise, online; cit. 15-03-2014)

V červnu roku 1999 byl v Kolíně nad Rýnem přijat tzv. Evropský pakt zaměstnanosti. Účelem bylo rozšířit Evropskou strategii zaměstnanosti (tzv. Lucemburský proces). Rozšíření spočívalo ve výměně zkušeností také z oblasti mzdové politiky, neboť

byla doposud předmětem ESZ pouze politika zaměstnanosti. Na tvorbě tohoto dokumentu se podílela Evropská komise, členské země a evropští sociální partneři. Byly vytyčeny především následující tři cíle: zlepšení daňové a mzdové politiky, politiky všeobecné ekonomické stability a podpora růstu snížením daňového a odvodového zatížení práce; dalším cílem bylo pokračování v ESZ a oblastí vytyčených v rámci ESZ; posledním a hlavním cílem bylo prosazovat strukturální reformy pro zlepšení podmínek hospodářské soutěže a lepší fungování vnitřních trhů. Důvodem pro přijetí tohoto paktu byla především snaha o zlepšení situace na trzích práce jednotlivých zemí i celé EU. Důležitou roli zde ovšem hrají také ekonomické podmínky a sociální partnerství, tzn. ekonomický růst v návaznosti na zvýšení produktivity práce. (Evropský parlament, online; cit. 15-03-2014)

3.2.3 Lisabonská strategie

Konec devadesátých let je pro Evropu charakteristický především probíhajícími intenzivními globalizačními procesy, které jsou urychlené pokrokem informačních technologií a jejich aplikací do všech odvětví národních ekonomik. Tyto podmínky vyžadují novou a v některých případech vyšší kvalifikaci pracovníků, zvyšují se požadavky na množství znalostí zaměstnanců a vyžaduje se nová inovační činnost podniků. Tomu všemu je nutné přizpůsobit nejen ekonomické prostředí, ale také systém vzdělávání nebo sociálního zabezpečení. (Euroskop.cz, online; cit. 16-03-2014)

Evropská unie se může v této době chlubit řadou pozitivních výsledků, jako je jeden z nejlepších makroekonomických výhledů, stabilně orientovaná měnová a fiskální politika, nízká inflace, úrokové sazby či propracovaný systém sociální ochrany. Proti těmto úspěchům však stojí fakt, že EU čítá patnáct milionů nezaměstnaných a tedy nízkou míru zaměstnanosti, do trhů práce se nedostatečně zapojují ženy a starší osoby či že zde existuje nedostatečná rozvinutost sektoru služeb v oblasti informačních a komunikačních technologií. To vše dále oslabovalo ekonomickou výkonnost a konkurenceschopnost Evropské unie vůči zemím jako USA nebo Japonsko. Následkem by mohlo být oslabení globální pozice, proto bylo nutné zasáhnout. V roce 2000 Evropská rada vyvodila závěry, že bude nutná radikální transformace nejen národních ekonomik, ale také hospodářství celé EU. Pro tyto účely byla schválena tzv. Lisabonská strategie (2000) pro období 2001 – 2010 a obsahující tři hlavní pilíře: ekonomický, sociální a ekologický. (Evropský parlament, online; cit. 16-03-2014)

Hlavními směry navrhovaných změn bylo především zvýšit zaměstnanost (do roku 2010 průměrně 70 %), vytvořit znalostní ekonomiku (všeobecný přístup k internetu ve veřejné správě), provádět ekonomické reformy (vytvoření plně funkčních vnitřních trhů), modernizovat evropský sociální model (zpružnění trhu práce) a pečovat o kvalitu života a udržitelný rozvoj. Kombinace makroekonomických opatření, informačních a komunikačních technologií a rozvoje lidských zdrojů měla přinést ekonomický růst ve výši 3 % ročně. S tím je spojeno vytvoření podmínek pro vyšší zaměstnanost. (KHP VŠE, online; cit. 16-03-2014)

V březnu 2004 bylo na zasedání Evropské rady v Bruselu rozhodnuto, že je nutné prověřit realizaci cílů Lisabonské strategie. Evropská rada tedy vyzvala Evropskou komisi, aby ustanovila skupinu expertů, kteří budou mít za úkol vypracování nezávislého hodnocení, jež se stane podkladem pro evaluaci Lisabonské strategie a možných změn. Tým expertů pod vedením Wima Koka podala zprávu Evropské komisi již na konci roku 2004. Oproti očekávání byla tato zpráva velmi kritická a zmiňovala především „promarněné šance“ a „zklamání nad vývojem evropské ekonomiky“. Dále se zde uvádělo, že byl sice zvýšen počet pracovních míst, ale cíl, který si EU vytyčila ke konci roku 2010, je nesplnitelný. Kritika se také týkala jednotlivých členských států, které podporovaly Lisabonskou strategii pouze verbálně. I přes veškerou kritiku označuje Wim Kokova zpráva strategii za správnou a jejím nedostatkem je především její nedodržování ze strany jednotlivých členských zemí. Zpráva tedy doporučuje vypracování národních akčních programů členskými státy, které měly být předány Komisi koncem roku 2005. Komise měla za úkol je analyzovat a vypracovat specifická doporučení před konáním zasedání Evropské rady v roce 2006. Jako jediné možné řešení se ukázalo poučení se z nedostatků jednotlivých ekonomik i celé EU a nový start Lisabonské strategie. (Evropská komise, online; cit. 16-03-2014)

Wim Kokova zpráva poukázala na fakt, že cíle pro rok 2010 jsou nesplnitelné. Přestože za to částečně mohlo celkové zpomalení světové ekonomiky, hlavní příčinou podle zprávy byla neochota k reformám uvnitř Evropské unie. Nový předseda Evropské komise José Manuel Barroso právě na základě Wim Kokovy zprávy konstatuje, že Lisabonská strategie je v té době potřebnější než kdy dříve. Je tedy sepsán nový dokument pod názvem „Společně k růstu zaměstnanosti – Nový začátek lisabonské strategie“. V něm byly stanoveny pouze dva cíle, a to dosažení vyššího a především trvalého růstu

a vytvoření většího množství pracovních míst. Splnění těchto bodů by pak mělo přinést pokrok i v oblasti sociální a environmentální. (Našeevropa.cz, online; cit. 16-03-2014)

Od roku 2003 se tedy všechny členské země Evropské unie začaly připravovat na synchronizaci politik sociální ochrany, nástrojem pro toto sladění byla otevřená metoda koordinace (OMC). Očekáváním bylo přispění v souladu s revizí Lisabonské strategie k plnění všech cílů této strategie. Pro toto propojení všech vytyčených bodů byly stanoveny tzv. zastřešující cíle, které měli vzájemně provázat jednotlivé oblasti. Do roku 2006 každá členská země měla za úkol předložit „Národní plán sociálního začleňování“ a strategické zprávy z oblastí důchodového zabezpečení a dlouhodobé zdravotní péče. Jinak je tomu od roku 2006, kdy každá země předkládá souhrnnou „Národní zprávu o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování“. (MPSV, online; cit. 16-03-2014)

Rok 2010 a tedy konec desetiletého období trvání Lisabonské strategie znamená vyhodnocení kvantitativních cílů v oblasti zaměstnanosti a investic do vědy a výzkumu. V tabulce č. 1 jsou uvedeny základní kvantitativní cíle a skutečné výsledky těchto ukazatelů.

Tabulka 1: Základní kvantitativní cíle Lisabonské strategie a skutečné výsledky

Ukazatel	2005		2010	
	cíl	skutečnost	cíl	skutečnost
Míra zaměstnanosti celkem (%)	67	63,5	70	64,6
Míra zaměstnanosti – ženy (%)	57	56,3	60	58,6
Míra zaměstnanosti – pracovníci ve věkové skupině 55-64 (%)	-	42,3	50	46,0
Výdaje na vědu a výzkum na HDP (%)	-	1,82	3	1,9
Podíl podnikatelského sektoru na výdajích na vědu a výzkum (%)	-	54,2	2/3	55
Lidé ve věku 20-24 let mající vyšší střední vzdělání (%)	-	77,5	85	78,6

Zdroj: Evropská komise (online, cit. 16-03-2014)

Jak lze vidět v uvedené tabulce č. 1, nebyl naplněn žádný z cílů Lisabonské strategie, i když bylo dosaženo řady pozitivních efektů. Míra zaměstnanosti se vyvíjela spíše v závislosti na hospodářském cyklu než na opatřeních zavedených v rámci Lisabonské strategie. A ani výdaje na vědu a výzkum nedosahují původně plánovaných hodnot. Přesto však bylo dosaženo pokroku ve všech ukazatelích sledovaných v EU,

bohužel ale nebyly splněny hlavní vytyčené cíle a v průběhu hospodářské krize přišlo ještě další zhoršení. Jedním z primárních „předsevzetí“ Lisabonské strategie bylo vytvořit z Evropské unie nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomiku světa, bohužel ani to se do roku 2010 nezdařilo. (KHP VŠE, online; cit. 18-03-2014)

Zástupci všech členských zemí se ale již v roce 2009 shodují na tom, že Lisabonská strategie je potřeba a ještě před předložením výsledků předchozí strategie začínají pracovat na novém dokumentu pro další desetiletí s názvem „Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění“. (KHP VŠE, online; cit. 18-03-2014)

3.2.4 Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020 byla přijata a zástupci všech členských zemí signována dne 3. března 2010 a považuje se za hlavní hospodářskou reformní agendu EU. I přes neúspěch Lisabonské strategie, a také to bylo důvodem pro přijetí strategie nové, se předpokládá do roku 2020 dosáhnout vyšších hodnot v oblasti politiky zaměstnanosti. Jedná se vlastně o nahrazení a doplnění předešlé strategie. Touto strategií se ale zároveň snaží Evropská unie všemožnými prostředky překonat hospodářskou krizi a vytvořit podmínky pro lepší ekonomický růst celé EU. (Evropská komise, online; cit. 23-03-2014)

Prioritním cílem Strategie Evropa je tedy dosáhnout hospodářského růstu, který má být inteligentní (efektivní investování do vzdělávání, výzkumu a inovací), udržitelný (pokrok k nízkouhlíkové ekonomice) a inkluzivní (s nejvyšším důrazem na tvorbu pracovních míst a snižování chudoby). Těchto cílů má být dosaženo za pomoci otevřené metody koordinace.

V rámci strategie Evropa 2020 si stanovila EU 5 hlavních cílů. Za jejich pomoci bude možné měření pokroku plnění jednotlivých bodů. V úvahu jsou ale brány rozdílné podmínky a okolnosti, které panují v jednotlivých členských státech. Těmito cíli jsou (Evropská komise, online; cit. 23-03-2014):

- zaměstnanost – cílem je dosáhnout zaměstnanosti 75 % osob ve věkové kategorii od 20 do 64 let,
- výzkum a vývoj – strategie předpokládá investice do výzkumu a vývoje ve výši 3 % hrubého domácího produktu celé EU,

- změna klimatu a udržitelné zdroje energie – cílem je snížení emise skleníkových plynů o 20 % ve srovnání s rokem 1990, dále pak zvýšení podílu energie z obnovitelných zdrojů na 20 % a zvýšení energetické účinnosti o 20 %,
- vzdělávání – zahrnuje snížení míry nedokončení studia pod 10 % a dosažení alespoň 40% podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve věku od 30 do 34 let,
- boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení – tedy snížení alespoň o 20 milionů počet osob, které žijí v chudobě a sociálním vyloučení.

Všechny tyto body by měla Evropská unie splňovat do roku 2020, nicméně pro to, aby každá země měla porovnání s ostatními státy, jsou tyto cíle převáděny do podoby vnitrostátních cílů. Tyto vnitrostátní cíle si každá země formuluje sama, přičemž bere v úvahu specifické podmínky, které v daném státě panují. Cíle jsou propojené a zároveň se vzájemně podporují, např. zlepšení výsledků ve vzdělávání pomůže zvýšit zaměstnanost a snížit tak chudobu. Cíle v tomto dokumentu jsou definovány jednoznačněji a oproti Lisabonské strategii je jejich počet také snížen, plnění bude záviset na výkonu ekonomiky. A v případě, že nedojde k přesunu dalších kompetencí politiky zaměstnanosti na evropskou úroveň, Evropská komise bude muset i nadále využívat otevřenou metodu koordinace, která se prozatím neprokázala jako příliš účinná. (KHP VŠE, online; cit. 23-03-2014)

Oproti Lisabonské strategii se zde již neuvádí cíl, že by se z Evropské unie měla stát nejdynamičtější a konkurenceschopnější zemí světa. Do roku 2020 bude podle hlavních představitelů EU dostačující, pokud bude Evropská unie schopna konkurovat nejvyspělejšími státy světa, což představuje značný ekonomický růst. Nicméně vzhledem k finanční krizi, která se velmi rychle promítla do reálné ekonomiky a do krize společné evropské měny nelze ani předpokládat, že by Evropa mohla být ekonomicky dominantní. Důkazem toho je, že nadále zůstávají postiženy další vyspělé země jako USA nebo Japonsko, s kterými se původně Evropská unie srovnávala. A právě z důvodu sílící mezinárodní konkurence a napjatosti veřejných rozpočtů jednotlivých zemí bude podle prozatímních výsledků zpružňování trhů a s tím související zmírnění zákonodárství na národní úrovni v oblasti zaměstnanosti, daleko účinnějším prostředkem ke zlepšení situace na trhu práce. Doposud se využívala otevřená metoda koordinace a přijímání dlouhodobých strategií, pro ty však bohužel nemají evropské instituce prostředky. (Evropská komise, online; cit. 23-03-2014)

3.3 Evropský sociální fond

Evropský sociální fond (ESF) se řadí mezi pět základních strukturálních fondů Evropské unie. Podílí se na politice ekonomické a sociální soudružnosti. V praxi se jedná o to, že „bohatší“ státy přispívají prostřednictvím několika strukturálních fondů na dotace, které jsou poskytovány státům „chudším“. Z těchto fondů může každá členská země po svém vstupu do EU čerpat finanční prostředky v rámci programu podpory rozvoje lidských zdrojů. ESF byl založen již v roce 1957 a je tedy nejstarším z těchto fondů. (Evropská komise, online; cit. 25-03-2014)

Strukturální politika EU využívá určité finanční nástroje, které fungují na principu společného financování. Tyto nástroje podporují aktivity členských států a mají za úkol snižovat rozdíly v životní úrovni mezi jednotlivci a regiony EU. Úkoly tohoto fondu vyplývají nejen přímo ze Smlouvy (speciální ustanovení o ESF), ale také z rámce úkolů strukturálních fondů. Ty působí především v oblasti zaměstnanosti a lidských zdrojů, v oblasti inovačních akcí a technické pomoci a také financují programy na podporu zaměstnanosti.

ESF je základem pro Evropskou politiku zaměstnanosti a strategii Evropa 2020. Zaměření a výše finančních prostředků, které mají být přes ESF alokovány, projednává a schvaluje Evropský parlament, Komise a také členské státy EU. Prostřednictvím různých organizací veřejného i soukromého sektoru (regionální a místní orgány, vzdělávací instituce, nevládní organizace, ale zároveň také odborová či profesní sdružení) jsou zaváděny operační programy, které jsou plánovány na sedmiletá období. (Evropská komise, online; cit. 25-03-2014)

3.3.1 Historie ESF

Ekonomika Evropy po druhé světové válce nutně potřebuje impuls k nastartování. To je výjimečná příležitost k uplatnění myšlenky jednotné Evropy. Iniciativy pro integraci Evropy vznikají během války a jejich hlavní ideou je udržení mírových vztahů mezi evropskými národy a regulace ekonomik jednotlivých zemí.

V těchto letech Evropa obdržela od USA pomoc (Marshallův plán) určenou na Plán evropské obnovy. Problém v této době představuje uhelný a ocelářský průmysl a výsledkem je formulace Smlouvy ESUO. V rámci tohoto dokumentu byl založen fond,

známý jako „Fond ESUO“, určený pro přeškolení pracovníků. Následovníkem je právě ESF.

Na základě Římské smlouvy bylo v roce 1957 založeno Evropské hospodářské společenství a s ním také nejstarší strukturální fond, ESF. Krátce po jeho založení v roce 1961 se soustředil na zvládnání migrace pracovníků v rámci Evropy. A to proto, že nezaměstnanost nepředstavovala pro Evropu problém. Lidí bez práce bylo pouze 2,6 milionu a míra nezaměstnanosti činila 3,5 %. Nejvíce nezaměstnaných bylo z jižní části Itálie. Těmto obyvatelům byly vypláceny příspěvky na rekvalifikace a přesídlení především do zemí Beneluxu. Dalším státem, který ve velké míře využíval finančních prostředků ESF, bylo Německo, které je alokovalo především do rekvalifikačních kurzů pro své pracovníky. (Evropská komise, online; cit. 30-03-2014)

Evropa se nacházela v 60. letech ve zlatém věku svého ekonomického růstu. Ropné krize v 70. letech ale znamenaly konec tohoto období, provázené snižováním HDP a zvyšováním nezaměstnanosti. Proto došlo k navýšení rozpočtu ESF, který v roce 1973 dosahoval objemu, jako za předešlých dvanáct let dohromady. Došlo také k rozšíření okruhu příjemců finančních prostředků, jako například oděvní průmysl či zemědělství. Zároveň přistupuje do EHS Spojené království, Irsko a Dánsko a je nutné řešit regionální či strukturální nerovnosti. Následkem přestaly být finanční prostředky čerpány zpětně, zaveden byl systém předchozího schvalování, z čehož vyplývá nutnost větší kontroly a logicky také narůstá administrativa.

V osmdesátých letech se mění nejen ekonomika Evropy, ale také unijní integrace. Začátek tohoto období je spojen s druhou surovinovou krizí, kvůli které se zvyšovala nezaměstnanost, a to až na průměrnou hodnotu 16,2 %. Do EU také přistupují nové země, a to Řecko, Španělsko a Portugalsko a s tím také nutnost nastartování projektu jednotného vnitřního trhu a hlubší spolupráce v oblasti měnové politiky. V ESF byly odstraněny požadavky na dobu zaměstnání v určitém oboru, při poskytnutí podpory na rekvalifikaci. (Úřad pro úřední tisky ES, online; cit. 30-03-2014)

V roce 1988 proběhla reforma ESF v návaznosti na vstup tří států podprůměrného rozvoje a více než polovina prostředků fondu měla být poskytována na podporu zaměstnanosti v chudších regionech těchto tří států a také v jižní Itálii a severním Irsku. Více než kdy předtím se prostředky z ESF soustřeďují na vysokou nezaměstnanost mladých, dlouhodobou nezaměstnanost a situaci žen na trhu práce. Význam a velikost ESF

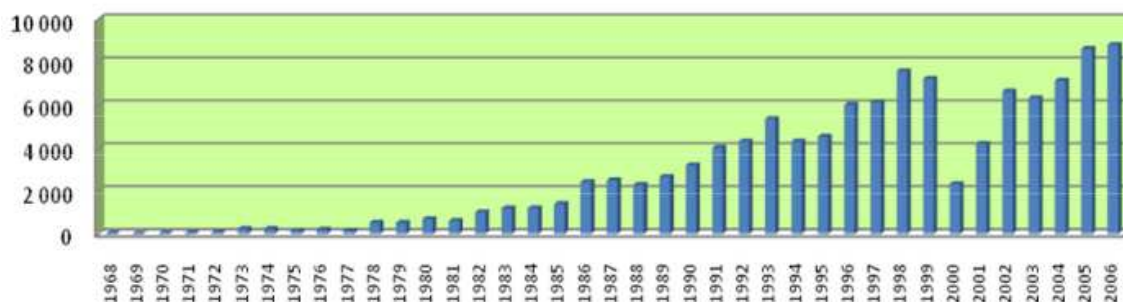
neustále roste a to je důvodem k již zmiňované reformě v roce 1988. Reforma spočívala v přechodu k víceletému plánování, které musí být vždy odsouhlaseno členskými státy a Komisí. Zároveň mělo docházet ke koordinaci a předávání údajů mezi členskými zeměmi EU navzájem. První takový víceletý rozpočet byl přijat na léta 1989-1993. (Euractiv.cz, online; cit. 30-03-2014)

Počátek 21. století je spojován s ekonomickou krizí, která zapříčinila růst nezaměstnanosti až nad hranici 10 %. Účastníci trhu práce byli navíc ovlivněni technickým rozvojem a modernizací techniky v pracovním procesu. Změnu přinesla až Amsterodamská smlouva a Evropská strategie zaměstnanosti a pro ESF to znamenalo přenesení důrazu z nezaměstnanosti na zaměstnanost. Fond je určen spíše na zvyšování kvalifikace a poradenství, na speciální programy, které měly pomoci řešit problémy na trhu práce. V tomto desetiletí se ESF zaměřoval také na snižování regionálních rozdílů v návaznosti na pokroky v evropské integraci a zavádění společné měny. Prostředky určené na strukturální fondy se prudce navyšovaly a z nich pak bylo více než 70 % směřováno do regionů s nejnižším stupněm rozvoje. (Euractiv.cz, online; cit. 30-03-2014)

Po přijetí Lisabonské strategie spočívají priority ESF ve zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a také zaměstnanosti. Evropská unie se rozrostla o 12 nových členů, což s sebou přineslo větší tlak na přerozdělování finančních prostředků ze strukturálních fondů, jako je ESF. Jen v rámci období 2000-2006 bylo rozděleno z tohoto fondu 44,2 mld. eur. (Evropská komise, online; cit. 30-03-2014)

Od založení v roce 1957 až do současnosti dochází k nárůstu výdajů Evropského sociálního fondu. Graf č. 4 ukazuje, že zatímco do roku 1980 nedosahovaly výdaje ani 1 miliardy eur, na konci programového období 200-2006 to bylo ročně průměrně 6,3 miliard eur. (KHP VŠE, online; cit. 30-03-2014)

Graf 4: Výdaje z ESF v letech 1968 – 2006 (v mil. Eur)

Zdroj: Evropská komise (online, cit. 30-03-2014)

Přestože výdaje neustále narůstaly, využití těchto prostředků z ESF v jednotlivých státech nevedlo k nápravě problémů s nezaměstnaností. Data ukazují, že míru nezaměstnanosti se nepodařilo snížit, z čehož vyplývá, že na ukazatele zaměstnanosti má vliv spíše ekonomická výkonnost země a míra flexibility pracovních trhů, než prostředky z ESF určené k realizaci politiky zaměstnanosti. Nicméně nelze popřít, že tyto příspěvky a dotace ke zmíněné ekonomické výkonnosti velkou měrou přispívají.

V programovacím období 2007-2013, které není zahrnuto do grafu č. 4, činil rozpočet Evropské unie 1 % z celkového HDP, tzn. přibližně 120 miliard eur. Evropský sociální fond se na rozpočtu EU podílel téměř 10 %. Za toto programovací období bylo z ESF vydáno 75 mld. eur. (Eurostat, online; cit. 31-03-2014)

V mnohem větší míře čerpají příspěvky velké země s vysokým počtem obyvatel, proto mají data o příspěvcích z ESF převedená na obyvatele lepší vypovídací schopnost. Tato převedená data umožňují eliminaci vlivu velikosti zemí. Z toho lze vyvodit, že nejvíce zdrojů z ESF získávají podprůměrně vyspělé státy a především nově přistoupivší. To potvrzuje, že snahou Evropské unie je podporovat regiony chudších zemí, čímž se vytvářejí podmínky pro konvergenci těchto regionů k vyspělým ekonomikám. (Evropská komise, online; cit. 30-03-2014)

3.3.2 Vize a cíle ESF

Evropský sociální fond je hlavním nástrojem pro realizaci Evropské strategie zaměstnanosti. Jeho hlavním posláním je především rozvoj zaměstnanosti, snížení nezaměstnanosti, podpora sociálního začlenění osob a rozvoj příležitostí se zaměřením na trh práce a lidské zdroje.

Hlavními cíli ESF je především pomoc nezaměstnaným při hledání práce a zároveň zajištění rovných příležitostí při vstupu na trh práce. Dalším cílem je podpora sociálního začleňování a pomoc lidem z rizikových a znevýhodněných sociálních skupin. Dále se ESF zaměřuje na podporu celoživotního vzdělávání, rozvoj kvalifikované pracovní síly a také zavádění moderních způsobů organizace práce. A posledním z prioritních cílů je zlepšení přístupu žen na trh práce, boj se všemi formami diskriminace a nerovnostmi související s tímto trhem. (MPSV, online; cit. 10-04-2014)

Z prostředků ESF je téměř polovina využívána na rozvoj lidských zdrojů nebo pro posílení systému školství a vzdělávání. V těchto dvou oblastech čerpá nejvíce prostředků

Řecko, Portugalsko a Irsko. Druhá polovina prostředků je nejčastěji použita na zajištění programů, které podporují snižování nezaměstnanosti. Odpovědnost za přerozdělování prostředků z ESF má více institucí a v každém členském státě je jejich složení odlišné. (Evropská komise, online; cit. 10-04-2014)

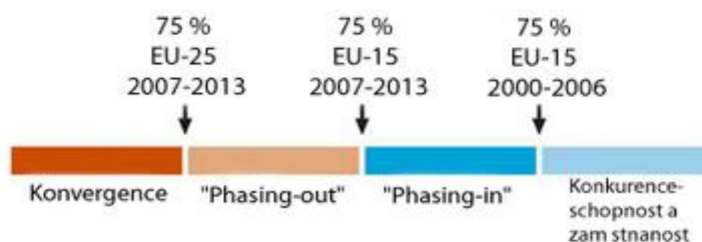
Každá z členských zemí má možnost čerpat finanční prostředky z ESF, ale pouze na základě vypracovaných a především schválených operačních programů (OP). Ty se připravují vždy na sedmileté programové období. Tyto dokumenty schvaluje Evropská komise a vždy musí definovat, jaké konkrétní problémy chce členská země řešit s prostředky získanými z evropského rozpočtu. Operační programy také zajišťují, aby projekty pomáhaly uskutečňovat záměry politiky EU a současně dané země. Každý schválený OP je rozdělen na prioritní osy, které konkrétně vymezují, na co mohou být přidělené finanční prostředky vynaloženy. Tyto osy se pak dále skládají z oblastí podpory, popř. z podoblastí podpory. (MMR, online; cit. 10-04-2014)

3.3.2 Programové období 2007 – 2013

Toto programové období si za své kladlo dva hlavní cíle, a to Konvergence (podpora nejméně rozvinutých regionů a států Evropské unie, smyslem je vytvářet nová pracovní místa) a Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost (podpora zbývajících částí Evropské unie).

Míra financování neinvestičních programů a projektů není ve všech regionech stejná. Částka se rozlišuje v závislosti na relativním bohatství konkrétní oblasti. Podle tohoto kritéria jsou pak regiony následně dále děleny do čtyř kategorií, přičemž základním ukazatelem je regionální HDP na osobu v komparaci s průměrem celé Evropské unie. (Evropská komise, online; cit. 24-04-2014)

Obrázek 1: Rozdělení regionů dle hrubého domácího produktu na osobu

Zdroj: Evropská komise (online, cit. 25-04-2014)

Do cíle s názvem Konvergence (viz obrázek č. 1) jsou zahrnuty nejméně rozvinuté regiony členských států Evropské unie, které dosahují nižší hodnoty HDP na osobu, než je 75 % průměru v zemích EU-25. Dále tento cíl zahrnuje také regiony v zóně „Phasing – out“, které sice dosahují 75 % průměru HDP na osobu v zemích EU-25, ale zároveň nepřekračují 75 % průměru HDP na osobu v zemích EU-15.

Do cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost jsou zahrnuty regiony nacházející se v zóně „Phasing – in“, kde se hodnota HDP na osobu pohybuje nad 75 % průměru zemí EU-15 v období 2007 - 2013, ale také pod průměrem 75 % zemí EU-15 v období 2007 – 2013. Celkově poté v konvergenčních regionech může spolufinancování z ESF dosahovat až 85 % ze všech vynaložených nákladů. V regionech konkurenceschopnosti a zaměstnanosti je spoluúčást ESF nejčastěji ve výši 50 %. (Evropská komise, online; cit. 25-04-2014)

Během období 2007 – 2013 byly v rámci programovacího cyklu vynaloženy investice v hodnotě téměř 75 miliard eur, což tvoří přibližně 10 % celkového rozpočtu Evropské unie. Celkový objem těchto podpor byl vynaložen na projekty zvyšující zaměstnanost. (Evropská komise, online; cit. 25-04-2014)

3.3.3 Programové období 2014 – 2020

Legislativní základ pro podporu strukturálních i investičních fondů pro programové období 2014 – 2020 byl vytvořen již v roce 2011. Evropská komise jej zveřejnila 6. října 2011 ve formě balíčku šesti nových nařízení. Vyjednávání těchto nařízení probíhalo v rámci pracovních skupin Rady Evropské unie, Evropského parlamentu a následně také za účasti zástupců představenství a Evropské komise. Na konci roku 2013 byla ukončena vyjednávání obsahu jednotlivých nařízení a ještě téhož roku byla zveřejněna v Úředním věstníku EU. (Evropská komise, online; cit. 04-05-2014)

Z nařízení vyplývá, že směřování fondů velmi úzce souvisí s naplňováním cílů a vizí strategie Evropa 2020. Základní směr se příliš neliší od předchozích období. I nadále jsou potřebné investice na podporu konkurenceschopnosti všech regionů a nejvíce v těch oblastech, které zaostávají za průměrem Evropské unie.

V období 2014 – 2020 se ESF zaměřuje především na čtyři cíle (Evropská komise, online; cit. 04-05-2014) :

- zvyšování zaměstnanosti – zahrnuje podporu organizací zaměřených na realizaci programů zabývajících se odbornou přípravou na zaměstnání a pomocí při hledání práce. Ve všech zemích EU je pro ESF prioritou podpora mladých lidí při vstupu na trh práce.
- sociální začleňování – plnění tohoto cíle představuje financování projektů, které pomáhají lidem v obtížných situacích nebo osobám ze znevýhodněných skupin získat dovednosti či práci, a to proto, aby měli stejné příležitosti jako ostatní.
- lepší vzdělání – cíl je zaměřen na zvyšování kvality vzdělávání a odborné přípravy. Především pak na to, aby mladí lidé dokončovali své vzdělání a získávali dovednosti, aby byli konkurenceschopní na trhu práce. Prioritou je snižování počtu osob s předčasně ukončenou školní docházkou.
- efektivnější veřejná správa – ESF v tomto směru usiluje o zkvalitnění veřejné správy a řízení. Zahrnuje poskytování nezbytných správních a institucionálních kapacit pro podporu strukturálních reforem.

V právě probíhajícím programovém období 2014 – 2020 byl významně redukován počet operačních programů. Při tvorbě těchto operačních programů se klade důraz na princip tematické koncentrace a nastavování indikátorů v souladu s požadavky Evropské komise. Hlavní podmínkou (ex-ante kondicionalita) nutnou pro schválení nových OP je příprava tzv. Strategie inteligentní specializace. Jejím cílem je hlavně identifikace konkurenční výhody a maximalizace potenciálu v určité oblasti, která je pro konkrétní region jedinečná. (Akademie věd ČR, online; cit. 04-05-2014)

Klíčovým programem v ČR bude v programovém období 2014 – 2020 OP Výzkum, vývoj a vzdělávání. Tento OP je v České republice v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Má aktivně napomáhat rozvoji prostředí pro výzkum, vývoj a vzdělávání a také má přispívat k naplňování cílů ERA (European research area – Evropský výzkumný prostor). Cílem tohoto programu je strukturální posun ekonomik EU směrem ke znalostním ekonomikám a to prostřednictvím investic do produkování nových znalostí a kvalifikovaných lidských zdrojů.

OP Výzkum, vývoj a vzdělávání se zaměřuje především na následující oblasti (Evropský výzkumný prostor, online; cit. 05-05-2014):

- podpoření základů znalostí ekonomiky
- systematické vytváření vhodného prostředí pro veřejné investice do výzkumu, vývoje a inovací, přičemž jednou ze součástí je především podpora kvalitního vzdělávání

- efektivní propojení intervencí z Evropského fondu regionálního rozvoje a Evropského sociálního fondu v oblasti vzdělávání, výzkumu a vývoje. Tato oblast zahrnuje investice do rozvoje výzkumných center a vysokého školství a také zlepšení materiálních podmínek na nižších stupních škol. OP provazuje všechna opatření v oblasti vzdělávání a zkvalitnění lidského potenciálu zahrnující zvýšení výkonnosti národního výzkumného a inovačního systému.

3.4 Jednotný vnitřní trh Evropské unie

Vnitřní trh Evropské unie je jednotným trhem, který tvoří 28 členských států. Spočívá ve čtyřech základních svobodách, a to svobodě pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu. Definován je jako prostor bez vnitřních hranic, kde se mohou osoby, zboží, služby a kapitál volně pohybovat v souladu se Smlouvou o založení Evropského společenství. Hlavní myšlenkou při zavádění jednotného trhu je zvýšení objemu obchodu mezi jednotlivými členskými státy Evropské unie. Zároveň se ale jedná o oblast, která podporuje mobilitu, konkurenceschopnost a inovace, a která je provázána především s odvětvovými politikami EU. (Euroskop.cz, online; cit. 23-05-2014)

Potenciál vnitřního trhu spočívá v nových možnostech pro podnikatelské subjekty nejen ze členských zemí EU, ale i z třetích zemí. Na institucionální úrovni znamená jednotný trh především završení společné obchodní politiky vůči nečlenským zemím. Členské státy totiž měly za povinnost do konce roku 1992 odstranit importní omezení, což se týkalo například motorových vozidel a spotřební elektroniky dovážené z Japonska a jihovýchodní Asie a dále pak také celé řady zboží, které bylo dováženo z bývalých států RVHP. Odstranění překážek (hraniční kontroly, sjednocené standardy, restrukturalizace výroby atd.) vede k ekonomickému růstu a nárůstu poptávky spotřebitelů, tím jsou následně vytvářeny nové možnosti pro import ze třetích zemí.

Program vnitřního trhu formuluje dva hlavní cíle, a to ekonomický a politický. Ekonomickým cílem je zvýšení a udržení ekonomické prosperity, právě na základě odstranění překážek ze strany jednotlivých členských států. Na základě tohoto cíle je následně možné zvyšovat životní úroveň a kvalitu života občanů ve všech zemích Evropské unie. Velký důraz je také kladen na politický cíl, jehož obsahem je především spojení a užší spolupráce všech evropských národů. To má vést ke zmírnění soupeření politikami na evropském kontinentu. (Evropský parlament, online; cit. 25-05-2014)

Jednotný vnitřní trh je považován za jádro a jeden z pilířů EU a zároveň za největší úspěch v celém vývoji evropské integrace. Dodnes je existence jednotného vnitřního trhu velkou motivací pro vstup a začlenění se do EU (popř. tehdejšího EHS). Vytváření trhu bylo započato již v 60. letech 20. století. Proces utváření je kontinuální a musí neustále reagovat na vnější a vnitřní změny, které se odehrávají nejen v EU, ale také na celém světě.

3.4.1 Vývoj vzniku jednotného vnitřního trhu EU

Vytvoření vnitřního trhu je zakotveno již v Římské smlouvě podepsané v roce 1957 a tento proces se stal dominantním úkolem zakladatelských států. Dokončen měl být jednotný trh za prvních dvanáct let existence, tj. do roku 1969, nicméně se ukázal jako naprosto neschůdný. Přestože v polovině roku 1968 byla odstraněna cla a kvóty ve vzájemném obchodě a zároveň byl zaveden společný celní sazebník pro obchod se zeměmi mimo EU (celní unie), obchodu mezi členskými zeměmi bránily odlišné národní technické předpisy, tzv. mimotarifní bariéry.

Ve stejném období byl uvolněn pohyb pracovníků mezi členskými zeměmi a byla zakázána jejich diskriminace, přičemž ale zůstal regulovaný přístup v určitých profesích. Pohyb služeb mezi státy byl také uvolněn, vyvstala zde ale nutnost se postupně přizpůsobovat odlišným národním předpisům. Nejmenšího pokroku bylo dosaženo u volného pohybu kapitálu, a to především z obavy odlivu kapitálu do jiných zemí. Přestože byla přijata pravidla pro ochranu hospodářské soutěže, řada sektorů v jednotlivých členských státech zůstala ve výlučné správě státu, který zároveň uděloval podpory vybraným podnikům. Největším pokrokem bylo zavedení daně z přidané hodnoty v roce 1967, daňové sazby ale nebyly harmonizovány. Přínosem bylo i rozhodnutí o financování evropského rozpočtu na základě tzv. vlastních zdrojů v roce 1970. (Kunešová, 2006)

Při vytváření funkčního vnitřního jednotného trhu se objevily tři hlavní bariéry. Ty byly poprvé identifikovány v roce 1985 v Bílé knize o dokončení vnitřního trhu. Tyto bariéry jsou (Evropská komise, online; cit. 28-05-2014):

- fyzické – na hranicích mezi členskými státy byly nadále udržovány kontroly nejen zboží, ale i osob,
- technické – volný pohyb zboží, služeb a pracovníků brzdil značně rozsáhlý rejstřík národních předpisů,

- daňové – rozdílly v sazbách nepřímých daní deformovaly obchod a také si vynucovaly kontrolu na hranicích mezi členskými státy.

Roztříštěnost Evropy v této době omezovala její ekonomickou výkonnost, nemluvě o konkurenceschopnosti zejména vůči světovým velmocím jako USA a Japonsko, zároveň se ale také snižovala prestiž Evropy jako celku. Velkou pozornost na sebe upoutala tzv. Cecchiniho zpráva s názvem *The Cost of Non-Europe*, která vyšla v roce 1988. Zdokumentovala, jaké ztráty Evropská unie nese kvůli nedokončenému vnitřnímu trhu. Ty činily ročně až 6,5 % HDP. (Evropský parlament, online; cit. 28-05-2014)

Po nástupu nové komise v roce 1985 byla přijata již zmíněná Bílá kniha. Ihned se ukázalo, že je zapotřebí doplnit Římskou smlouvu a znovu nastartovat nezapočatý program. To vyústilo v přijetí Jednotného evropského aktu v roce 1987, ve kterém bylo jasně stanoveno, že má být jednotný vnitřní trh Evropské unie dokončen, a to na základě Bílé knihy, která obsahovala návrhy téměř tří stovek směrnic. Vše mělo být završeno do konce roku 1992 a změněna měla být také rozhodovací procedura v Radě. Legislativní opatření týkající se vnitřního trhu měla být přijímána kvalifikovanou většinou hlasů. Pouze malá část právních aktů v oblasti vnitřního trhu EU vyžadovala jednomyslnost, např. daně, volný pohyb osob a problémy sociální politiky. (Evropská komise, online; cit. 28-05-2014)

Za „dokončení“ vnitřního trhu Evropské unie je považován rok 1993, k jehož počátku bylo přijato téměř 90 % návrhů obsažených v Bílé knize. Jednalo se především o odstranění kontroly pohybu zboží přecházejících vnitřní hranice Evropské unie, vzájemné uznávání diplomů a vysvědčení, což umožňovalo volný pohyb pracovníků, dále to pak byla svoboda pro usazování podnikatelů v ostatních členských zemích, možnost volného poskytování služeb přes hranice členských států především pro banky a pojišťovny, otevření trhu veřejných zakázek a také odstranění překážek pro volný přesun kapitálu v rámci členských zemí.

Přestože se mluví o „dokončení“ vnitřního jednotného trhu, nejedná se o dosažení jeho konečné podoby. Vytváření tohoto trhu je procesem kontinuálním a z tohoto důvodu jej nikdy nelze považovat za dokončený. Program vnitřního trhu musí neustále sledovat vnější podněty a reagovat na ně, jedná se například o globalizaci, zásobování energiemi, dopady finanční krize. Zároveň je ale také ovlivňován podněty vnitřními, jako jsou demografické či legislativní změny. (Bussinesinfo.cz, online; cit. 28-05-2014)

Téhož roku (1993) byla také přijata Maastrichtská smlouva, která obsahovala doplnění a rozšíření programu vnitřního trhu, a to o hospodářskou a měnovou unii. Podle této smlouvy je přijetí společné měny každým členským státem nezbytným a logickým postupem v integračním procesu. A to především proto, že společná měna odstraňuje kolísání měnových kurzů a tím se také snižuje nejistota v obchodě mezi členskými zeměmi, což také platí pro přesun kapitálu. Jednotná měna umožňuje snadnější porovnávání nákladů a cen v různých zemích, tím je vytvářen větší tlak na inovace a strukturální změny.

Na základě vytvoření jednotného vnitřního trhu byly otevřeny dopravní a telekomunikační trhy a také trhy v energetice. Následně se tento proces dotkl také poštovních služeb. I díky liberalizaci v těchto odvětvích byl v roce 1997 vnitřní trh rozšířen o koordinovanou politiku zaměstnanosti. Ta se poté stala součástí Lisabonské strategie, vyhlášené v roce 2000. Tato strategie měla z Evropské unie vytvořit ekonomicky výkonnou a konkurenceschopnou oblast, přičemž se veškeré změny měly odehrávat v rámci programu vnitřního trhu. V roce 2004 však Wim Kokova zpráva ukázala, že se tyto cíle naplňovat nedaří a velmi kriticky zhodnotila dosavadní výsledky Lisabonské strategie. Na základě toho byl navržen a následně přijat upravený program do roku 2010. (Evropská komise, online; cit. 28-05-2014)

V roce 2007 byla Komise vyzvána, aby předložila zprávu obsahující komplexní přezkoumání jednotného trhu a navrhla opatření v oblastech, v nichž nebylo dosaženo pokroku. Výsledkem byla kritická zpráva, z jejíhož závěru vyplývá, že vnitřní trh do určité míry přispěl k postupu integrace, nicméně není plně využito jeho potenciálu a původní očekávání nebyla naplněna. Na základě tohoto byl poté přijat Program vnitřního trhu odpovídající 21. století.

Lisabonská smlouva, která vstoupila v platnost v roce 2009, nepřinesla změny v oblasti ekonomické integrace. Změny se týkají především institucí EU, jejich funkcí, způsobu hlasování v Radě či zahrnutí národních parametrů do jednání o nových legislativních návrzích. Kapitoly pojednávající o evropské ekonomické integraci zabírají podstatnou část celého textu Lisabonské smlouvy, změny v nich jsou ovšem minimální. To se týká i článků ohledně vnitřního trhu a doprovodných politik, v nichž je ve velké většině převzato znění z předchozích smluv. (Euractiv.cz, online; cit. 28-05-2014)

V současné době vstupuje vnitřní trh do další fáze rozvoje, která je obsažena v dokumentu s názvem Akt o jednotném trhu z roku 2011. V něm je vybráno 12 prioritních oblastí ke stimulaci rozvoje. Cílem tohoto dokumentu je oživení hospodářského růstu a zaměstnanosti v Evropské unii, a to za pomoci využívání potenciálu, který v sobě vnitřní trh skýtá. Naplnění všech vytyčených cílů může být velmi důležité pro současnou hospodářskou a fiskální situaci, která panuje v EU. (Euractiv.cz, online; cit. 28-05-2014)

3.4.2 Volný pohyb osob

Volný pohyb osob (nejprve pracovníků, později všech občanů) je považován za jednu ze svobod, která je obsažena v programu vytváření vnitřního trhu Evropské unie. V platnosti je od roku 1968 a v této době byl považován za zcela revoluční požadavek. Do tohoto roku bylo nutné při překročení hranic mít platný pas včetně víza, na hranicích byla vyžadována kontrola osob a také zavazadel. (Evropská komise, online; cit. 16-06-2014)

Cílem tohoto kroku bylo usnadnění podmínek při hledání lepších pracovních míst, zvyšování kvalifikace a zároveň mělo být spojeno s právem pracovat, usadit se a žít v kterémkoli členském státě. Dalším cílem bylo odlehčení situace na trhu práce především zemím, které trpěly nedostatkem či přebytkem pracovních sil.

Podle Římské smlouvy se původně tato svoboda týkala pouze zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Postupně byl tento okruh rozšiřován a v rámci přijetí Jednotného evropského aktu v roce 1987 byla tato svoboda doplněna také o důchodce, studenty a osoby, které žijí z nezávislých příjmů. Na to navázala Maastrichtská smlouva, která nově zaváděla pojem „občanství Unie“. Podle tohoto dokumentu má již každý občan Unie právo se svobodně pohybovat a také pobývat na území jednotlivých členských zemí. Dále tato smlouva také přikazovala odstranit diskriminační opatření vůči pracovníkům na základě jejich státní příslušnosti, a to při přijímání do práce, odměňování, přerazování nebo při úpravě pracovních podmínek. Zákaz diskriminace byl následně rozšířen v Amsterodamské smlouvě, a to z důvodu pohlaví, rasy, etnického původu, víry (světového názoru), invalidity či sexuální orientace.

Hlavní zásadou se v této smlouvě stalo národní zacházení. To znamená, že osoby z jakéhokoli členského státu mají stejná práva i povinnosti jako osoby z hostitelské země. Určitá omezení zákazu diskriminace byla možná pouze v případě porušení veřejného

pořádku, bezpečnosti a zdraví. To se vztahuje také na případy, kdy se osoba uchází o zaměstnání ve veřejných službách. (Euroskop.cz, online; cit. 16-06-2014)

Svoboda volného pohybu osob se od roku 1994 vztahuje zároveň na osoby pocházející z Evropského hospodářského prostoru (EHP), do něj patří Norsko, Island, Lichtenštejnsko a také Švýcarsko. Vytvořen byl Dohodou o Evropském hospodářském prostoru (Agreement on the European Economic Area) někdy nazývanou „Portská smlouva“. Je dohodou o přidružení, která byla uzavřena mezi Evropskou unií a Evropským sdružením volného obchodu (EFTA, ESVO). V případě Švýcarska byla účast v EHP odmítnuta v roce 1992 občanským referendem. Tato země tedy tvoří výjimku a základem pro vztahy s Evropskou unií je Dohoda o volném obchodu, která vstoupila v platnost v roce 1973. (EFTA, online; cit. 16-06-2014)

Ještě před prosazením volného pohybu pracovníků bylo nutné najít odpovědi na problémy týkající se sociálního zabezpečení osob pracujících v jiné členské zemi a také jakým způsobem se bude uznávat odborná kvalifikace, kterou pracovník získal v jiném členském státě. V případě prvního problému (sociálního zabezpečení) musely být nejprve dány záruky, že při přechodu hranic za prací do jiné členské země nesmí být ztracena práva a nároky, která platila v domovské zemi. Řešením se stalo opatření zaručující součet nároků, po které pojištění trvá, bez ohledu na zemi, kde pracovník působí. Mnohem složitějším problémem byla otázka uznávání nabytých kvalifikací, protože mezi zeměmi existují velké rozdíly v požadavcích nutných k získání konkrétní kvalifikace. Do konce 80. let převládal tzv. sektorový přístup, který zahrnoval přijímání směrnic stanovující podmínky pro uznávání diplomů získaných v jiných členských státech, především šlo o povolání ve zdravotnictví. Sektorový přístup byl v 90. letech nahrazen přijímáním rámcových směrnic, ve kterých bylo rozhodnuto o vzájemném uznávání vysokoškolských diplomů a vysvědčení ze středoškolského či odborného vzdělání. V roce 2007 pak byla vydána konsolidovaná směrnice, nahrazující 15 starších směrnic týkajících se regulovaných profesí. U těchto povolání není však uznávání automatické, zaměstnavatel totiž může požadovat šestiměsíční praxi nebo složení zkoušky, pokud se kvalifikace podstatně liší od úrovně v členském státě. Uznávání v současné době platí pro celou Evropskou unii a také Evropský hospodářský prostor. (Evropský parlament, online; cit. 16-06-2014)

Kromě nahrazení sektorového přístupu došlo v 90. letech také k odstranění kontrol osob na hranicích mezi členskými státy. Původně šlo pouze o země Beneluxu, Francii a Německo na základě Schengenské smlouvy. Amsterodamskou smlouvou byl Schengenský prostor rozšířen i mezi ostatní členské země EU. Schengenská oblast však není totožná s územím Evropské unie. V současné době je Schengenský prostor tvořen 31 státy, z toho je 22 států členy EU, v případě Irska a Velké Británie lze mluvit pouze o částečném Schengenu. Zbylé státy nejsou sice členskými zeměmi, nicméně se na jejich hranicích úplně či částečně uplatňují Schengenské dohody.

I přes zavedení práva ucházet se o práci v jiném členském státě a přes odstranění diskriminace a dalších bariér, je mobilita pracovníků zemí Evropské unie velmi nízká. Dle údajů Eurostatu činí hrubá míra migračního salda v EU pouze 1,7 % (2012). Na trh práce Evropské unie vstupují převážně občané ze třetích zemí. Příčiny nízké mobility mohou být podle Komise například z rodinných důvodů, jazykových bariér či z důvodů nedostatku informací o pracovních příležitostech. Tuto situaci napomáhá řešit služba EURES založená v roce 1993. Poskytuje informace o volných pracovních místech zároveň s údaji o životních nebo pracovních podmínkách v zemích Evropské unie a zemích Evropského hospodářského prostoru. (Evropská komise, online; cit. 18-06-2014)

V roce 2004, kdy došlo k rozšíření EU o dalších 10 států, panovala obava, že přesun pracovníků bude masivní, což by následně mohlo vést k ohrožení do té doby poměrně stabilní situace na trhu práce. I proto dosavadní země Evropské unie získaly právo na přechodné omezení přílivu pracovníků z nových členských států, a to maximálně na sedm let (systém 2+3+2), tedy do roku 2011. Již v roce 2004 otevřely své hranice a tedy i pracovní trhy země jako Velká Británie, Irsko a Švédsko. Další země poté dále zpřístupňovaly své pracovní trhy a v roce 2009 zůstaly pouze dvě země, jejichž hranice se měly otevřít až v roce 2011, a to Německo a Rakousko.

Obsah svobody volného pohybu osob lze shrnout do prohlášení, že každý občan i jeho rodina mají právo se přesouvat do jiného členského státu s cílem zde pracovat a usadit se, a to za stejných podmínek jako občané této země. Svoboda volného pohybu pracovníků je zároveň velmi úzce provázána se svobodou volného poskytování služeb. (Jurman, online; cit. 18-06-2014)

3.5 Okunův zákon

Každá akce vyvolává reakci a nejinak je tomu i na trhu práce. Jakákoliv změna je promítnuta také do jiné sféry národního hospodářství. Největší dopad na každý hospodářský cyklus státu má bezesporu prudký nárůst nezaměstnanosti. Poklesne-li výroba, klesnou požadavky společností na množství výstupů, firmy nepřijímají nové pracovníky a naopak jsou nuceny propouštět ty stávající. Právě nezaměstnanost je nepřímo úměrná s hospodářskou aktivitou každé ekonomiky. Tento jev byl poprvé popsán americkým ekonomem Arthurem Okunem, který zformuloval tzv. Okunův zákon. (Samuelson, 2007)

Okunův zákon je označení používané v ekonomii, pro korelaci mezi mírou nezaměstnanosti a mírou růstu HDP. Jinými slovy se jedná o empirický vztah, který vyjadřuje závislost rozdílu mezi skutečným a potenciálním produktem na rozdílu skutečné a přirozené míry nezaměstnanosti. Ekonomické důsledky zvyšování nezaměstnanosti jsou tedy představovány jako ztráta produkce právě v rozdílu mezi skutečným a potenciálním produktem. (Urban, 2011)

3.5.1 Verze Okunova zákona

Okunovy vztahy vyplývají z pozorování, která učinil v laboratorních podmínkách. Předpokládal, že obvykle je nutné produkovat více zboží a služeb v rámci ekonomiky, aby rostl hrubý domácí produkt, proto je ale potřeba více zaměstnanců. Po provedení dalších pozorování v různých formách se však ukázalo, že není potřeba najímání nových pracovníků. Naopak jsou výkonnější stávající pracovníci, kteří budou na výstupech pracovat déle. Pro zjednodušení analýzy pak Okun předpokládal, že míra nezaměstnanosti může sloužit jako užitečný souhrn množství práce v ekonomice. (Slaný, 2003)

Přírůstková verze (The Difference version)

Tato verze Okunova zákona zachycuje, jak změny v míře nezaměstnanosti z jednoho čtvrtletí ovlivňují růst reálného výstupu ve čtvrtletí druhém. Přírůstková verze má tvar:

$$\text{Změna v míře nezaměstnanosti} = a + b * (\text{růst reálného výstupu})$$

Popisuje, jakým způsobem se hospodářský růst pohybuje zároveň se změnami v míře nezaměstnanosti. Tento vztah může být také nazýván jako rozdílový, protože zachycuje současný vztah mezi růstem produkce a pohybem v nezaměstnanosti. Parametr b v této rovnici je často nazýván „Okunovým koeficientem“. Pokud by tento koeficient byl záporný, lze očekávat, že rychlý růst výstupu způsobí pokles míry nezaměstnanosti a naopak. Poměr a/b pak udává, jakou rychlostí rostou výstupy v návaznosti na stabilní míru nezaměstnanosti, popřípadě jaký růst musí ekonomika státu udržet, aby míra nezaměstnanosti nebyla změněna.

Při výpočtu použil Okun údaje od druhého čtvrtletí roku 1948 do čtvrtého čtvrtletí roku 1960. Na základě těchto hodnot potom odhadl výše uvedenou rovnici. Podle těchto výpočtů vzroste míra nezaměstnanosti o 0,3 p. b., ale pouze v případě, že výstupy se nezmění. Naopak proto, aby se tato míra nezměnila, musí ekonomika růst o přibližně 4 %. Z Okunova koeficientu potom plyne, že každé zvýšení o procentní bod nad hranici 4 % by vedlo k poklesu míry nezaměstnanosti, a to o 0,07 p. b. (Knotek, 2007)

Verze mezery (The Gap version)

Zatímco první Okunův vztah využíval snadno přístupné makroekonomické statistiky, tento druhý vztah spojuje míru nezaměstnanosti s mezerou HDP a výkon potenciálního produktu. V gapové verzi se Okun snažil zjistit, kolik musí ekonomika vyprodukovat na úrovni potenciálního produktu za podmínek přirozené nezaměstnanosti. Vysoká míra nezaměstnanosti je zde vysvětlena nevyužitím zdrojů a v této situaci se HDP nachází pod jeho potenciálem. Tento vztah lze vyjádřit ve tvaru:

$$\text{Míra nezaměstnanosti} = c + d * (\text{mezera výstupu})$$

Proměnná c může být chápána jako přirozená míra nezaměstnanosti, přičemž koeficient d bude nabývat pouze záporných hodnot. Tato verze Okunova zákona ovšem představuje problém. Potenciální produkt ani přirozenou míru nelze najít v makroekonomických statistikách. Proto Okun na základě pozorování odhadl, že přirozená míra nezaměstnanosti se pohybuje okolo 4 % a díky tomu byl schopen zkonstruovat řady pro potenciální HDP. V případě změny přirozené míry se mění i velikost mezery výstupu. (Knotek, 2007; Slaný, 2003)

Dalším jeho poznatkem byl i fakt, že jednoduchost rovnic může být problematická. To následně vedlo k návrhům řady variací původních vztahů, které jsou nazývány také Okunovým zákonem, nicméně se od předchozích vztahů výrazně liší.

Dynamická verze (The Dynamic version)

Některá z pozorování Arthura Okuna uvádí, že oba přechodí výstupy by mohly mít dopad na skutečnou míru nezaměstnanosti. V běžné formě této verze zákona je obsažen současný růst výstupu, minulý růst výstupu a také minulé hodnoty nezaměstnanosti, které jsou vysvětlujícími proměnnými změn v současné míře nezaměstnanosti.

Tato verze se velmi podobá původní (přírůstkové) verzi Okunova zákona, přesto je v určitých ohledech odlišná. Liší se především v tom, že nezachycuje jen současný vztah změn, ale i ten minulý. Dynamická verze neobsahuje časová omezení, týkající se závislosti mezi výstupem a nezaměstnaností. Interpretace výsledků není v tomto případě jednoduchá, právě kvůli zahrnutí faktoru času. (Knotek, 2007)

Verze produkční funkce (The Production-function version)

V průběhu dalších pozorování našel Okun také další nedostatky v předchozích vztazích. Například to, že míra nezaměstnanosti je jediná proměnná, která zastupuje způsoby ovlivnění výstupu nevyužitými zdroji. Z ekonomických teorií vyplývá, že výstup (produkce) vyžaduje kombinaci nejen práce, ale také kapitálu a technologií. A míra nezaměstnanosti je jedním, nikoli jediným, z faktorů, které určují celkové množství práce. Dalšími faktory jsou například počet obyvatel nebo podíl pracující populace a počtu odpracovaných hodin. Všechny tyto složky, spolu s faktory zvažujícími kapitál a technologie, lépe odrážejí to, co ovlivňuje výkon každé ekonomiky.

Tato verze Okunova zákona spojuje předešlou verzi mezery (gapovou) s teorií produkční funkce. To umožňuje zahrnutí všech nevyužitých zdrojů daného hospodářství. Oproti předcházejícím převážně empirickým verzím je výhodná, protože je teoreticky podložená. Oproti tomu jsou zde potřebné vstupy (kapitál a technologie), jejichž měření je velmi obtížné a ve většině případů nepřesné. (Knotek, 2007)

3.5.2 Výpočet (matematický zápis) Okunova zákona

Přestože lze Okunův zákon vyjádřit v několika verzích, většina ekonomů na celém světě používá zjednodušené vyjádření vztahu mezi mírou nezaměstnanosti a tempem hospodářského růstu. Definiuje, že makroekonomický potenciální produkt se rovná tomu skutečnému v případě, že se reálná nezaměstnanost rovná nezaměstnanosti přirozené. Pokud ale reálný produkt poklesne o 2 až 3 % pod hodnotu potenciálního produktu, pak se míra nezaměstnanosti musí zvýšit o jedno procento. (Samuelson, 2007)

Podle této teorie pak lze Okunův zákon všeobecně zapsat jako vztah (Brčák, 2010):

$$\begin{aligned}u &= u^* - \phi \left(\frac{Y}{Y^*} - 1 \right) \\u - u^* &= -\phi \frac{Y - Y^*}{Y^*} \\u &= u^* - \phi \hat{Y},\end{aligned}$$

kde:

- u vyjadřuje skutečnou míru nezaměstnanosti,
- u^* je přirozená míra nezaměstnanosti,
- \hat{Y} je veličinou udávající relativní odchylku Y od potenciálního produktu,
- ϕ znamená koeficient (produkční mezera).

Tento předpis Okunova zákona je nejvíce podobný výše popsané verzi mezery (gapové). Zachovává si však veškeré problémy s ní spojené. Mezi ně patří například to, že v makroekonomických statistikách se přirozená míra nezaměstnanosti ani potenciální hrubý domácí produkt nevyskytuje a lze tyto ukazatele pouze teoreticky odvozovat či odhadovat. (Tobin, 1997)

3.5.3 Přirozená míra nezaměstnanosti

Přirozenou míru nezaměstnanosti lze chápat jako možné odrazy potenciálního produktu na trhu práce neboli makroekonomickou rovnováhu. Touto mírou lze trh práce analyzovat a následně predikovat cyklický vývoj ekonomiky. Nicméně se stále jedná o kontroverzní pojem, a to především proto, že její hodnotu je možné pouze odhadovat a interpretace výsledků je velmi nejednoznačná.

Jinými slovy v případě přirozené míry nezaměstnanosti se jedná o úroveň vyplývající ze systému walrasiánských¹ rovnic všeobecné rovnováhy na trhu práce. To ale za předpokladu, že je v uvedených rovnicích zakotvena skutečná povaha nejen jednotlivých trhů práce, ale také statků, služeb, stochastické variability nabídky a poptávky, nákladů spojených s nabyváním informací o volných pracovních pozicích či zaměstnancích a v neposlední řadě se jedná také o skutečnou povahu nákladů mobility pracovní síly. (Friedman, 1968)

Nejedná se zde o míru, která by byla neměnná nebo nezaměnitelná. Existuje velké množství tržních vlastností, které její úroveň mohou determinovat a které vycházejí přímo od ekonomických subjektů nebo národohospodářských politik. A právě tyto faktory ovlivňující její výši jsou obdobné jako v případě stabilní míry nezaměstnanosti, nicméně podstata ukazatele je odlišná.

Jiným vyjádřením přirozené míry nezaměstnanosti je tzv. NAIRU, neboli Non-accelerating Inflation Rate of Unemployment. Vyjadřuje takovou míru, jejíž výše nemění tempo růstu míry inflace a představuje rovnováhu na trhu práce. NAIRU nebylo původně vymezeno jako teoretický pojem, ale píše jako o empirický koncept, který, na rozdíl od přirozené míry nezaměstnanosti, nevyplývá z modelů Philipsovy křivky. (Gordon, 1997)

NAIRU je stejně jako přirozená míra nezaměstnanosti považovaná za součet frikční a strukturální nezaměstnanosti. Na tuto veličinu ale nelze pohlížet jako na rovnováhu na trhu práce z mikroekonomického hlediska. Naopak u ukazatele NAIRU se jedná výhradně o makroekonomické pojetí rovnováhy. (Phelps, 1995)

3.5.4 Reálný a potenciální produkt

Výsledkem fungování každé ekonomiky je výstup v podobě konkrétních výrobků a služeb, který musí být určitým způsobem měřen. Výsledkem je hrubý domácí produkt (HDP, GDP) uváděný v peněžních jednotkách, který vyjadřuje objem finální produkce vytvořené za určité období výrobními faktory, které působily na území daného státu. Ukazatel HDP je využíván pro určení výkonnosti ekonomiky státu, přičemž časovým

¹ Walrasovská rovnováha vyjadřuje podmínky všeobecné ekonomické rovnováhy z pohledu neoklasické ekonomie. Předpokladem je, že všechny ceny jsou flexibilní, dílčí trhy se pravidelně vyčišťují a nemůže tedy nastat situace, že by existovala nedobrovolná nezaměstnanost.

období je nejčastěji jeden rok. V mezinárodních srovnáních se nejčastěji používá hrubý domácí produkt vyjádřený na jednoho obyvatele. (Brčák, 2010)

Dle Českého statistického úřadu je HDP určen jako souhrn přidaných hodnot zpracování ve všech odvětvích, které jsou považovány za produktivní v systémech národního účetnictví (tzn. včetně služeb tržní i netržní povahy). Propočtení je prováděno v kupních cenách, za které jsou realizovány tržní výkony. V případě netržních služeb je přidanou hodnotou souhrn náhrad zaměstnancům a spotřeba fixního kapitálu, prováděno v běžných cenách. (ČSÚ, online; cit. 22-06-2014)

Vzhledem k pohybům cen v dané ekonomice není vhodným ukazatelem pro sledování vývoje ekonomiky. Prováděna je deflace cenovými indexy, díky čemuž je HDP očištěn o inflaci. Z ukazatele HDP se pak stává reálný hrubý domácí produkt, který je vyjádřen ve stálých cenách, tedy v cenách minulého období nezahrnující inflaci.

Potenciálním produktem rozumíme takovou výši HDP, která může být vyrobena při dlouhodobě udržitelné úrovni výrobních faktorů a technologií. Jedná se vlastně o takový výstup z ekonomiky, při kterém jsou plně využívány výrobní faktory při určité výši technologií. Zároveň jde o produkt, při kterém je skutečná míra inflace rovna té očekávané, tzn., že očekávání ekonomických subjektů jsou shodná s realitou. Na trhu práce má potenciální produkt svůj odraz v podobě přirozené míry nezaměstnanosti a v určitém směru i v podobě NAIRU (Non-accelerating Inflation Rate of Unemployment). Stejně jako přirozená míra nezaměstnanosti a NAIRU je i potenciální produkt pouze teoretickým a velmi obtížně definovatelným pojmem v oblasti makroekonomické rovnováhy. (Okun, 1962)

3.5.5 Produkční mezera

Produkční mezeru (mezeru výstupu) lze definovat jako rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem, který je vztažen k potenciálnímu produktu. Vyjádřena je v procentech potenciálního produktu a matematicky ji lze zapsat jako:

$$\text{produkční mezera} = (Y - Y^*) / Y^*$$

Žádoucím stavem ekonomiky je pozitivní produkční mezera. Tato situace nastává, pokud je skutečný výstup převyšuje úroveň potenciálního produktu, a to v důsledku

přebytečné poptávky, čímž je vytvořen tlak na růst inflace. Tato situace většinou nepřetrvává dlouhodobě, především v důsledku cenových a mzdových přizpůsobení, která směřují k rovnováze na trhu práce.

Existence záporné produkční mezery může být způsobena nedostatečnou agregátní poptávkou, tzn., že v ekonomice se vyskytují takové zdroje, které lze okamžitě zapojit do výroby. (Barro, 1995)

4. Analytická část práce

Tato část práce zobrazuje charakteristiku vybraných členských zemí Evropské unie, kterými jsou Španělsko, Rakousko a Švédsko. Tyto země byly vybrány na základě všeobecně známých informací o jejich ekonomikách. Španělsko je zemí s dlouhodobě vysokou mírou nezaměstnanosti, oproti tomu Rakousko je státem s velmi příznivým vývojem tohoto ukazatele, který se dlouhodobě nachází pod průměrem celé Evropské unie. Švédsko se nevyznačuje extrémními hodnotami nezaměstnanosti, ale je zde uvedeno jako stát s velmi dobře propracovanou politikou sociálních příspěvků a s tím spojenou velmi vysokou životní úrovní obyvatel státu.

Charakteristika vybraných členských zemí zahrnuje popis trhu práce včetně zhodnocení politiky zaměstnanosti jednotlivých zemí a výši příspěvku z Evropského sociálního fondu. Dále se autorka zabývá mobilitou pracovních sil v jednotlivých ekonomikách a popisem činnosti služby EURES. Ve vlastní části práce se dále pracuje s mírou nezaměstnanosti a hodnotou hrubého domácího produktu vybraných členských států EU, jejímž zakončením je výpočet Okunova zákona a následné zhodnocení jeho platnosti.

4.1 Trh práce a politika zaměstnanosti

Trh práce i aplikovaná politika zaměstnanosti je v každém ze sledovaných členských států naprosto odlišná. Zatímco ve Švédsku je kladen důraz na sociální systém, podporu nezaměstnaných a vysokou životní úroveň obyvatel, Španělsko se potýká s problémem zaměstnanosti mladých lidí, která dosahuje hodnoty 50 %. Rakousko je zaměřeno naopak na mladé nezaměstnané absolventy škol a celá politika zaměstnanosti se orientuje téměř na tuto jedinou rizikovou skupinu.

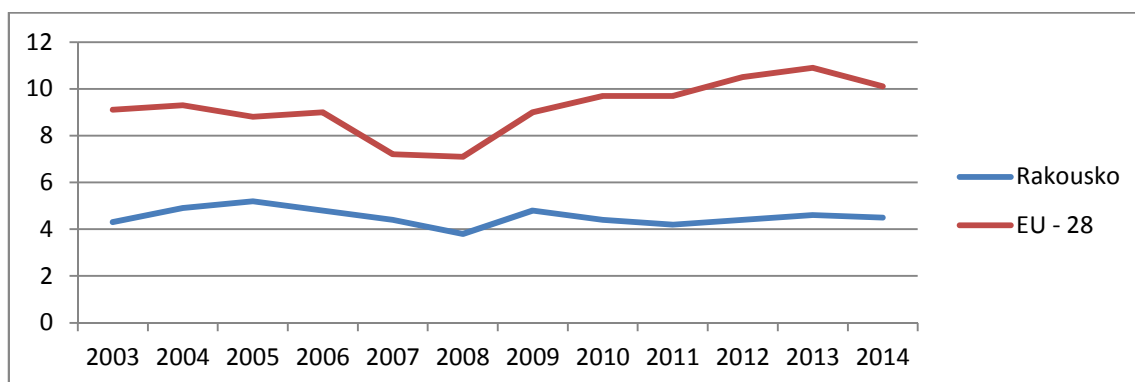
4.1.1 Vývoj míry nezaměstnanosti v období 2003 – 2014

Pro ohodnocení výkonnosti ekonomiky musí být vždy brán zřetel na celou soustavu ukazatelů a jedním z nich je míra nezaměstnanosti. Je-li příliš vysoká, přináší s sebou negativní ekonomické důsledky, a ty jsou patrné především v období ekonomické krize v letech 2008 – 2010. Proto je v následující kapitole analyzován vývoj tohoto ukazatele od předkrizového období po současnost.

Rakouská republika

Rakousko patří mezi země s nejnižší mírou nezaměstnanosti, a to nejen v rámci Evropské unie, ale i na celém světě. I proto je národním cílem v oblasti zaměstnanosti dosažení míry zaměstnanosti 78 % obyvatel ve věku 20 – 64 let. Tato hodnota převyšuje i cíle celé EU, a to jen dokazuje, že Rakousko se řadí mezi velmi vyspělé státy. (Evropská komise, online; cit. 19-07-2014)

Graf 5: Míra nezaměstnanosti v Rakousku a EU – 28 v letech 2003 – 2014 (v %)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 19-07-2014); vlastní zpracování

Graf č. 5 ukazuje vývoj míry nezaměstnanosti v Rakousku a celé Evropské unii od roku 2003 do června v roce 2014 (podkladové údaje viz příloha č. 1). Lze zde vidět, že Rakousko se dlouhodobě drží pod průměrem EU – 28, který byl ve sledovaném období přibližně na úrovni 9,2 %. V počátku sledovaného období, tedy v roce 2005, byla naměřena hodnota ukazatele ve výši 5,2 %, která zároveň představuje historickou nejvyšší hodnotu za posledních 30 let.

Rakouská politika se velmi dobře vypořádala s nezaměstnaností během světové ekonomické krize v letech 2008 – 2010. Zatímco se v Evropské unii zvýšila míra nezaměstnanosti za tyto dva roky o 2,6 p. b., Rakousko zaznamenalo pouze 1% nárůst tohoto ukazatele v roce 2009 a v roce 2010 se opět hodnota snížila na předkrizovou hodnotu 4,4 %, tedy poklesla o 0,4 p. b. Z uvedeného grafu je patrné, že míra nezaměstnanosti v poledních pěti letech osciluje právě okolo hodnoty 4,4 %.

Boj proti nezaměstnanosti je v Rakousku součástí hospodářské politiky delší dobu, než tomu je v jiných zemích. Vláda se snaží udržovat mzdovou a měnovou politiku vždy v rovnováze. Zároveň restriktivní mzdovou politiku jako úsporné opatření nebylo nikdy nutné zavést. (Eurostat, online; cit. 22-07-2014)

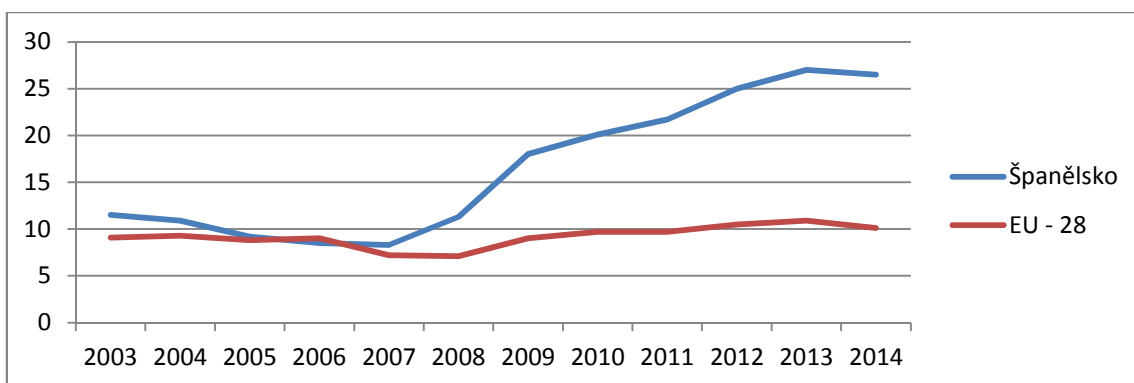
Politika zaměstnanosti této země je zaměřena na rizikové skupiny obyvatel, jako jsou například mladí lidé do 25 let. Ihned po Německu je v Rakousku nejnižší míra nezaměstnanosti této skupiny, a to 8,8 % (2013). Způsobeno je to především existencí tzv. garance zaměstnání pro mladé a její efektivní účinky dokládá právě výše zmíněná nízká míra nezaměstnanosti. Tato garance zaručuje mladým lidem do věku 25 let, že pokud do doby 6 měsíců nenajdou zaměstnání, bude jim nabídnuto náhradní vzdělávací program, popř. zaměstnání hrazené přímo úřadem práce.

Dalším velmi významným programem je „Budoucnost pro mladé“, který funguje od roku 2008 a je zaměřen především na vzdělávání a odbornou přípravu pro mládež ve věku od 15 do 19 let. Program se zaměřuje na kombinaci teoretických poznatků získaných na odborných školách se získáním a následným využitím praktických dovedností v konkrétních podnicích. Cílem tohoto programu je pomoc s nalezením vhodného zaměstnání po absolvování odborných škol. Nedaří-li se ani poté získat uplatnění, stát garantuje zajištění neplacených stáží v průmyslových podnicích a tím zajišťuje odbornou praxi nutnou při hledání nového zaměstnání. (Evropská komise, online; cit. 22-07-2014)

Španělské království

Španělsko se dlouhodobě potýká s velmi vysokou mírou nezaměstnanosti. Hodnoty tohoto ukazatele jsou jedněmi z nejvyšších v Evropské unii. Graf č. 6 ukazuje, že nezaměstnanost v posledních letech narůstá a v červnu 2014 překonává hranici 26 %. Podkladová data jsou uvedena v příloze č. 2.

Graf 6: Míra nezaměstnanosti ve Španělsku a EU – 28 v letech 2003 – 2014 (v %)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 28-07-2014); vlastní zpracování

V počátku sledovaného období si Španělsko vedlo průměrně a míra nezaměstnanosti se vyvíjela společně s průměrem Evropské unie (přibližně 8,5 %). V již zmíněných kritických letech 2008 až 2010 se ovšem hodnota tohoto ukazatele zvyšovala, a to o 3 p. b. v roce 2008 k hodnotě 11,3 %, o dalších 6,7 p. b. v roce 2009 na hodnotu 18 % a o 2,1 p. b. v roce 2010, kdy míra nezaměstnanosti přesáhla hranici 20 %. (euroskop.cz, online; cit. 28-07-2014)

Od roku 2006 umožňovala španělská vláda poskytovat půjčky a hypoték s nízkými úrokovými sazbami. Právě množství poskytnutých hypoték se odrazilo v rozmachu stavebnictví a tím i zvyšováním zaměstnanosti. Od poloviny roku 2008 ovšem došlo k zastavení poskytování těchto levných půjček, stavební rozmach se zastavil a nezaměstnanost začala prudce narůstat. Za již zmíněné krizové období dosahovala nezaměstnanosti průměrně 16,46 %, zatímco v EU to bylo 8,6 %. Z uvedeného grafu je patrné, jak odlišně se tento ukazatel vyvíjel. Zatímco v Evropské unii byl zaznamenán nárůst nezaměstnanosti průměrně o 1,3 p. b., ve Španělsku ve stejném období došlo k nárůstu průměrně téměř o 4 p. b.

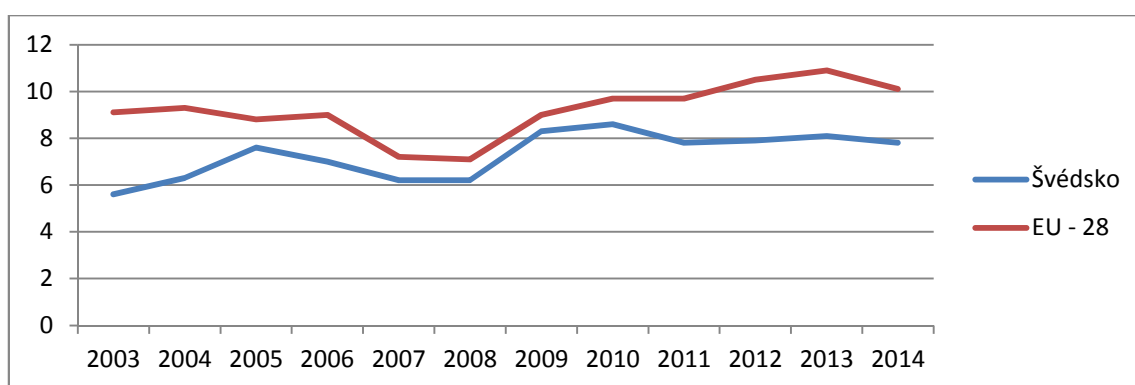
Míra nezaměstnanosti ve Španělsku byla vždy vysoká, za posledních 30 let průměrně 17,67 %, svého maxima ale tento ukazatel dosáhl v roce 2013, kdy byl tento průměr překonán o 9,33 %, tzn. rovných 27 %. Naopak nejlépe si Španělská ekonomika vedla rok před vypuknutím světové krize v roce 2007, kdy hodnota míry nezaměstnanosti dosáhla 8,3 %. Od tohoto roku míra nezaměstnanosti neustále stoupala, a to o neuvěřitelných 18,7 p. b.

Hlavními problémy, které mohou za vysokou a dlouhodobou španělskou nezaměstnanost, jsou především štedrý sociální systém, ochrana zaměstnanců a činnost odborových organizací. Právě kvůli těmto skutečnostem nemůže Španělsko reagovat na aktuální ekonomickou situaci přijímáním či propouštěním zaměstnanců, popřípadě snižováním mezd. Propuštění by znamenalo pro firmu velmi vysoké náklady na odstupné právě kvůli zákonné ochraně zaměstnance. Společnosti tedy pracovní sílu nepropouštějí, ale ani nepřijímají. Trh práce se zde stal trvale nepružným a výsledkem bylo právě neustálé zvyšování nezaměstnanosti, až k dnešní hodnotě 27 %. (McCarthy, online; cit. 28-07-2014)

Švédské království

Švédsko je zemí, jejíž míra nezaměstnanosti se dlouhodobě pohybuje mírně pod průměrem celé Evropské unie. Charakteristické pro švédskou politiku jsou velmi výrazné zásahy do fungování trhu práce, které jsou prováděny prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti. Tato politika vždy byla a nadále také je základním pilířem boje proti důsledkům, které přináší nezaměstnanost. Její účinnost lze vidět na grafu č. 7 a podkladové údaje v příloze č. 3.

Graf 7: Míra nezaměstnanosti ve Švédsku a EU – 28 v letech 2003 – 2014 (v %)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 12-08-2014); vlastní zpracování

Stejně jako u ostatních sledovaných zemí vykazovala míra nezaměstnanosti na začátku sledovaného období velmi příznivé hodnoty, tedy 5,6 %. V případě Švédska oscilovala hodnota tohoto ukazatele mezi 6 a 7 %. S kritickým rokem 2009 ale přišlo mírné zvýšení tohoto ukazatele o 2,1 p. b., a to k hodnotě 8,3 %. Od roku 2010 nastupuje snižující se trend, v roce 2011 je zaznamenáno snížení o 0,8 p. b., na hodnotu 7,8 %. Od tohoto roku se hodnota míry nezaměstnanosti pohybuje v rozmezí 7,9 – 8,1 %. Tyto míry vykazují dosažení lepšího vývoje ve Švédsku v pokrizovém období, než v EU jako celku, kde se hodnota míry nezaměstnanosti od roku 2009 (9 %) neustále zvyšuje a v roce 2013 přesáhla hranici 10,9 %. Mezi léty 2008 a 2014 se v EU nezaměstnanost meziročně zvyšovala v průměru o 0,33 p. b., ve Švédsku byl v totožném období zaznamenán nárůst v průměru jen o 0,27 p. b.

Vývoj míry nezaměstnanosti ve Švédsku je téměř totožný s vývojem ukazatele v EU až do roku 2011, pouze s tím rozdílem, že ve Švédsku je hodnota nezaměstnanosti průměrně o 2 % nižší. Od roku 2011 se v Evropské unii míra nezaměstnanosti zvyšuje až

k maximu 10,9 % v roce 2013. Zatímco ve Švédsku ve stejném období hodnota tohoto ukazatele osciluje kolem 8 % s mírnými výkyvy ve výši přibližně 0,2 p. b.

Švédsko patří dlouhodobě k nejúspěšnějším ekonomikám, které obyvatelům zajišťují velmi vysokou životní úroveň a sociální jistoty. Tento úspěch je založen nejen na dlouhodobé tradici svobodného podnikání, ale především na liberalizaci ekonomiky, která probíhá již od 19. století. V současné době má Švédsko velmi výkonné zemědělství a stabilní sektor služeb. (bussinesinfo.cz, online; cit. 12-08-2014)

4.1.2 Finanční zdroje z ESF v programovém období 2007 – 2013

Finanční prostředky z ESF jsou do členských států a regionů rozdělovány pro financování operačních programů, přičemž si každá země vyčleňuje vlastní operační programy. Proto, aby prostředky byly efektivně využity, musí být finanční prostředky realizovány ve spolupráci s Evropskou komisí, která poté schvaluje programy, proplácí schválené výdaje a zabezpečuje správný chod kontrolních systému. Oproti tomu každá ze členských zemí se musí řídit Lisabonskou strategií a korespondovat s jejími cíli, zároveň ale musí být fondy zaměřeny na priority EU v oblasti růstu a zaměstnanosti. Na základě těchto zásad pak vzniká společná odpovědnost. (Evropská komise, online; cit. 20-08-2014)

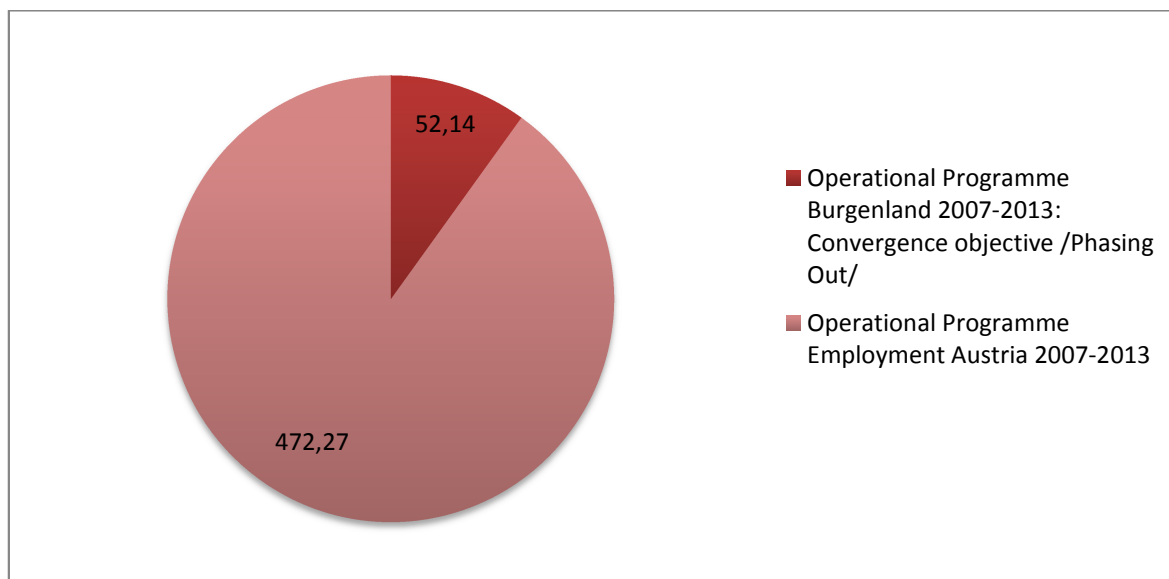
V rámci těchto zásad je pak dodržován poměr veškerých výdajů členských států, a to tak, že 60 % těchto výdajů je soustředěno na cíl Konvergence a 75 % výdajů na cíl Konkurenceschopnosti a zaměstnanost. (Evropská komise, online; cit. 20-08-2014)

V programovém období 2007 – 2013 bylo z celkového rozpočtu Evropského sociálního fondu vydáno více než 75,604 miliard eur, přičemž nejvíce čerpalo Německo a Polsko. Každé z těchto dvou zemí byla v rámci spolufinancování z ESF vyplacena částka pohybující se okolo 9,5 miliard eur, přičemž ale stejná částka byla vyplacena všem vybraným a výše popsaným členským státům EU dohromady.

Rakousko

Rakouská republika je v rámci hlavního programu pro konkurenceschopnost a zaměstnanost rozdělena na dva operační programy v programovém období 2007 – 2013 (viz graf č. 8).

**Graf 8: Alokace zdrojů z ESF v Rakousku v programovém období 2007 – 2013
(v milionech eur)**

Zdroj: Evropská komise (online, cit. 21-08-2014); vlastní zpracování

Prvním z programů je Operační program Burgenland, jehož cílem je posilování konkurenceschopnosti rakouského hospodářství a inovačního potenciálu regionu. Hlavním smyslem je zaměření na lidské zdroje, které zahrnuje čtyři hlavní osy. Jedná se o posílení schopností přizpůsobení se nejen zaměstnanců, ale i firem, jako například zvyšování kvalifikace zaměstnanců. Další osou je integrace pracovní síly a také integrace sociální. Třetí osu tvoří podpůrné struktury týkající se přístupu a předávání znalostí a dále také formování partnerství pro trh práce. A poslední osa předpokládá vylepšení nabídky technické pomoci. Celkem je na tento Operační program přiděleno 52,14 milionů eur z Evropského sociálního fondu a 17,4 milionů eur v rámci vnitrostátního financování. (Evropská komise, online; cit. 21-08-2014)

Druhým je pak Operační program pro zaměstnanost Rakouska, který je vytvořen na regionální úrovni. Tedy se týká každého ze čtyř vytyčených regionů (Ostösterreich, Südösterreich, Westösterreich, Extra-Regio), ale zároveň jsou jeho cíle v každém regionu naplňovány zvlášť. V rámci toho programu jsou dodržována obecná ujednání, která jsou v souladu s rakouským národním referenčním strategickým rámcem a jeho základem jsou tři prioritní osy. Jedná se o posilování regionální konkurenceschopnosti prostřednictvím inovací či znalostní ekonomiky. Cílem druhé osy je povzbuzování regionů a jednotlivých lokalit v rámci regionů, a to prostřednictvím mobilizace výrobních faktorů. Tato osa se

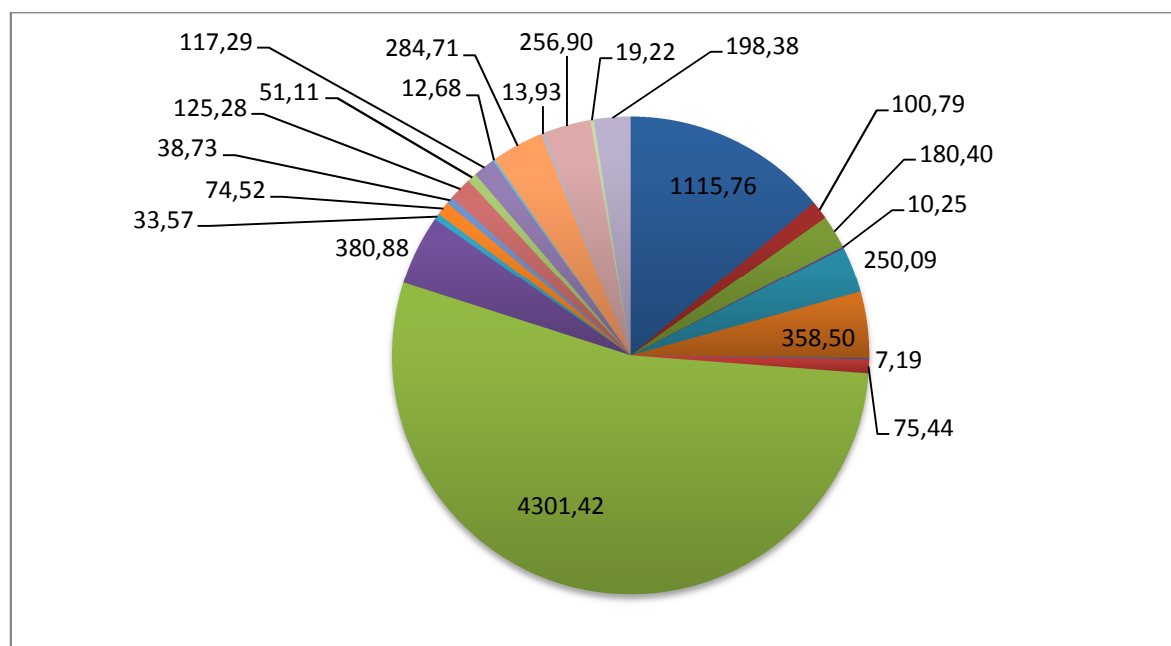
také zaměřuje na konkurenční cestovní ruch, zlepšování životního prostředí či využívání energií. Poslední osa má za úkol poskytovat technickou podporu. Tento operační program je z evropského fondu financován částkou 472, 27 milionů eur a celkový objem finančních prostředků z vnitrostátních fondů je 25, 15 milionů eur.

Hlavní Operační program pro konkurenceschopnost a zaměstnanost rakouského hospodářství byl zajištěn celkovou částkou 524,41 milionů eur z Evropského sociálního fondu, což představuje přibližně 0,7 % z celkového rozpočtu ESF pro dané období. Z vnitrostátních finančních zdrojů plynula na podporu konkurenceschopnosti a zaměstnanosti celková suma 42,55 milionů eur. (Evropská komise, online; cit. 21-08-2014)

Španělské království

Španělské království člení svoji politiku zaměstnanosti v období 2007 – 2013 do 22 dílčích Operačních programů (viz graf č. 9). Jedinou zemí, která Španělsko co do počtu Operačních programů převyšuje, je Itálie s 24 dílčími programy. Výčet všech Operačních programů je uveden v příloze č. 4.

Graf 9: Alokace zdrojů z ESF ve Španělsku v programovém období 2007 – 2013 (v milionech eur)

Zdroj: Evropská komise (online, cit. 26-08-2014); vlastní zpracování

Nejvíce finančních prostředků (4 301,42 mil. eur) plyne z Evropského sociálního fondu do programu s názvem Operační program ESF Adaptabilita a zaměstnanost. Důvodem je to, že není regionálně zaměřen, ale využíván pro celou zemi bez ohledu na konkrétní geografickou oblast. Cílem jedné z několika os tohoto programu je vytvořit takový systém, který by pomáhal snižovat nezaměstnanost (na počátku programového období 8,4 %), zabránit nezaměstnanosti mladých a zlepšovat podmínky na trhu práce. K dosažení těchto cílů má být využíváno přizpůsobených integračních programů, v jejichž důsledku by nezaměstnaní měli být schopni se lépe přizpůsobovat podmínkám ve firmách a zlepšovat své dovednosti v pracovním procesu. V souhrnu se tato osa Operačního programu má do roku 2013 dotknout přibližně 2.810.000 osob. (Gobierno de Espana, online; cit. 26-08-2014)

Další osy tohoto programu se týkají zkvalitňování lidského kapitálu prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy. To by mělo v budoucnu zajistit přiměřenost poptávky po práci. Dále se v OP vymezuje také nadnárodní a mezinárodní spolupráce s cílem podpořit společné pracovní programy a výměny zkušeností, metodik a postupů. To vše je zajištěno technickou pomocí, která zahrnuje podporu řízení, kontrolu a monitorování činností celého OP. Rozpočet ESF pro celý Operační program činí 4.301,42 milionů eur, což představuje míru spolufinancování přibližně 72,60 %. (Evropská komise, online; cit. 26-08-2014)

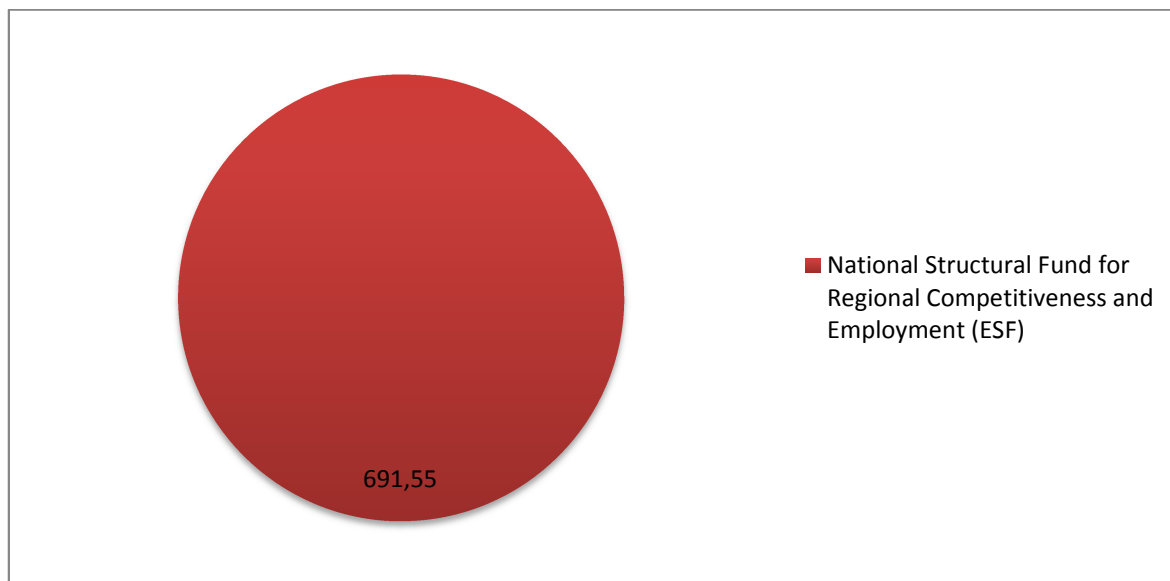
Druhým Operačním programem s nejvyšší dotací ze strany EU je Operační program ESF Andalusie. Jak už název napovídá, je zaměřen pouze na jediný region a v rámci něj má napomáhat k naplnění cílů vymezených regionální i národní vládou. Těmito cíli jsou: zvýšení regionálního HDP na obyvatele a přiblížení se k evropskému průměru, dále je to pak zvýšení produktivity práce v regionu, které má být dosaženo zlepšením výrobních struktur, posledním cílem je pak zvýšení aktivity a zaměstnanosti a to zejména u žen. Do tohoto operačního programu plynou z rozpočtu ESF finanční prostředky ve výši 1.155,76 milionů eur, míra spolufinancování v této oblasti dosahuje hodnoty až 92 %. (Gobierno de Espana, online; cit. 26-08-2014)

Na všech 22 Operačních programů ve Španělsku připadá příspěvek z Evropského finančního fondu celkem ve výši 8.057,33 milionů eur. Tato částka představuje 10,66 % z celkových příspěvků ESF do všech členských zemí Evropské unie. (Evropská komise, online; cit. 26-08-2014)

Švédské království

Švédsko jako jedna z mála zemí Evropské unie nerozčleňuje svou politiku zaměstnanosti na konkrétní Operační programy (viz graf č. 10), ale zvažuje řešení v oblasti konkurenceschopnosti a zaměstnanosti komplexně, jako jeden celek.

Graf 10: Alokace zdrojů z ESF ve Švédsku v programovém období 2007 – 2013 (v milionech eur)

Zdroj: Evropská komise (online, cit. 29-08-2014); vlastní zpracování

V průběhu roku 2006 byl ve Švédsku vypracován národní strategický rámec pro politiku soudružnosti, který tvoří hlavní pilíř pro rozvoj ekonomiky zaměřený na regionální potřeby. Tato národní strategie zahrnuje především koordinaci mezi regionální politikou růstu, trhem práce a politikou soudružnosti Evropské unie.

Přestože ve Švédsku existuje vlastně pouze jediný komplexní Operační program, je pro vnitrostátní potřeby území geograficky rozděleno na osm samostatných oblastí. Samostatně se potom sledují nároky každé z nich, financování je ale jednotné. Celkem bylo ze zdrojů Evropského sociálního fondu vyplaceno v období 2007 – 2013 vyplaceno na podporu Švédského hospodářství 691,55 milionů eur (viz graf č. 10). Tato částka představuje přibližně 0,92 % z celkového rozpočtu Evropského sociálního fondu. (Evropská komise, online; cit. 29-08-2014)

Celkové příspěvky směřující do vybraných členských států dosáhly v programovém období 2007 – 2014 částky 8.057,329 milionů eur. Z celkového rozpočtu Evropského sociálního fondu (75,6 mld. eur) tato suma představuje 10,66 %.

4.1.3 Finanční zdroje z ESF v programovém období 2014 – 2020

V roce 2014 byl zaveden minimální podíl spolufinancování z prostředků ESF, a to především proto, aby příspěvky z fondu postupně neklesaly, jako tomu bylo v posledních 25 letech, ale naopak se zvyšovaly a byly efektivněji využívány. O tom, zda bude financováno z ESF nad rámec minimálního podílu, poté rozhodují členové Evropské komise. V uvedeném období OP umožní výběr, sledování a vyhodnocování jednotlivých investičních projektů podle prioritních os a cílů dohodnutých mezi Komisí a státními řídicími orgány. (Evropská komise, online; cit. 15-09-2014)

V případě Rakouska bylo pro programové období 2014 – 2020 předpokládáno s financováním ve výši 425,582 milionů eur, což představuje 43,5% podíl ESF na financování operačních programů. V průběhu roku 2014 bylo ale rozhodnuto o navýšení částky na 442,087 milionů eur a tedy zvýšení podílu o 1,7 p. b. Jediným operačním programem v oblasti zaměstnanosti je pro uvedené období „Operational Programme Employment Austria 2014 – 2020“.

Příspěvky z Evropského sociálního fondu pro Španělsko měly být na počátku programového období v hodnotě 7.478,572 milionů eur, nicméně i pro tento stát byl minimální podíl navýšen, a to o 110,998 milionů eur. Původní podíl na financování ve výši 27,7 % se tedy zvýšil o 0,4 p. b. Stejně jako v případě Rakouska, je i v této zemi na období 2014 – 2020 vyhlášen pouze jeden národní a komplexní Operační program s názvem „OP ESF 2014 – 2020 youth employment“. Mimo něj zůstávají také ty regionální, stejně jako tomu bylo v předchozím programovém období. (Evropská komise, online; cit. 02-09-2014)

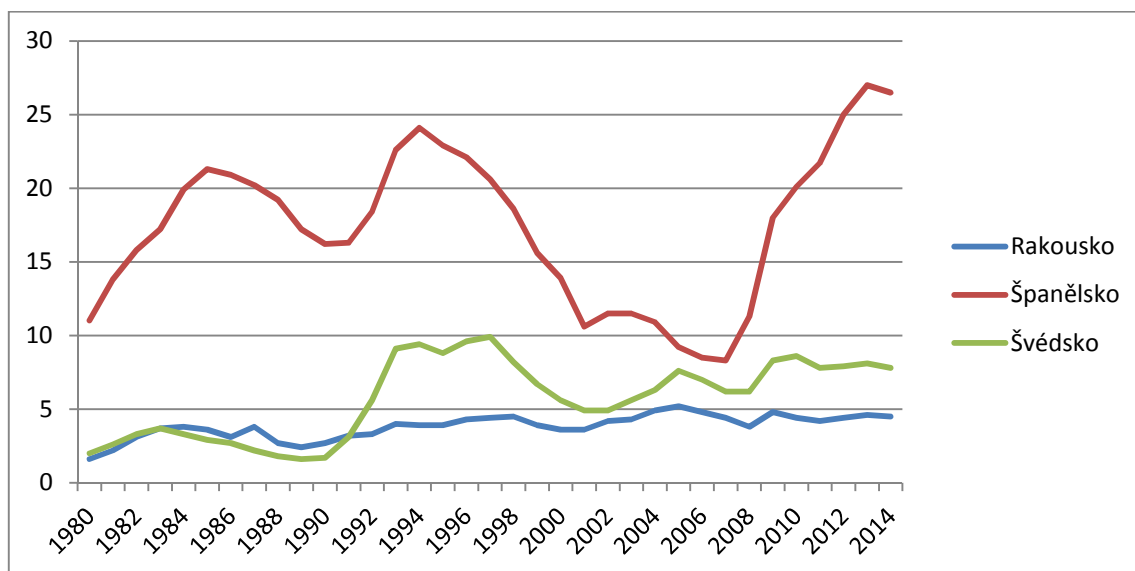
Švédskému království byly přiřknuty v původním plánu pro programovací období 2014 - 2020 finanční prostředky z ESF v částce 730,723 milionů eur a podíl na financování dosahoval hodnoty 42,5 %. Po navýšení nad rámec minimální hodnoty financování je pro Švédsko vyhrazeno 774,350 milionů eur a 45,0% podíl. Pro tuto členskou zemi je v platnosti pro uvedené programové období také pouze jediný národní operační program v oblasti zaměstnanosti s názvem „National Operational Programme ESF for investments in growth and employment 2014 – 2020“.

V roce 2014 se předpokládá financování z Evropského sociálního fondu pro vybrané členské země ve výši 8.806,007 milionů eur. Oproti předchozímu programovému období je zde zaznamenán nárůst o 748,678 milionů eur, a tedy o 9,29 p. b. (Evropská komise, online; cit. 15-09-2014)

4.1.4 Komparace vývoje nezaměstnanosti vybraných zemí v období 1980 - 2014

Pro ucelený přehled o vývoji míry nezaměstnanosti v jednotlivých zemích slouží graf č. 11, který ukazuje pohyb ukazatele od roku 1980 až do současnosti, přičemž zahrnuje i predikci za celý rok 2014. Podkladová data jsou uvedena v příloze č. 5.

Graf 11: Komparace vývoje nezaměstnanosti vybraných zemí EU v letech 1980 – 2014 (v %)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 25-09-2014); vlastní zpracování

Nejmenší změny v pohybu míry zaměstnanosti byly zaznamenány u Rakouska. Jak lze vidět v grafu č. 11, hodnoty tohoto ukazatele se dlouhodobě drží pod hranicí 5 % a tato hranice byla překonána pouze v roce 2005, kdy ji míra nezaměstnanosti přesáhla o 0,2 p. b. Rakousko vstoupilo do Evropské unie na počátku roku 1995, kdy hodnota tohoto ukazatele (za předchozí rok) dosahovala 3,9 %. Od roku 1996 se však nezaměstnanost zvyšovala, a to až k hranici 4,5 % v roce 1998. Důvodem může být změna politiky zaměstnanosti, kterou vyžadovala Evropská unie. (Eurostat, online; cit. 25-09-2014)

Oproti tomu ve Španělsku dochází k největším výkyvům v celé Evropské unii. V počátku sledovaného období již míra nezaměstnanosti přesahovala 10% hranici a do roku 2004 prakticky neustále rostla až k hodnotě 24,1 %. Přesto se ale nejednalo o historické maximum, toho bylo ve Španělsku dosaženo až v roce 2013 s mírou nezaměstnanosti rovné 27 %. Španělsko vstoupilo z vybraných tří zemí do Evropské unie nejdříve, a to v roce 1986. V přechodném roce dosahovala nezaměstnanost 20,9 %, za další období se snížila o 0,7 p. b. I v dalších letech se hodnota tohoto ukazatele nadále snižovala, až do roku 1992 (18,4 %). Nicméně na hranici historického minima (8,3 %) v rámci sledovaného období se Španělsko dostalo v roce 2007.

Švédsko vykazuje malé změny v pohybu tohoto ukazatele, průměrně 0,15 p. b. za celé sledované období, ty jsou ale naprosto přirozené v rámci vývoje hospodářského cyklu. Nejnižší hodnota zde byla zaznamenána v roce 1990, a to 1,7 %. Švédsko stejně jako Rakousko přistoupilo do Evropské unie v roce 1995. V předcházejícím roce byla zaznamenána míra nezaměstnanosti 9,4 %, za další období ale klesla o 1,2 p. b. V dalších letech hodnota ukazatele kolísala a ustálila se na hodnotě pohybující se v rozmezí 1 p. b., kolem 7 %.

Stejně tak, jako v ostatních zemích, se i zde projevil důsledek ekonomické krize v letech 2008 – 2010 vykazující rostoucí tendenci míry nezaměstnanosti. Přesto ale největší zhoršení zaznamenalo právě Španělské království. Z hodnot uvedených v grafu č. 8 je patrné, že právě hospodářská krize se jako první projevila ve Španělsku, a to v roce 2007. V tuto dobu zde míra nezaměstnanosti představuje hodnotu 8,3 %, zatímco v Rakousku je 4,4 % a ve Švédsku 6,2 %. Za jediný rok se hodnota ukazatele ve Španělsku zvyšuje o 2 p. b., přičemž ale ve Švédsku stagnuje a v Rakousku klesá o 0,6 p. b.

V roce 1995 přistupuje do Evropské unie Švédsko a Rakousko. Od tohoto roku se v Rakousku daří udržet do té doby stabilní vývoj, oproti tomu ve Švédsku se od tohoto roku daří míru nezaměstnanosti snižovat, s výjimkou krizových let 2009 a 2010, kdy se hodnota ukazatele pohybuje okolo 8 %. Naprosto odlišným případem je Španělské království, které do EU přistupuje již v roce 1986. Zpočátku členství se sice daří udržet klesající tendenci míry nezaměstnanosti, to se ale daří jen do roku 1991 (16,3 %), protože za další tři roky se hodnota prudce zvyšuje, a to o 7,8 p. b. Po roce 1994 sice přichází období 13 let, kdy se daří nezaměstnanost snižovat (meziročně v průměru o 1,22 p. b.),

nicméně od již zmiňovaného roku 2007 ukazatel neustále roste v průměru o 2,16 p. b. ročně. V současné době dosahuje míra nezaměstnanosti hodnoty 26,5 %.

Paradoxem ale zůstává fakt, že do Švédska či Rakouska neplyne z prostředků Evropského sociálního fondu pro politiku zaměstnanosti takový obnos, jako do Španělska a přesto se daří míru nezaměstnanosti v těchto dvou zemích udržovat ve stabilní rovině. Španělsko oproti tomu čerpá z fondu přibližně 8 miliard eur za období 2007 – 2013, ale nezdá se, že by tyto prostředky byly efektivně využívány. Největším problémem je zde míra nezaměstnanosti mladých lidí (bez ohledu na vzdělání), která se dlouhodobě pohybuje kolem hodnoty 50 %, a přestože některé z operačních programů Španělska jsou zaměřeny právě na mladé lidi, nedaří se toto číslo snižovat. Zlom má přijít až s programovým obdobím 2014 – 2020, na které je vypracován pouze jediný OP, zaměřený jen na tuto rizikovou skupinu ve Španělsku. (Eurostat, online; cit. 25-09-2014)

4.2 Mobilita pracovních sil

Volný pohyb osob jako jedna ze svobod je obsažena v programu vytváření vnitřního trhu Evropské unie. Tato svoboda je v platnosti od roku 1968, přičemž se nejprve jednalo o volný pohyb pracovníků a následně i všech občanů. V 90. letech došlo k odstranění kontrol na hranicích a vytvoření tzv. Schengenského prostoru.

Do Evropské unie vstoupila 1. 5. 2004 desítka nových členských zemí. Pro občany nových států měl volný pohyb osob velký význam především proto, že měli přístup do západních zemí, od kterých byli i několik let odděleni.

Na straně již stávajících členů však panovaly velké obavy z vytlačování místních obyvatel mnohdy levnější pracovní silou. Objevil se zde také strach z negativních účinků multikulturní společnosti v tradičních zemích, z vyšší kriminality a v neposlední řadě také z možného zneužívání sociálního systému. Proto byla zavedena přechodná ustanovení (tzv. systém 2+3+2) a v roce 2011 došlo k úplnému otevření hranic států a naplnění všech svobod v rámci volného pohybu. (Evropská komise, online; cit. 02-10-2014)

4.2.1 Migrace pracovních sil v období 2003 - 2013

Mobilita pracovních sil nejen na národní, ale především na mezinárodní úrovni může vést k možnostem eliminace rozdílů trhu práce jednotlivých zemí. V Evropské unii

existuje téměř 1,5 milionu neobsazených pracovních míst. Míra nezaměstnanosti je na hranici 10 % (u mladých lidí na úrovni 25 %), přičemž ale 59 % osob bez práce, kteří jsou ochotni se za prací přemístit do jiné země, najde práci do jednoho roku. Oproti tomu 35 % nezaměstnaných, kteří zůstávají v rodné zemi, hledají nové uplatnění déle než 1 rok. (Eurostat, online; cit. 02-10-2014)

V tabulce č. 2 je uvedena hrubá míra migračního salda neboli migrační saldo (čistá migrace) na 1000 obyvatel. Čistá migrace pak představuje rozdíl mezi počtem osob, které se přistěhují a těch, které se vystěhují ve zkoumaném územním celku za určité období, nejčastěji jeden rok. Společně s přirozeným úbytkem obyvatel představuje jeden ze základních ukazatelů pro výpočet bilance obyvatelstva. Je-li počet přistěhovalých osob na určité území vyšší než počet vystěhovalých, jedná se o pozitivní migrační saldo neboli migrační růst (zisk). Pokud je tomu naopak, jde o negativní migrační saldo (čistá emigrace) a tedy migrační úbytek (ztráta). (ČSÚ, online; cit. 02-10-2014)

**Tabulka 2: Hrubá míra migračního salda v období 2003 – 2013
(na 1000 obyvatel)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU 28	3,7	3,4	3,1	2,6	3,1	2,4	1,4	1,5	1,5	1,7	3,3
Rakousko	5,2	6,6	6,1	3	2,8	2,9	2,1	2,6	3,7	5,2	6,5
Španělsko	15,7	15,5	14,5	14,9	17,2	9,5	3	1,6	1,4	-3	-5,4
Švédsko	3,2	2,8	3	5,6	5,9	6	6,7	5,3	4,8	5,4	3,1

Zdroj: Eurostat (online, cit. 02-10-2014); vlastní zpracování

Tabulka č. 2 ukazuje, že obavy stávajících členských států Evropské unie, byly zbytečné. Od roku 2004, kdy přistoupila již zmíněná desítka nových států, hrubá míra migračního salda klesá z hodnoty 3,3 až k hodnotě 1,5. Údaj za rok 2012 ukazuje, že po otevření všech trhů v roce 2011 se počet migrujících pracovníků nijak viditelně nezvýšil. Hrubá míra migračního salda dosahovala v posledním sledovaném roce hodnoty 1,7 za celou Evropskou unii. (Eurostat, online; cit. 04-10-2014)

Jedinou zemí, která zaznamenala velký odliv pracovníků, je Španělsko, kde právě po roce 2011, byl zaznamenán pokles hrubé míry migračního salda z hodnoty 1,4 k hodnotě -3 v roce 2013 a dalšímu poklesu k -5,4 v roce 2013. Přičemž ale tato země byla jedinou, kde na počátku sledovaného období přesáhla hodnota migračního salda hranici hodnoty 10.

Naopak příliv pracovní síly zaznamenalo Rakousko, kde míra migračního salda dosahovala v roce 2009 hodnoty 2,1, zatímco v roce 2013 to bylo již 6,5. Těmto údajům odpovídá i již popisovaná míra nezaměstnanosti. Je zřejmé, že pokud je míra nezaměstnanosti velmi vysoká, občané budou hledat řešení na pracovním trhu v zahraničí. A stejně je tomu naopak, pokud je míra nezaměstnanosti v zemi nízká, příliv pracovní síly bude o to vyšší. Tomu také odpovídá vývoj míry nezaměstnanosti například ve Španělsku, kde hodnoty tohoto ukazatele dosahovaly velmi příznivých hodnot (např. v roce 2007 míra 8,3 %) a míra migračního salda ve stejném roce dosahuje hodnoty 17,2, což je nejvyšší za celé sledované období. Na konci časové řady se míra nezaměstnanosti zvyšuje k hodnotě 27 % (2013) a míra migračního salda v tomto roce dosahuje již zmiňované hodnoty - 5,4.

4.2.2 Služba EURES (European Employment Services)

Síť EURES vznikla v roce 1993 jako výsledek spolupráce Evropské komise, veřejných služeb zaměstnanosti členských států Evropského hospodářského prostoru a dalších partnerských organizací. Do spolupráce se sítí EURES je také zapojeno Švýcarsko. (Evropská komise, online; cit. 05-10-2014)

Základním posláním této služby je usnadňovat mezinárodní mobilitu pracovních sil, přičemž je možné ji využít také k vyhledávání základních informací o podmínkách v dané zemi, jako například o podmínkách sociálního zabezpečení či pojištění. Hlavním úkolem této sítě ale stále zůstává poskytovat služby všem občanům, kteří projeví zájem využít svého práva na volný pohyb osob a také všem zaměstnavatelům podnikajícím na území Evropské unie. (Euroskop, online; cit. 05-11-2014)

Služba EURES eviduje k 1. 11. 2014 celkem 1.441.131 volných pracovních míst, které jsou poskytovány celkem 3.352 zaměstnavateli. V síti je evidováno celkem 140.067 životopisů, které jsou spravovány celkem 986 poradci EURES.

Z vybraných členských zemí Evropské unie je v registru sítě EURES zaneseno nejvíce uchazečů o zaměstnání právě ze Španělska. Statistika ukazuje, že z této země využívá služeb sítě celkem 23.989 osob. (Evropská komise, online; cit. 05-10-2014)

4.3 Okunův zákon

Je-li reálná zaměstnanost rovna přirozené míře nezaměstnanosti, pak dle základní teorie je potenciální makroekonomický produkt roven tomu skutečnému. Z toho vyplývá, že poklesne-li reálný produkt o 2 – 3 % pod úroveň jeho potenciálu, zvýší se míra nezaměstnanosti o 1 %. (Brčák, 2010)

V této kapitole bude znázorněn vývoj hrubého domácího produktu a potenciálního produktu pro vybrané členské země Evropské unie. Na základě toho bude podle jednoduchých matematických vztahů ověřena platnost Okunova zákona.

4.3.1 HDP a potenciální produkt v období 2003 - 2013

Zatímco potenciální produkt je nejvyšší možný dosažitelný hrubý domácí produkt při využití maximálního množství a kvality výrobních faktorů, HDP je celková peněžní hodnota statků a služeb vytvořená za dané období na určitém území. Pro mezinárodní srovnání se nejčastěji využívá ukazatel HDP na obyvatele v PPS (standardu kupní síly). (Samuelson, 2007)

Rakouská republika

V tabulce č. 3 je uveden vývoj hrubého domácího produktu, HDP na obyvatele a mezera výstupu v Rakousku, a to od roku 2003 do roku 2013. Mezera výstupu je vypočtena jako rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem. Hodnoty jsou vyjádřeny v procentech, především z důvodu efektivnějšího porovnávání mezi jednotlivými roky.

Tabulka 3: HDP v miliardách eur, HDP na obyvatele a mezera výstupu v Rakousku v letech 2003 – 2013

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP celkem (mld. €)	224,99	234,71	245,24	259,04	274,02	282,74	276,23	285,17	299,24	307,01	313,07
HDP na obyvatele (€)	26400	27600	28100	29700	30900	31100	29500	30900	32300	33100	33200
Mezera výstupu (%)	-1,411	-0,904	-0,48	1,303	3,297	3,176	-2,126	-1,457	-0,115	-0,606	-1,106

Zdroj: Economywatch.com, Eurostat (online, cit. 21-11-2014); vlastní zpracování

Rakousko se v evropském i celosvětovém měřítku řadí mezi ekonomicky nejvyspělejší státy. Specifikem struktury ekonomiky je vysoký podíl služeb na HDP (cca 70 %), vzhledem k tomu nebyl dopad ekonomické krize na situaci v Rakousku tak vysoký.

Jak ukazuje tabulka č. 3, v roce 2009 byl hrubý domácí produkt sice nižší o 6,5 miliardy eur než v roce 2008 (282,74 mld. eur), v dalších letech vývoj tohoto ukazatele měl neustále rostoucí tendenci, a to nejen celkový HDP v tržních cenách, ale také HDP v přepočtu na obyvatele (PPS).

Rakousku se podařilo vyhnout se prudkému propadu vývoje HDP v již zmíněných pokrizových letech. Zároveň ale v roce 2010 byla hodnota HDP (285,17 mld. eur) vyšší než v roce předcházejícímu snížení reálného produktu (2007), kdy byla hodnota ukazatele ve výši 274,02 mld. eur. Důvodem je již zmíněný podíl služeb na vývoji HDP, především proto, že sektor služeb je méně citlivý na dopady krizových situací než například odvětví průmyslu, které je vystavováno velké konkurenci v mezinárodním měřítku.

Dle analýz OECD by měla rakouská populace relativně velmi rychle stárnout a podíl lidí ve věku nad 65 let k populaci mezi 15 a 64 lety věku by se měl navyšovat z dosavadních 25 % meziročně o průměrně 2 %. To bude neustále vyvolávat tlak na pokles potenciálního HDP. Současně s tím ale také bude klesat produktivita práce. Jak je patrné z tabulky č. 3, již v posledních třech sledovaných obdobích se snižuje mezera výstupu. Jestliže se v roce 2011 hodnota reálného HDP pohybovala 0,115 % pod hranicí jeho potenciálu, v roce 2013 už to bylo o 1,106 %, a to i přes fakt, že byl zaznamenán 0,4% růst rakouské ekonomiky. Jediným problémem tak zůstává již zmíněná tendence stárnutí obyvatelstva Rakouska. (Oecd.org, online; cit. 21-11-2014)

Španělské království

I ve Španělsku, stejně jako v ostatních zemích EU, byl zaznamenán pokrizový pokles hodnoty ukazatele, kdy v roce 2008 byl HDP ve výši 1087,79 miliard eur a za jeden rok poklesnul o téměř 41 miliard eur (viz tabulka č. 4). Zatímco Rakousku se podařilo propad překonat během dvou let, Španělsku se nedaří zvýšit hrubý domácí produkt dodnes.

Tabulka 4: HDP v miliardách eur, HDP na obyvatele a mezera výstupu ve Španělsku v letech 2003 – 2013

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP celkem (mld. €)	783,08	841,29	909,3	985,55	1053,16	1087,79	1046,89	1045,62	1046,33	1029	1022,99
HDP na obyvatele (€)	20900	21900	22900	24800	26200	25900	24200	24200	24300	24400	24500
Mezera výstupu (%)	0,353	0,703	1,537	2,832	3,768	2,13	-2,763	-3,389	-3,187	-4,5	-5,4

Zdroj: Economywatch.com, Eurostat (online, cit. 21-11-2014); vlastní zpracování

I ve Španělsku, stejně jako v ostatních zemích EU, byl zaznamenán pokrizový pokles hodnoty ukazatele. V roce 2008 byl HDP ve výši 1087,79 miliard eur a za jeden rok poklesnul o téměř 41 miliard eur (viz tabulka č. 4). Zatímco Rakousku se podařilo propad překonat během dvou let, Španělsku se nedaří zvýšit hrubý domácí produkt dodnes.

V posledním kvartálu roku 2012 se začaly projevovat některé pozitivní zprávy španělské ekonomiky, které znamenaly růst HDP o 0,17 p. b., nicméně v následujícím roce se hospodářství tohoto státu potýkalo s dalším poklesem reálného produktu o 1,2 p. b., a rekordně vysokou nezaměstnaností (26,4 %). V celkové hodnotě HDP klesá meziročně o přibližně 6 mld. eur, ve vyjádření na obyvatele naopak roste o 100 eur mezi roky 2012 a 2013. K tomuto oživení dochází především kvůli snižujícím se cenám, díky čemuž dochází právě ke zlepšení HDP na obyvatele. Dalším důvodem tohoto nárůstu je také odliv pracovní síly do zahraničí. (Evropská komise, online; cit. 21-11-2014)

Stejný propad jako HDP v tržních cenách vykazuje také mezera výstupu. Ještě v roce 2007 se držel hrubý domácí produkt 3,8 % nad svým potenciálem, v roce 2013 byl již 5,4 % pod potenciálním produktem. Zřejmě největší brzdou růstu španělské ekonomiky je právě velmi vysoká míra nezaměstnanosti, která v roce 2013 dosáhla hranice 27 %. V roce 2014 se ale nezaměstnanost snížila o 0,5 p. b., a v následujícím roce se předpokládá další snížení. Predikce ukazují možnost snížení o 0,9 p. b. Zároveň s tím v počátku roku 2014 vzrostl HDP o 0,7 p. b. Španělsko tedy jako jedna z mála zemí eurozóny generovalo nárůst tohoto ukazatele. (Bussinesinfo.cz, online; 21-11-2014)

Švédské království

Švédsko patří dlouhodobě k velmi rozvinutým ekonomikám s vysokým životním standardem a stabilním sociálním systémem. Švédská ekonomika je silně orientována na mezinárodní obchod, především se zeměmi Evropské unie. Zároveň tato země po svém vstupu do EU v roce 1995 využívá potenciálu legislativy EU a předností vnitřního trhu. (Bussinesinfo.cz, online; cit. 21-11-2014)

Tabulka 5: HDP v miliardách eur, HDP na obyvatele a mezera výstupu ve Švédsku v letech 2003 – 2013

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP celkem (mld. €)	278,91	291,63	298,35	318,17	337,94	333,26	292,47	349,95	385,45	407,82	420,85
HDP na obyvatele (€)	25700	27300	27300	29000	31200	30900	28200	30200	31400	32200	32700
Mezera výstupu (%)	-0,216	0,7	1,235	3,322	4,223	1,725	-4,877	-0,812	1,0	0,303	-0,626

Zdroj: Economywatch.com, Eurostat (online, cit. 28-11-2014); vlastní zpracování

Švédsku se, stejně jako Rakousku, podařilo velmi rychle překonat dopady hospodářské krize (viz tabulka č. 5). HDP v tržních cenách se v podstatě snížil pouze v roce 2009, a to na hodnotu 292,47 miliard eur, oproti předchozímu stavu 333,26 miliard eur. I přes pokles mezi roky 2008 a 2009 se Švédská ekonomika dostala velmi rychle nad původní předkrizovou hranici, tedy do výše 349,95 miliard eur. V dalších obdobích HDP v tržních cenách neustále rostl.

Stejně tak jako roste reálný HDP, roste i hrubý domácí produkt na obyvatele. V roce 2013 to byla hodnota 32.700 eur na obyvatele. Švédsko se tedy řadí k zemím, které mají jednu z nejvyšších dynamik HDP. Této dynamice a také rychlému se vzpamatování z dopadů finanční krize pomohly především veřejné finance země, které umožnily vládě snižovat daně a zvyšovat výdaje na sociální systém.

V příštích letech se také očekává zlepšení aktivní politiky zaměstnanosti na trhu práce, protože existují signály problémů u některých rizikových skupin obyvatelstva. Jedná se například o osoby s nízkou kvalifikací nebo velká skupina cizinců, kteří na místním trhu hledají práci, nicméně mají problémy s integrací do švédské společnosti. (Czesaný, online; cit. 21-11-2014)

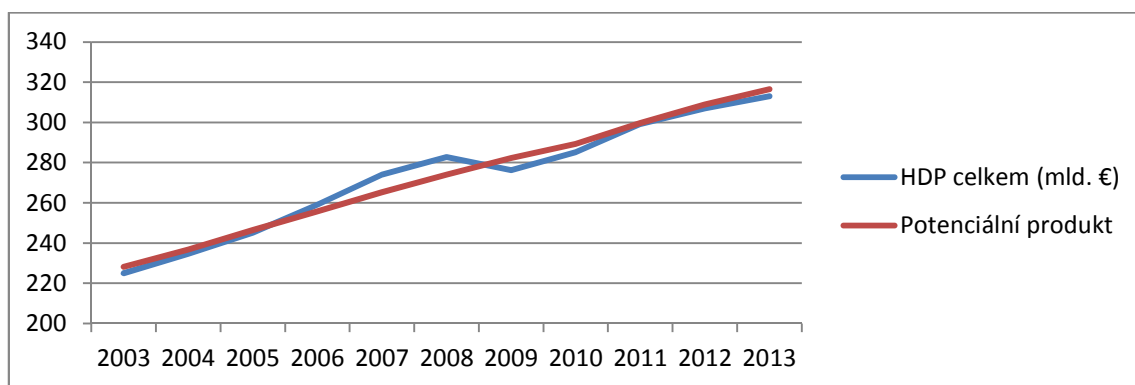
4.3.2 Aplikace Okunova zákona pro vybrané země EU

Aplikace Okunova zákona na vybrané ekonomiky Evropské unie bude provedena na základě definice, která je uvedena v kapitole 4.3. Vyhodnocení bude probíhat na základě grafického zobrazení vývoje hrubého domácího produktu a potenciálního HDP vybraných zemí EU.

Rakouská republika

Graf č. 12 zobrazuje vývoj hrubého domácího produktu a jeho potenciálu v Rakousku v období let 2003 – 2013. Podkladová data jsou uvedena v příloze č. 6. Z tohoto grafu vyplývá, že potenciální produkt se vyvíjí téměř lineárně (ročně stoupá v průměru o 8,8 mld. €) a hrubý domácí produkt osciluje kolem jeho absolutní hodnoty, přičemž nejvyšší rozdíl mezi oběma hodnotami činil 8,7 mld. € v roce 2008, kdy HDP svůj potenciál převyšoval. V následujícím roce ale byl zaznamenán prudký pokles hrubého domácího produktu na hodnotu 2,76 mld. € a byl 2,126 % pod úrovní svého potenciálu.

**Graf 12: Vývoj HDP a potenciálního produktu v Rakousku
v období let 2003 – 2013 (v mld. €)**

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

Aplikace Okunova zákona bude provedena pro roky 2004, 2009 a 2013. V prvním sledovaném období byla hodnota HDP 234,71 mld. € a hodnota potenciálního HDP dosahovala částky 236,85 mld. € (viz graf č. 12). O pět let později (2009) se hodnota HDP zvýšila na 276,23 mld. €, zároveň se ale zvýšila hodnota potenciálního produktu na 282,23 mld. € a to znamená prohloubení rozdílu mezi těmito veličinami na 2,126 %, tedy o 1,22 p. b. V posledním sledovaném období se HDP ve výši 313,06 mld. € nacházel 1,106 % pod maximální možnou výší domácího produktu, která dosahovala částky 316,56 mld. €. Zároveň byla v roce 2004 naměřena nezaměstnanost dosahující 4,9 % (viz graf č. 5, kapitola 4.1.1), což představuje nárůst nezaměstnanosti oproti roku 2003 o 0,6 p. b. a tedy 13,95 %. V roce 2009 činila míra nezaměstnanosti v Rakousku 4,8 %, vzhledem k roku 2008 to znamenalo zvýšení hodnoty tohoto ukazatele o 1 p. b., tzn. o 26,32 %.

V posledním sledovaném období, tedy v roce 2013 byla zjištěna nezaměstnanost 4,6 %, což představuje nárůst o 0,2 p. b. (4,5 %) oproti předchozímu roku (2012).

V žádném zkoumaném roce nepřesahovala hodnota HDP svůj potenciál, proto by se nezaměstnanost měla neustále zvyšovat v poměru, který je uveden v následujících výpočtech.

Tabulka 6: Podkladové údaje pro výpočet Okunova zákona pro Rakousko v letech 2004, 2009 a 2013

	2004	2009	2013
HDP (mld. €)	234,71	276,23	313,06
Potenciální HDP (mld. €)	236,85	282,23	316,56
Rozdíl (%)	- 0,904	- 2,126	-1,106
Nezaměstnanost (%)	4,9	4,8	4,6
Pohyb nezaměstnanosti	13,95 % (0,6 p. b.)	26,32 % (1 p. b.)	4,5 % (0,2 p. b.)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

Za předpokladu, že bude uvažováno 2,5 % jako průměrná hodnota pro pokles HDP pod potenciál (pohyb v rozmezí 2 – 3 %), bude se nezaměstnanost zvyšovat o 1 %. Pro potřebu výpočtu bude právě hodnota 2,5 % brána jako výchozí a všechny vypočtené hodnoty se budou od ní odvíjet.

Výpočet pro rok 2004:

- rozdíl HDP a potenciálu 0,904 z 2,5 = 36,16 %
- pohyb nezaměstnanosti 36,16 % z 1 = 0,3616 %

Výsledek pro rok 2004:

- předpoklad pohybu nezaměstnanosti **0,3616 % (0,015 p. b.)**
- skutečné zvýšení **13,95 % (0,6 p. b.)**

Rok 2004 nepotvrdil platnost Okunova zákona. Míra nezaměstnanosti se v tomto roce měla podle předpokladu zvýšit o pouhých 0,3616 % a tedy 0,015 p. b., ve skutečnosti se ale zvýšila z hodnoty 4,3 % na hodnotu 4,9 % a tedy o 0,6 p. b., což představuje navýšení o 13,95 %.

Výpočet pro rok 2009:

- rozdíl HDP a potenciálu	2,126 z 2,5 = 85,04 %
- pohyb nezaměstnanosti	85,04 % z 1 = 0,8504 %

Výsledek pro rok 2009:

- předpoklad pohybu nezaměstnanosti	0,8504 % (0,0323 p. b.)
- skutečné zvýšení	26,32 % (1 p. b.)

Také rok 2009 nepotvrdil platnost zákona, podle něhož byl předpokladem nárůst míry nezaměstnanosti o 0,8504 % a tedy o 0,0323 p. b., což znamená, že hodnota tohoto ukazatele měla oproti roku 2008 zůstat neměnná. Ve skutečnosti byl ale zaznamenán nárůst nezaměstnanosti o 1 p. b. (26,32 %).

Výpočet pro rok 2013:

- rozdíl HDP a potenciálu	1,106 z 2,5 = 44,24 %
- zvýšení nezaměstnanosti	44,24 % z 1 = 0,4424 %

Výsledek pro rok 2013:

- předpoklad pohybu nezaměstnanosti	0,4424 % (0,0194 p. b.)
- skutečné zvýšení	4,5 % (0,2 p. b.)

Platnost Okunova zákona ani v roce 2013 nebyla prokázána. Podle výpočtů se totiž míra nezaměstnanosti měla v roce 2013 zvýšit o 0,019 p. b. (0,442 %), ve skutečnosti byl však zachycen nárůst o 0,2 p. b. (4,5 %). Tento rozdíl není nijak markantní, přesto ale dochází k nárůstu nezaměstnanosti a snižování HDP o hodnoty přesahující zákonitosti vyplývající z Okunova zákona.

Nejvyšší rozdíl byl zaznamenán v roce 2009, kdy se ve skutečnosti hodnota nezaměstnanosti zvýšila o 26,32 %, což představovalo nárůst o 1 p. b. Důvodem pro takovýto rozdíl byla především světová hospodářská krize, jejíž dopady se projevovaly právě v letech 2008 – 2010, a přestože se rakouská ekonomika s těmito důsledky vyrovnala velmi rychle, i zde bylo zaznamenáno zhoršení hodnot všech ekonomických ukazatelů. Dalším velmi důležitým faktorem, který významným způsobem ovlivnil výsledky aplikace

Okunova zákona, je zvyšující se tendence potenciálního produktu, přestože Rakouská populace relativně rychle stárne, což vede právě ke snižování reálného hrubého domácího produktu. V roce 2012 byl podíl lidí ve věku nad 65 let k populaci ve věku 15 až 64 let ve výši 25 %. Do roku 2050 se předpokládá zvýšení až na 50 %, což bude vyvolávat tlak na pokles potenciálního produktu. V dlouhodobém horizontu to bude znamenat vyšší výdaje na penze a do sektoru zdravotnictví, které již v roce 2012 představovaly 20 % HDP. Je-li zároveň s tím brán zřetel na zpomalující se tempo růstu HDP (pod 2 %), nemůže být v nejbližších letech ani dosaženo platnosti Okunova zákona.

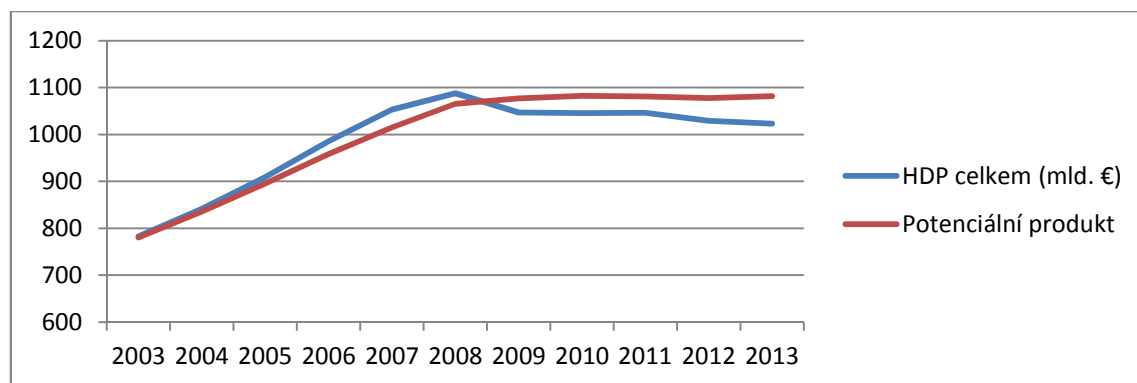
V případě, že by rakouská ekonomika svým výkonem přesahovala potenciální hrubý domácí produkt, lze reálně mluvit o naplnění předpokladů Okunova zákona. Navíc poslední analýzy ukazují, že nezaměstnanost u mladých dosahovala v roce 2013 pouze hodnoty 1,1 %, což je polovina průměru zemí OECD. To by mohlo částečně vyvažovat problém se stárnoucí populací.

Nicméně i přes všechny problémy týkající se Rakouska, se tato země drží na předních místech ve světovém srovnání ekonomik. S takto nízkou mírou nezaměstnanosti a růstem HDP je Rakousko jednou z nejdynamičtějších a nejlépe fungujících ekonomik Evropy.

Španělské království

Graf č. 13 zobrazuje vývoj hrubého domácího produktu v tržních cenách a potenciálního produktu v letech 2003 – 2013 ve Španělsku. Pokladová data jsou uvedena v příloze č. 7.

Graf 13: Vývoj HDP a potenciálního produktu ve Španělsku v období let 2003 – 2013 (v mld. €)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

Na základě tohoto grafu lze konstatovat, že zatímco potenciální produkt se prudce zvyšoval do roku 2008, kdy jeho hodnota dosahovala částky 1.065,1 mld. €, od roku 2009 dochází k utlumení růstu (roční přírůstek průměrně o 8,5 mld. €) a od roku 2011 potenciální produkt klesá až do konce sledovaného období, a to meziročně průměrně o 8,3 mld. €. Skutečný hrubý domácí produkt vykazuje stejné tendence pohybu, jako jeho potenciál. Rozdíl je zde ve výši, kterou ukazatel dosahuje. Do roku 2009 HDP rostl, a to až k hodnotě 1.087,79 mld. €, čímž převýšil svůj potenciál o téměř 23 mld. €, v následujícím roce byl však zaznamenán prudký pokles k hodnotě 1.046,89 mld. €, tedy o 40,9 mld. € a dostal se tak 2,73 % pod hodnotu svého potenciálu. V dalších letech propad HDP dále pokračoval a v posledním sledovaném období se domácí produkt nacházel 5,4 % pod svým potenciálem, což představuje částku 58,39 mld. €.

Aplikace Okunova zákona zde bude provedena, stejně jako v předchozím výpočtu, pro roky 2004, 2009 a 2013. Za rok 2004 byl ve Španělsku hrubý domácí produkt vyčíslen v hodnotě 841,29 mld. €, přičemž se ale nacházel 0,703 % nad hranicí svého potenciálu, který byl ve výši 835,42 mld. € (viz tabulka č. 7). Nezaměstnanost ve stejném období dosáhla hodnoty 10,9 %. O pět let později, tedy v roce 2009, byla již hodnota HDP (1.046,89 mld. €) 2,763 % pod úrovní svého potenciálního produktu, ten byl ve výši 1.076,64 mld. €. Ve stejném roce dosahovala míra nezaměstnanosti již k hodnotám 18 % a oproti předchozímu období se zvýšila o 6,7 p. b. (59,29 %). V posledním sledovaném období (2013) zaznamenal HDP další propad. Hodnota tohoto ukazatele byla 1.022,99 mld. €, hodnota jeho potenciálu byla 1.081,39 mld. € a to znamenalo rozdíl 5,4 %. Nezaměstnanost ve stejném roce dosáhla hodnoty 27 % (viz graf č. 5, kapitola 4.1.1), což představuje navýšení o 2 p. b. oproti roku předchozímu.

Tabulka 7: Podkladové údaje pro výpočet Okunova zákona pro Španělsko v letech 2004, 2009 a 2013

	2004	2009	2013
HDP (mld. €)	841,29	1.046,89	1.022,99
Potenciální HDP (mld. €)	835,42	1.076,64	1.081,39
Rozdíl (%)	0,703	-2,763	- 5,4
Nezaměstnanost (%)	10,9	18	27
Pohyb nezaměstnanosti	- 5,22 % (0,6 p. b.)	59,29 % (6,7 p. b.)	8 % (2 p. b.)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

Pro výpočet bude jako 100 % uvažována hodnota 2,5, která vychází z definice Okunova zákona. Při poklesu HDP pod jeho potenciál o tuto hodnotu se pak míra nezaměstnanosti má zvýšit o 1 %. Všechny vypočtené hodnoty jsou vztaheny právě k hranici 2,5 %.

Výpočet pro rok 2004:

- rozdíl HDP a potenciálu	0,703 z 2,5 = 28,12 %
- pohyb nezaměstnanosti	28,12 % z 1 = 0,2812 %

Výsledek pro rok 2004:

- předpoklad pohybu nezaměstnanosti	- 0,281 % (- 0,032 p. b.)
- skutečné snížení	- 5,21 % (- 0,6 p. b.)

Okunův zákon nebyl v roce 2004 potvrzen, nicméně je nutné zdůraznit, že jeho předpoklad byl ještě překonán. Podle polohy hodnoty hrubého domácího produktu vůči jeho potenciálu se předpokládalo snížení míry nezaměstnanosti o 0,032 p. b. (0,281 %), ve skutečnosti došlo však ještě k markantnějším snížení hodnoty ukazatele, a to o 0,6 p. b., a tedy o 5,21 %.

Výpočet pro rok 2009:

- rozdíl HDP a potenciálu	2,763 z 2,5 = 110,52 %
- pohyb nezaměstnanosti	110,52 % z 1 = 1,105 %

Výsledek pro rok 2009:

- předpoklad pohybu nezaměstnanosti	1,105 % (0,125 p. b.)
- skutečné zvýšení	59,29 % (6,7 p. b.)

Krizový rok 2009 představuje pro ekonomiku Španělska nejvýraznější rozdíl mezi hodnotami předpokládanými a skutečnými. Okunův zákon nebyl v tomto roce potvrzen. Zatímco ve skutečnosti se míra nezaměstnanosti zvýšila o 6,7 p. b. (59,29 %), předpokladem Okunova zákona bylo zvýšení pouze o 0,125 p. b., což představuje navýšení

o 1,1052 %. I zde se jedná o následky, které s sebou přináší dopad každé krize, tím spíš pokud se jedná o ekonomickou krizi, která zasáhla každou evropskou zemi.

Výpočet pro rok 2013:

- rozdíl HDP a potenciálního produktu	5,4 z 2,5 = 216 %
- zvýšení nezaměstnanosti	216 % z 1 = 2,16 %

Výsledek pro rok 2013:

- předpokládané zvýšení nezaměstnanosti	2,16 % (0,54 p. b.)
- skutečné zvýšení	8 % (2 p. b.)

Platnost Okunova zákona nebyla pro španělskou ekonomiku prokázána ani v roce 2013. Předpokladem bylo zvýšení nezaměstnanosti o 1,16 % (0,29 p. b.), ve skutečnosti se ale nezaměstnanost za rok 2013 zvýšila o 2 p. b. z hodnoty 25 % v předchozím období, což představuje navýšení hodnoty tohoto ukazatele o 8 %.

Ze strany Evropské komise či Mezinárodního měnového fondu byl v průběhu posledních let vyvíjen tlak, aby Španělsko reformovalo pracovní trh, přesto se ale zdá, že to nemá dostatečný efekt. V současné době však není zcela jasné, jak moc velký vliv měla na tuto situaci emigrace a zda se někdy španělská ekonomika vrátí do předkrizového stavu. Dalším problémem je neschopnost španělské ekonomiky vytvářet pracovní místa. V současné době neexistuje způsob, jak španělskou ekonomiku nastartovat. Vzhledem k tomu, že čtvrtina obyvatel nemá práci, z čehož téměř polovinu tvoří mladí lidé, klesá produktivita práce a s ním i hrubý domácí produkt.

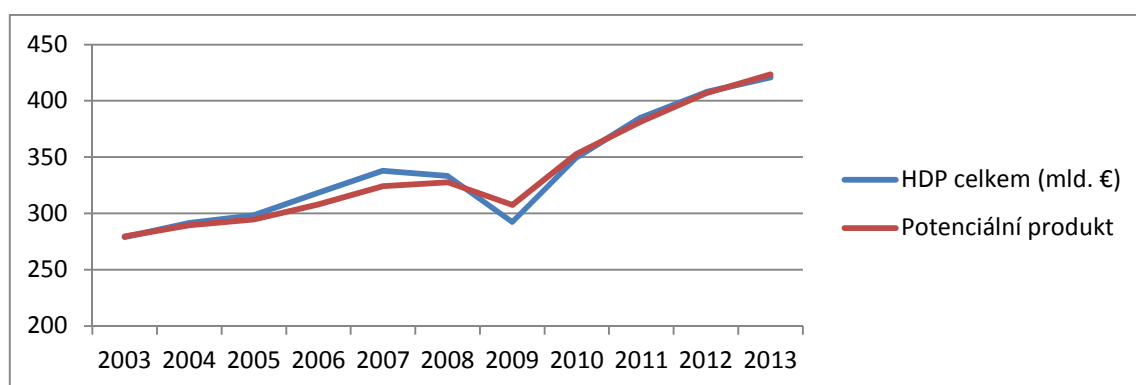
Švédské království

Na uvedeném grafu č. 14 lze vidět vývoj hrubého domácího produktu a potenciálního produktu ve Švédsku v letech 2003 – 2013. Podkladové údaje pro tento graf jsou uvedeny v příloze č. 8. Z tohoto grafu vyplývá, že tendence vývoje obou ukazatelů jsou téměř totožné. Potenciální produkt od počátku období víceméně rostl až do roku 2008, kdy dosahoval hodnoty 327,61 mld. €. Během následujícího roku byl však zaznamenán propad tohoto ukazatele o přibližně 20 mld. €. V průběhu sledovaného období je rok 2009 jediným, kdy došlo ke snížení potenciálního produktu, od tohoto roku jeho

hodnota dále narůstá (ročně průměrně o 29 mld. €). V roce 2013 dosahovala výše 423,5 mld. €.

Hrubý domácí produkt se do již zmiňovaného roku 2008 držel nad hranicí svého potenciálu, nejvíce to bylo v roce 2007, kdy tuto hranici HDP převýšil o 13,69 mld. €. Stejně jako u potenciálního produktu dochází v roce 2009 k prudkému poklesu HDP na hodnotu 292,47 mld. €, což znamená na hranici téměř 5 % pod potenciálním produktem. Od roku 2010 opět hodnota hrubého domácího produktu roste (průměrně o 23,6 mld. €) až k částce 420,85 mld. € v roce 2013.

**Graf 14: Vývoj HDP a potenciálního produktu ve Švédsku
v období let 2003 – 2013 (v mld. €)**

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

Pro aplikaci Okunova zákona budou využity hodnoty platné pro roky 2004, 2009 a 2013, stejně jako u přechozích výpočtů, které lze vidět v tabulce č. 8. Hrubý domácí produkt dosahoval v roce 2004 hodnoty 291,63 mld. €, přičemž se ale nacházel 0,7 % nad svým potenciálem, který byl ve výši 289,6 mld. €. Zároveň ve stejném roce činila míra nezaměstnanosti 6,3 %, což představuje oproti předchozímu roku navýšení o 0,7 p. b. a tedy nárůst o 12,5 %. V dalším sledovaném roce (2009) byl hrubý domácí produkt ve výši 292,47 mld. €, v tuto chvíli se již už nacházel pod svým potenciálem (607,47 mld. €) o 4,877 %. Nezaměstnanost se meziročně zvýšila o 0,9 p. b., tedy o 33,87 %. V posledním sledovaném období, v roce 2013, dosahovala hodnota HDP k částce 420,85 mld. € a potenciální produkt byl ve výši 423,5 mld. €. Hrubý domácí produkt se nacházel 0,626 % pod hranicí svého potenciálu. Míra nezaměstnanosti v roce 2013 činila 8,1 %, což znamená meziroční nárůst ukazatele o 0,2 p. b. (2,53 %).

Tabulka 8: Podkladové údaje pro výpočet Okunova zákona pro Švédsko v letech 2004, 2009 a 2013

	2004	2009	2013
HDP (mld. €)	291,63	292,47	420,8
Potenciální HDP (mld. €)	289,60	307,47	423,5
Rozdíl (%)	0,70	- 4,877	- 0,626
Nezaměstnanost (%)	6,3	8,3	8,1
Pohyb nezaměstnanosti	12,5 % (0,7 p. b.)	33,87 % (0,9 p. b.)	2,53 % (0,2 p. b.)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

Pro výpočet bude jako 100 % uvažována hodnota 2,5 %, která vychází z definice Okunova zákona. Při poklesu HDP pod jeho potenciál o tuto hodnotu se pak míra nezaměstnanosti má zvýšit o 1 %. Všechny vypočtené hodnoty jsou vztaženy právě k hranici 2,5 %.

Výpočet pro rok 2004:

- rozdíl HDP a potenciálu 0,7 z 2,5 = 28 %
- pohyb nezaměstnanosti 28 % z 1 = 0,28

Výsledek pro rok 2004:

- předpoklad pohybu nezaměstnanosti **- 0,28 % (- 0,015 p. b.)**
- skutečné zvýšení **12,5 % (0,7 p. b.)**

V roce 2004 se hrubý domácí produkt vyšplhal na hodnotu 291,63 mld. €, a tím se dostal 0,7 % nad svůj potenciál. Vzhledem k předpokladům, vyplývajícím z Okunova zákona, by se míra nezaměstnanosti měla snížit o 0,015 p. b. (0,28 %). Přesto se ale švédská míra nezaměstnanosti zvýšila o 12,5 %, což představuje 0,7 p. b. Zatímco tedy měla hodnota tohoto ukazatele zůstat oproti roku 2003 téměř neměnná či velmi mírně poklesnou, zvýšila se na 6,3 %, přičemž v předchozím období dosahovala 5,6 %. Platnost Okunova zákona zde tudíž také nebyla prokázána.

Výpočet pro rok 2009:

- rozdíl HDP a potenciálu 4,87 z 2,5 = 195,08 %
- pohyb nezaměstnanosti 195,08 z 1 = 1,95 %

Výsledek pro rok 2009:

- předpoklad pohybu nezaměstnanosti	1,95 % (0,121 p. b.)
- skutečné zvýšení	33,87 % (0,9 p. b.)

Krizový rok 2009 s sebou přinesl zvýšení nezaměstnanosti, stejně jako ve všech evropských ekonomikách. Zatímco se ale míra nezaměstnanosti ve skutečnosti zvýšila o 0,9 p. b. (33,87 %), předpokladem bylo navýšení o 0,121 p. b. (1,95 %). V tomto roce se ale také HDP nacházel nejniž oproti potenciálu za celé sledované období, a to o 4,87 %. Podmínky okunova zákona zde také nebyly naplněny.

Výpočet pro rok 2013:

- rozdíl HDP a potenciálního produktu	0,626 z 2,5 = 25,04 %
- zvýšení nezaměstnanosti	25,04 % z 1 = 0,2504 %

Výsledek:

- předpokládané zvýšení nezaměstnanosti	0,25 % (0,019 p. b.)
- skutečné zvýšení	2,53 % (0,2 p. b.)

Stejně jako v předešlých ekonomikách, ani zde se v roce 2013 neprokázala platnost Okunova zákona. Nezaměstnanost se oproti přechozímu roku zvýšila o 0,2 p. b., a tedy o 2,53 %, přičemž ale bylo předpokládáno zvýšení pouze o 0,019 p. b. (0,25 %). V roce 2012 dosahovala míra nezaměstnanosti hodnoty 7,9 % a meziročně stoupla o 0,2 p. b. na hodnotu 8,1 %.

Švédsko všeobecně vystupuje jako model sociálního státu. Největším problémem zde může být výše vládních výdajů, které představovaly v roce 2013 více než 50 % hrubého domácího produktu. Vysoká míra regulace a všeobecně zapojení státu do ekonomiky země a v jistých ohledech přemrštěná sociální ochrana zaměstnanců způsobuje nepružnost pracovního trhu. Nicméně změny v této oblasti jsou jedním z hlavních cílů současné vlády, i když byly zbrzděny hospodářskou krizí a finanční a dluhové krize v eurozóně. Přestože Švédsko není v eurozóně, na základě výsledků referenda v roce 2003, velkou část zahraničního obchodu je realizována právě se zeměmi eurozóny (téměř 70 %).

V pokrizovém období Švédsko nastartovalo velmi rychlý ekonomický růst (v roce 2010 ve výši 5 %) a zařadilo se tak k zemím s nejvyšší dynamikou hrubého domácího

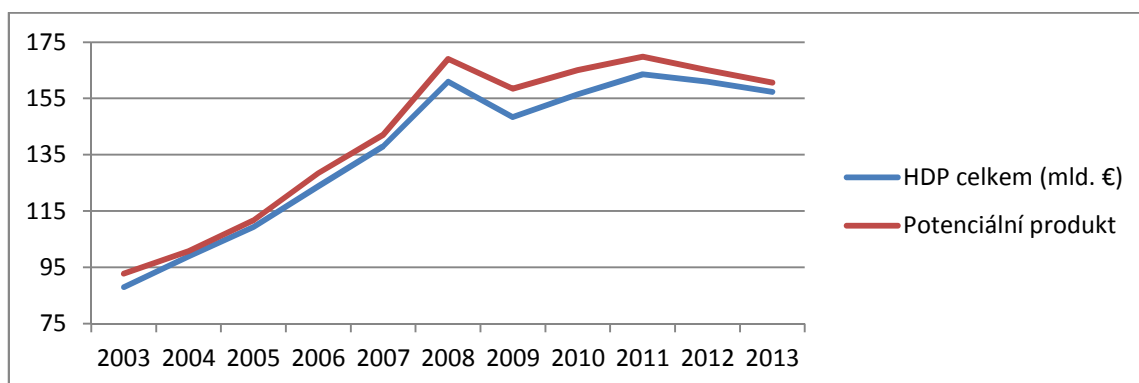
produktu. Zároveň se tento růst také opíral o růst nominálních, ale i reálných mezd a o nízkou a stabilní inflaci, která v konečném důsledku podporovala nadprůměrnou spotřebu obyvatelstva. To následně přispívalo k vyšší produkci a tím ke zvyšování HDP. (bussinesinfo.cz, online; cit. 04-12-2014)

Česká republika

Graf č. 15 zobrazuje vývoj HDP a potenciálního produktu v České republice v letech 2003 – 2013. Z uvedeného grafu vyplývá, že pohyb obou ukazatelů je téměř totožný. Česká republika je jedinou ze sledovaných ekonomik, kde hodnota hrubého domácího produktu za sledované období nepřesáhla svůj potenciál. Zatímco v ostatních zemích byla maxima ukazatelů naměřena v roce 2007, v ČR bylo maxima dosaženo až v roce 2011, kdy byl hrubý domácí produkt ve výši 163,57 mld. € a jeho potenciál ve výši 169,84 mld. €.

Za sledované roky se HDP svou hodnotou přiblížil potenciálnímu produktu v roce 2004, kdy se nacházel 1,86 % pod jeho hranicí. Od roku 2009, kdy rozdíl mezi hodnotami obou ukazatelů činil 6,36 %, se HDP přibližuje ke svému potenciálu a v roce 2013 už to bylo pouze o 2,06 %. Lze tak předpokládat, že při stejných podmínkách, by v následujících letech mohlo dojít k překonání hranice potenciálního produktu.

Graf 15: Vývoj HDP a potenciálního produktu v České republice v období let 2003 – 2013 (v mld. €)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

K aplikaci Okunova zákona na českou ekonomiku bude využito údajů za rok 2004, 2009 a 2013 (viz tabulka č. 9). Hrubý domácí produkt byl v roce 2004 na nejnižší úrovni za sledované roky, a to ve výši 98,88 mld. €, přičemž potenciální produkt dosahoval částky

100,75 mld. € a to představuje rozdíl 1,857 %. Nezaměstnanost v tomto roce byla naopak nejvyšší za uvedená období, a to v hodnotě 8,3 %, což představuje meziroční nárůst o 0,5 p. b. neboli 6,41 %. V krizovém roce 2009 se potenciální produkt vyšplhal na částku 158,43 mld. €, zatímco HDP v tržních cenách byl ve výši 148,36 mld. € a tedy 6,356 % pod svým potenciálem. Nezaměstnanost byla v tomto roce nejnižší za sledované roky, a to 6,7 %, přesto ale byl zaznamenán meziroční růst o 2,3 p. b. a tedy o 52,27 %. V roce 2013 byl HDP představován částkou 157,29 mld. €, zatímco potenciální produkt částkou 160,59 mld. €, a to znamená rozdíl 2,06 %. Nezaměstnanost v tomto roce zůstala neměnná oproti předchozímu roku (2012) ve výši 7 %.

Tabulka 9: Podkladové údaje pro výpočet Okunova zákona pro Českou republiku v letech 2004, 2009 a 2013

	2004	2009	2013
HDP (mld. €)	98,88	148,36	157,29
Potenciální HDP (mld. €)	100,75	158,43	160,59
Rozdíl (%)	- 1,857	- 6,356	- 2,06
Nezaměstnanost (%)	8,3	6,7	7
Pohyb nezaměstnanosti	6,41 % (0,5 p. b.)	52,27 % (2,3 p. b.)	0 % (0 p. b.)

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

Hodnotou, která bude považována za 100 %, bude 2,5 , k níž budou vztaženy veškeré výpočty. Bude-li se nacházet HDP pod svým potenciálem právě o tuto hodnotu, míra nezaměstnanosti se zvýší o 1 %.

Výpočet pro rok 2004:

- rozdíl HDP a potenciálu 1,857 z 2,5 = 74,28 %
- pohyb nezaměstnanosti 74,28 % z 1 = 0,7428 %

Výsledek pro rok 2004:

- předpoklad pohybu nezaměstnanosti **0,742 % (0,058 p. b.)**
- skutečné zvýšení **6,41 % (0,5 p. b.)**

V roce 2003 dosahovala míra nezaměstnanosti hodnoty 7,8 % a meziročně narostla o 0,5 p. b., tedy na hodnotu 8,3 %. Předpokladem, vyplývajícím z Okunova zákona, bylo

navýšení ukazatele o 0,058 p. b. (0,7428 %). Zvýšení i v tomto případě bylo větší než to vyplývající z výpočtů a prokázat tak platnost Okunova zákona se tak nepodařilo.

Výpočet pro rok 2009:

- rozdíl HDP a potenciálu	6,356 z 2,5 = 254,24 %
- pohyb nezaměstnanosti	254,24 % z 1 = 2,542 %

Výsledek pro rok 2009:

- předpoklad pohybu nezaměstnanosti	2,54 % (0,11 p. b.)
- skutečné zvýšení	52,27 % (2,3 p. b.)

V roce 2009 se hodnota hrubého domácího produktu propadla o 6,356 % pod svůj potenciál, což představuje nejvyšší rozdíl mezi oběma ukazateli ve sledovaném období. I přes tuto vysokou hodnotu se míra nezaměstnanosti měla zvýšit pouze o 0,11 p. b., ve skutečnosti ale přišlo zvýšení o 52,27 % a tedy o 2,3 p. b. V roce 2009 byla míra nezaměstnanosti charakterizována hodnotou 6,7 %. V předchozím roce dosáhla míra nezaměstnanosti 4,4 %, tedy nejnižší za sledované období. Předpoklady Okunova zákona se zde nepodařilo naplnit.

Výpočet pro rok 2013:

- rozdíl HDP a potenciálního produktu	2,06 z 2,5 = 82,4 %
- zvýšení nezaměstnanosti	82,4 % z 1 = 0,824 %

Výsledek:

- předpokládané zvýšení nezaměstnanosti	0,824 % (0,05 p. b.)
- skutečné zvýšení	0 % (0 p. b.)

Platnost Okunova zde sice nebyla prokázána, nicméně se zde jedná o naprosto minimální rozdíl (0,05 p. b.). Vzhledem k zaokrouhlení skutečné míry nezaměstnanosti (nejčastěji na jedno desetinné místo) by se ale při tomto pohybu míra nezaměstnanosti zvýšila o 0,1 p. b. Pozitivnější zprávou pro českou ekonomiku je fakt, že míra nezaměstnanosti zůstala naprosto neměnná. Prognózy mluví o dalším ekonomickém růstu a snižování nezaměstnanosti a lze tedy mluvit o možném splnění Okunových předpokladů.

K tomuto pozitivnímu vývoji české ekonomiky by mělo přispívat především oslabování kurzu koruny, které by mělo pomoci zbrzdit deflační tendence a obnovit tak ekonomický růst. Toto oslabování koruny s sebou ovšem oproti očekávání přineslo další snižování inflace. Recese a útlum na trhu práce odeznívali jen velmi pomalu. Další brzdou ekonomického oživení je poměrně vysoká míra nezaměstnanosti (v roce 2012 ve výši 9,4 %), která sice meziročně klesla, nicméně ale sezónně upravená míra nezaměstnanosti v tomto roce činila 7,7 %, tedy stejně jako v roce 2013. Podmínkou výrazného poklesu nezaměstnanosti je ekonomický růst, který by mohl krátkodobě uvolnit tlak na omezení spotřeby. Toto omezení vyvolalo právě oslabování koruny Českou národní bankou. (Česká národní banka, online; cit. 04-12-2014)

4.3.3 Matematické ověření platnosti Okunova zákona

Ověření výsledků aplikace Okunova zákona pro Rakousko, Španělsko, Švédsko a Českou republiku bude vycházet ze vzorce uvedeného v kapitole (3.5.2). Tento vzorec matematicky vyjadřuje právě definici Okunova zákona, tedy reálná míra nezaměstnanosti se rovná té přirozené právě tehdy, když se potenciální hrubý domácí produkt rovná tomu skutečnému.

Tabulka 10: Podkladové údaje pro matematické ověření platnosti Okunova zákona v letech 2004, 2009 a 2013

	u (%)			u* (%)			$\phi \frac{Y - Y^*}{Y^*}$ (%)		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Rakousko	4,9	4,8	4,6	4,315	3,834	4,424	-0,904	-2,126	-1,106
Španělsko	10,9	18	27	11,47	11,42	25,54	0,703	-2,763	- 5,4
Švédsko	6,3	8,3	8,1	5,58	6,32	7,96	0,7	-4,877	-0,626
ČR	8,3	6,7	7	7,863	4,512	7,06	-1,857	-6,356	- 2,06

Zdroj: Eurostat (online, cit. 06-12-2014); vlastní zpracování

V tabulce č. 10 jsou uvedeny číselné údaje, které budou sloužit jako podklady výpočtu pro jednotlivé ekonomiky. Nachází se zde reálná míra nezaměstnanosti (u) za rok 2013, dále pak přirozená míra nezaměstnanosti (u*), která je vypočtena jako součet míry nezaměstnanosti v předchozím roce a předpokládané zvýšení či snížení tohoto ukazatele, dle výpočtů v kapitole 4.3.2. Dále se v tabulce nachází hodnota mezery výstupu, která se

skládá z koeficientu produkční mezery (ϕ) a relativní odchylky reálného HDP od jeho potenciálu ($\frac{Y-Y^*}{Y^*}$). Tyto hodnoty jsou uváděny ve statistikách již souhrnně.

Rakouská republika

Rakousko je dlouhodobě zemí s jednou z nejnižších hodnot míry nezaměstnanosti v EU. V roce 2004 byl ukazatel ve výši 4,9 % (viz graf č. 5), což znamenalo zvýšení o 0,6 p. b. oproti předchozímu roku. V roce 2009 činila hodnota míry nezaměstnanosti 4,8 % a oproti roku 2008 zde byl zaznamenán nárůst o 1 p. b. V roce 2013 byl tento ukazatel ve výši 4,6 %, tedy o 0,936 p. b. nižší, než je přirozená míra nezaměstnanosti, ale zároveň o 0,2 p. b. vyšší, než v roce předcházejícím. I přesto ale tato země vykazuje hodnoty HDP, které jsou v roce 2004 pouze 0,904 % pod hranicí potenciálu, v roce 2009 už 2,126 % pod svým potenciálem a v roce 2013 se HDP znovu přibližuje k hranici potenciálního produktu a to na hodnotu 1,106 %.

Dle vzorce a dosazení hodnot z tabulky č. 10 pak aplikace Okunova zákona vypadá následovně:

$$u = u^* - \phi \frac{Y - Y^*}{Y^*}$$

$$4,9 = 4,315 - (-0,904)$$

$$4,9 \% \neq 5,22 \%$$

$$4,8 = 3,834 - (-2,126)$$

$$4,8 \% \neq 5,96 \%$$

$$4,6 = 4,424 - (-1,106)$$

$$4,6 \% \neq 5,53 \%$$

Ani matematicky zde nebyla prokázána platnost Okunova zákona v žádném ze sledovaných období, stejně jako v kapitole 4.3.2.

Před rokem 2011 byla nezaměstnanost v Rakousku spíše krátkodobou záležitostí, což je pro ekonomický vývoj žádoucí, nicméně za roky 2012 a 2013 se zdvojnásobil počet dlouhodobě nezaměstnaných. To při takřka nulovém růstu rakouské ekonomiky vyvolává nejistotu a obavy.

Španělské království

Španělsko je naopak zemí s jednou z nejvyšších měr nezaměstnanosti v Evropě. Nicméně tomu tak nebývalo vždy, například v roce 2004 dosahovala míra nezaměstnanosti k hodnotě 10,9 % (viz tabulka č. 10), což je oproti hodnotám v letech 2009 (18 %) a 2013 (27 %) velmi pozitivní. Oproti přirozené míře nezaměstnanosti jsou však údaje za roky 2009 a 2013 alarmující, stejně jako hodnota hrubého domácího produktu. Až do období

světové hospodářské krize si Španělsko vedlo velmi dobře, kdy hodnota HDP převyšovala potenciál a míra nezaměstnanosti byla například 2007 ve výši 8,3 %, což je nejnižší od roku 2004 do současnosti. Od roku 2008 se celá ekonomika zastavuje a v následujících letech neustále klesá hodnota HDP a v roce 2013 se dostává 5,4 % pod svůj potenciál.

Dle vzorce a dosazení hodnot z tabulky č. 10 pak aplikace Okunova zákona vypadá následovně:

$$u = u^* - \phi \frac{Y - Y^*}{Y^*}$$

$$10,9 = 11,473 - (0,703)$$

$$10,9 \% \neq 10,77 \%$$

$$18 = 11,42 - (- 2,763)$$

$$18 \% \neq 14,18 \%$$

$$27 = 25,54 - (- 5,4)$$

$$27 \% \neq 30,94 \%$$

Pro Španělské království zde byla matematicky potvrzena neplatnost Okunova zákona v žádném ze sledovaných období, i když v roce 2004 byly hodnoty velmi blízké (rozdíl 0,13 %). Od roku 2008 zaznamenává španělská ekonomika prudký pokles svého výkonu, přičemž největším problémem zde je, že produkční mezera (potažmo výše HDP a potenciálního produktu) nedokáže eliminovat neúnosnou míru nezaměstnanosti ve Španělsku, která například v roce 2013 dosáhla k hranici 27 %. Strukturální nezaměstnanost v takové výši je podstatou zpomalování nejen růstu ekonomiky, ale také brzdou pro veřejné finance.

Švédské království

Švédsko dlouhodobě dosahuje velmi příznivých hodnot ekonomických ukazatelů. Co se týče míry nezaměstnanosti, ta v roce 2004 dosahovala hodnoty 6,3 %, což je oproti roku předchozímu mírný nárůst o 0,6 p. b. V době ekonomické krize, kdy evropský průměr dosáhl k hranici 9 %, Švédsko vykazalo hodnotu ukazatele ve výši 8,3 %, přičemž ale v předchozím období (2008) to bylo 6,2 %. Po odeznění důsledků ekonomické krize se míra nezaměstnanosti začíná opět snižovat, až k na hodnotu 8,1 % (viz tabulka č. 10) v roce 2013, prognózy ale mluví o dalším snižování tohoto ukazatele. Stále se ale ve všech obdobích jedná o hodnotu, která je pod průměrem EU (dlouhodobý průměr 10,8 %). Co se týče rozdílu mezi HDP a jeho potenciálem, v prvním sledovaném období se hodnota tohoto ukazatele pohybovala nad hranicí potenciálního produktu o 0,7 %, v dalším sledovaném období je však patrný velmi prudký pokles hodnoty HDP, a to až na 4,8 % pod hodnotu

svého potenciálu. V roce 2013 již lze vidět, že švédská ekonomika vykazuje obnovení růstu HDP, neboť hodnota HDP se pod svým potenciálem nacházel již jen o 0,626 %.

Dle vzorce a dosazení hodnot z tabulky č. 10 pak aplikace Okunova zákona vypadá následovně:

$$u = u^* - \phi \frac{Y - Y^*}{Y^*}$$

6,3 = 5,58 - (0,7)	8,3 = 6,32 - (- 4,877)	8,1 = 7,914 - (- 0,626)
6,3 % ≠ 4,88 %	8,3 % ≠ 11,9 %	8,1 % ≠ 8,54 %

Ve všech zkoumaných letech se platnost Okunova zákona nepodařilo potvrdit. Nejblíže ke splnění podmínek bylo v roce 2013, kdy rozdíl hodnot činil pouze 0,44 %.

Švédská ekonomika je v mnoha ohledech podobná té české, relativně malá, otevřená a ve velké míře závislá na zahraničním obchodě. Zároveň však navenek vystupuje jako model sociálního státu a vládní výdaje na sociální systém v této zemi jsou téměř 60 % z celkového HDP. Nicméně prognózy mluví jasně o zlepšování ekonomické situace, a bude-li se švédská ekonomika vyvíjet i nadále tímto směrem, v nejbližších letech bude možné splňovat podmínky pro platnost Okunova zákona. Důkaze je právě snižující se rozdíl výsledných hodnot (0,44 % v roce 2013).

Česká republika

Přestože se ohledně České republiky mluví o problému nezaměstnanosti, hodnota tohoto ukazatele se dlouhodobě drží pod průměrem EU (v průměru o 2,25 p. b.). Míra nezaměstnanosti v roce 2004 činila 8,3 % (viz tabulka č. 10), což bylo nejvíce ze sledovaných období. V krizovém roce byla hodnota tohoto ukazatele 6,7 % a oproti předchozímu období byl zaznamenán meziroční nárůst 2,3 p. b. Navzdory negativním předpovědím se v České republice míra nezaměstnanosti v roce 2013 snížila na hodnotu 8,2 % (pokles o 0,8 p. b.), čímž se může srovnávat například se Švédskem. Srovnání je ale možné pouze u tohoto ukazatele. HDP se totiž v tomto období nacházel 2,06 % pod hranicí svého potenciálu. To ale nepředstavuje největší rozdíl, v roce 2009 se HDP propadnul až na úroveň 6,356 % pod svůj potenciál.

Dle vzorce a dosazení hodnot z tabulky č. 10 pak aplikace Okunova zákona vypadá následovně:

$$u = u^* - \phi \frac{Y - Y^*}{Y^*}$$

$$8,3 = 7,863 - (- 1,857)$$

$$8,3 \% \neq 9,72 \%$$

$$6,7 = 4,512 - (- 6,356)$$

$$6,7 \% \neq 10,87 \%$$

$$7 = 7,06 - (- 2,06)$$

$$7 \% \neq 9,12 \%$$

A ani pro Českou republiku nebyla po matematickém vyjádření prokázána platnost Okunova zákona a vypočtené hodnoty ani nenaznačuje, že by tomu tak mohlo být.

Predikce pro další roky ale mluví o růstu ekonomiky, zvyšování hrubého domácího produktu a dalším snižování nezaměstnanosti. Díky oslabení kurzu měla v roce 2014 dle prognózy česká ekonomika růst téměř o 3 %, což podpoří i zvyšující se zahraniční poptávka, měnové podmínky v České republice a také zvýšení vládních investic. Do budoucna se tedy, stejně jako u Švédska, dá předpokládat zvyšování hrubého domácího produktu, snižování nezaměstnanosti, čímž by měly být splněny podmínky pro platnost Okunova zákona.

5. Závěr

Diplomová práce se zabývá popisem nezaměstnanosti ve vybraných zemích Evropské unie v období 2003 - 2014, zanalyzováním příspěvků z Evropského sociálního fondu v programovém období 2007 – 2013 a předpokládanou výší příspěvků v programovém období 2014 - 2020, mobilitou pracovních sil v letech 2003 – 2013 a výpočtem Okunova zákona pro roky 2004, 2009 a 2013. Cílem práce byla aplikace Okunova zákona na vybrané ekonomiky EU v již uvedených letech, jeho matematické ověření a zhodnocení jeho platnosti.

V celé Evropské unii je nezaměstnanost velmi řešeným a diskutovaným tématem. Přestože dlouhodobý průměr osciluje okolo 8 %, některé země hodnoty tohoto průměru několikanásobně přesahují. Příkladem takové země je Španělsko, kde v roce 2013 dosáhla nezaměstnanost k hranici 27 %. Součástí EU jsou ale také země s velmi nízkou mírou nezaměstnanosti, jako například Rakousko, kde se míra nezaměstnanosti dlouhodobě pohybuje mezi 4 a 5 %.

Do EU jako první vstupuje Španělsko v roce 1986, od něž se hodnota míry nezaměstnanosti neustále snižuje, oproti tomu Rakousko vstoupilo do Evropské unie v roce 1995. Od tohoto roku se nedaří hodnoty tohoto ukazatele snižovat, přestože byly hodnoty ukazatele příznivější než v případě Španělska. Oproti tomu Švédsko, které přistupuje současně s Rakouskem, od vstupu do EU neustále snižuje míru nezaměstnanosti, s výjimkou krizových let 2008 – 2010.

Stejně tak, jako v ostatních zemích Evropy, se i ve všech vybraných zemích projeví důsledky ekonomické krize vykazující rostoucí tendenci míry nezaměstnanosti. Přesto ale největší zhoršení zaznamenalo právě Španělské království. A také zde se hospodářská krize projevila jako první, a to v roce 2007. V tuto dobu zde míra nezaměstnanosti představuje hodnotu 8,3 %, zatímco v Rakousku je 4,4 % a ve Švédsku 6,2 %. Za jediný rok se hodnota ukazatele ve Španělsku zvyšuje o 2 p. b., přičemž ale ve Švédsku stagnuje a v Rakousku klesá o 0,6 p. b.

Svou zásluhu na vývoji míry nezaměstnanosti a situaci na trzích práce má bezesporu také migrace pracovníků. V celé EU panovaly obavy z nově přistupujících deseti států v roce 2004, nicméně zbytečné. Od tohoto roku 2004 hrubá míra migračního salda klesá v celé Evropské unii z hodnoty 3,3 až k hodnotě 1,5. Údaj za rok 2012 ukazuje, že po otevření všech trhů v roce 2011 se počet migrujících pracovníků nijak viditelně

nezvýšil. Hrubá míra migračního salda dosahovala v posledním sledovaném roce hodnoty 1,7 za celou Evropskou unii. Jedinou zemí, která zaznamenala velký odliv pracovníků, je Španělsko, kde právě po roce 2011, byl zaznamenán pokles hrubé míry migračního salda z hodnoty 1,4 k hodnotě - 3 v roce 2013 a dalšímu poklesu k - 5,4 v roce 2013. Přičemž ale tato země byla jedinou, kde na počátku sledovaného období přesáhla hodnota migračního salda hranici hodnoty 10. Naopak příliv pracovní síly zaznamenalo Rakousko, kde míra migračního salda dosahovala v roce 2009 hodnoty 2,1, zatímco v roce 2013 to bylo již 6,5. Těmto údajům odpovídá i již popisovaná míra nezaměstnanosti.

Paradoxem ale zůstává fakt, že do Švédska či Rakouska neplyne z prostředků Evropského sociálního fondu pro politiku zaměstnanosti takový obnos, jako do Španělska a přesto se daří míru nezaměstnanosti v těchto dvou zemích udržovat ve stabilní rovině. Španělsko oproti tomu čerpá z fondu přibližně 8 miliard eur za období 2007 – 2013, ale nezdá se, že by tyto prostředky byly efektivně využívány. Největším problémem je zde míra nezaměstnanosti mladých lidí (bez ohledu na vzdělání), která se dlouhodobě pohybuje kolem hodnoty 50 %, a přestože některé z operačních programů Španělska jsou zaměřeny právě na mladé lidi, nedaří se toto číslo snižovat.

Výpočty Okunova zákona však ukazují, že žádná ze sledovaných ekonomik není v naprosté rovnováze, přestože například Rakousko se Švédskem působí na první pohled stabilně, vyjma sledovaného krizového roku 2009. Přesto, ale nebyla platnost Okunova zákona prokázána v žádné zemi a ani v jednom ze sledovaných období.

Hlavním faktorem, který ovlivnil výsledky v Rakousku, je fakt, že populace tohoto státu relativně rychle stárne, což vede k nižší produktivitě práce a v důsledku ke snižování reálného hrubého domácího produktu. V případě, že by rakouská ekonomika svým výkonem přesahovala potenciální hrubý domácí produkt, lze reálně mluvit o naplnění předpokladů Okunova zákona. Navíc poslední analýzy ukazují, že nezaměstnanost u mladých dosahovala v roce 2013 pouze hodnoty 1,1 %, což je polovina průměru zemí OECD. To by mohlo částečně vyvažovat problém se stárnoucí populací.

Ve Španělsku je již zmiňovaná velmi vysoká míra nezaměstnanosti. Ze strany Evropské komise byl již od roku 2004 vyvíjen nátlak, aby byl reformován španělský pracovní trh, a v současné době není zcela jasné, jak moc velký vliv má na situaci v tomto hospodářství migrace pracovních sil. V současné době neexistuje způsob, jak španělskou ekonomiku nastartovat. Vzhledem k tomu, že čtvrtina obyvatel nemá práci, z čehož téměř

polovinu tvoří mladí lidé, klesá produktivita práce a s ním i hrubý domácí produkt. V nejbližších letech tedy, nedojde-li k radikální změně, nelze mluvit o naplnění podmínek pro platnost Okunova zákona.

Největším problémem a zároveň také hlavním faktorem ovlivňujícím výsledek Okunova zákona ve Švédsku může být výše vládních výdajů (cca 50 % v roce 2013) a vysoká míra regulace trhu práce, který se tím stává nepružným a neschopným reagovat na změny tohoto trhu. Po období světové hospodářské krize švédská ekonomika nastartovala velmi rychlý ekonomický růst, který se opíral o zvyšování nominálních i reálných mezd a nízkou inflaci. To v konečném důsledku podporovalo nadměrnou spotřebu obyvatelstva a zvyšování HDP. Přestože nebyly splněny podmínky pro platnost Okunova zákona, bude-li Švédsko v této tendenci pokračovat, lze v nejbližších letech mluvit o jeho platnosti.

Pro Českou republiku platnost Okunova zákona také nebyla prokázána. Vzhledem k prognózám, které předpovídají ekonomický růst a snížení nezaměstnanosti, lze v následujících letech mluvit o možné platnosti Okunova zákona. K pozitivnímu vývoji českého hospodářství by mělo přispívat především oslabování kurzu koruny, které by mělo pomoci zbrzdit deflační tendence a ekonomický růst, který je hlavní podmínkou pro výrazný pokles nezaměstnanosti.

K řešení situace na trhu práce celé Evropy by mělo přispět efektivnější využívání příspěvků z fondů Evropské unie a především také maximální možné zapojení jednotlivých států. Některá hospodářství, jako je například Rakousko, jsou v tomto ohledu víceméně samostatná a není zde potřeba zásahů ze strany EU. Naopak španělskému hospodářství chybí úplná reforma pracovního trhu, k čemuž je ale potřeba pomoci Evropské unie.

Zásahy ze strany EU jsou sice potřebné, nicméně by měl být brán ohled na ekonomickou a politickou situaci v jednotlivých zemích, ale také na kulturu a zvyklosti, které jsou rozdílné v každé zemi.

6. Seznam použitých zdrojů

6.1 Bibliografické zdroje

BALDWIN, R.; WYPLOSZ, Ch. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1

Barro, R. J., Sala-Martin, X. *Economic Growth*. New York: McGraw-Hill, 2004, volume 2. 641 p. ISBN 0-262-02553-1

BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav; STARÁ Dana; SVOBODA, Roman. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 206 s. ISBN 978-80-7380-3968

BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5

BUCHTOVÁ, Božena a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8

CAHUC, Pierre a André ZYLBERBERG. *Labor economics*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2004. 84 s. ISBN 0-262-03316-X.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2003, 1. vyd. 709 s. ISBN 80-7179-804-5

FRANCOVÁ, Jana. *Lisabonská smlouva: konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, 2009. 539 s. ISBN 978-80-7440-017-9.

FRIEDMAN, M. *Metodologie pozitivní ekonomie*. Praha: Grada Publishing, 1988. ISBN 80-7169-521-1

FRIEDMAN, M. *The Role of Monetary Policy*. *American Economic Review*: 1968. ISBN 978-0691138862

GORDON, R. J. *The Time-Varying NAIRU and its Implications for Economic Policy*. *Journal of Economic Perspectives*: 1997. ISBN 92-64-19945-4

HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

KLAUS, Václav. *Ekonomická věda a ekonomická reforma: statě, eseje*. Praha: Gennex & Top agency, 1991. 230 s. ISBN 80-900368-3-X.

KÖNIG, Petr a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie, příležitost pro změnu*. Praha: C.H.Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9

KNOTEK, E. S., How Useful is Okun's Law? Federal Reserve Bank of Kansas City: Economic Review, 2007, vol. 92.

KUNEŠOVÁ, H.; CIHELKOVÁ, E. a kol. Světová ekonomika: Nové jevy a perspektivy. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 319 s. ISBN 80-7179-455-4

MPSV. Evropská politika zaměstnanosti a sociální politika 1999-2001 – Pracovní místa, soudružnost, produktivita. 1. Vydání. Praha: MPSV, 2002. ISBN 80-86552-31-4

OKUN, A. Potential GNP: Its Measurement and Significance. The political of economy prosperity: Proceeding of ASA, Cowles Foundation Paper 190, 1962. ISBN 0-393-95055-7

PHELPS, E. S. The Structuralist Theory of Employment. American Economic Review, 1995, Č. 2. ISBN 0-674-84373-8

SAMUELSON, P. A.; NORDHAUS, W. D. Ekonomie. Praha: Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3

SLANÝ, A. Makroekonomická analýza a hospodářská politika. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, 375 s. ISBN 80-7179-738-3

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Lisabonská smlouva a její dopady na evropské, mezinárodní a vnitrostátní právo členských států. Praha: Leges, 2012, 284 s. ISBN 978-80-87576-17-5

TOBIN, J. Supply Constraints on Employment and Output: NAIRU versus Natural Rate. Cowles Foundation, 1997. ISBN 9780333723401

6.2 Internetové zdroje

Akademie věd ČR. Fondy evropské unie – programové období 2014 – 2020 (online, cit. 04-05-2014). AV ČR, © 2014. Dostupné z: http://www.cas.cz/veda_a_vyzkum/vav_eu/fondy_evropske_unie/programove_obdobi_2014_2020.html

Businessinfo.cz. Odhad růstu HDP České republiky pro rok 2014 (online, cit. 04-12-2014). Businessinfo.cz, © 2014. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/odhad-rustu-hdp-ceske-republiky-pro-letosni-rok-zustava-na-26--56792.html>

Businessinfo.cz. Španělsko – ekonomická charakteristika země (online, cit. 21-11-2014). Businessinfo.cz, © 2014. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme-18558.html>

Businessinfo.cz. Švédsko: ekonomická charakteristika země (online, cit. 12-08-2014). Businessinfo.cz, © 2014. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/svedsko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19252.html>

Businessinfo.cz. Vnitřní trh Evropské unie (online, cit. 28-05-2014). Businessinfo.cz, © 2014. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vnitni-trh-evropske-unie-5159.html#!>

Czesaný, Slavoj– euro.e15.cz. Švédsko prokazuje odolnost vůči krizovým situacím (online, cit. 21-11-2014). Mladá fronta, a. s., © 2014. Dostupné z: <http://euro.e15.cz/archiv/svedsko-prokazuje-odolnost-vuci-krizovym-situacim-1016197>

Česká národní banka. Důvody a přínosy oslabení koruny (online, cit. 04-12-2014). © 2014. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/faq/duvody_a_prinosy_oslabeni_koruny.html

ČSÚ. Databáze Eurostatu: Hrubá míra migračního salda (online, 02-10-2014). ČSÚ, © 2014. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdde230>

ČSÚ. Databáze Eurostatu – nezaměstnanost v EU (online, cit. 22-07-2014). ČSÚ, © 2014. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdec450>

ČSÚ. Hrubá míra migračního salda – metodika výpočtu (online, cit. 02-10-2014). ČSÚ, © 2014. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdde230>

ČSÚ. Hrubý domácí produkt – metodika výpočtu (online, cit. 22-06-2014). ČSÚ, © 2014. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_%28hdp%29

ČSÚ. Mezinárodní metodika výpočtu nezaměstnanosti (online, cit. 14-03-2014). ČSÚ, © 2014. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps

Economywatch.com. Unemployment rate percentage of labour force (online, cit. 21-11-2014). Economywatch.com, © 2014. Dostupné z: http://www.economywatch.com/economic-statistics/economic-indicators/Unemployment_Rate_Percentage_of_Labour_Force/

EFTA. Agreement on the European Economic Area (online, cit. 16-06-2014). EFTA, © 2014. Dostupné z: <http://www.efta.int/media/documents/legal-texts/eea/the-eea-agreement/Main%20Text%20of%20the%20Agreement/EEAagreement.pdf>

Euractiv.cz. Akt o jednotném volném trhu – podnikání a zaměstnanost (online, 28-05-2014). Euractiv.cz, © 2014. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/podnikani-a-zamestnanost/clanek/ivan-voles-akt-o-jednotnem-trhu-by-mel-pomahat-hlavne-malym-a-strednim-podnikum-008645>

EurActiv. Cz. Strukturální fondy: Evropský sociální fond (online, cit. 30-03-2014). EurActiv, © 2014. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/index.php?id=evropsky-socialni-fond-esf>

Euroskop.cz: Amsterodamská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a související akty (online, cit. 14-03-2014). Euroskop.cz, © 2014. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/764-amsterdam.pdf>

Euroskop.cz. Cíle Lisabonské strategie (online, cit. 16-03-2014). Euroskop.cz, © 2014.
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8742/sekce/lisabonska-strategie/>

Euroskop.cz. Informační síť EURES (online, cit. 05-10-2014). Euroskop.cz, © 2014.
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/730/sekce/informacni-sit-eures/>

Euroskop.cz. Lisabonská strategie (online, cit. 16-03-2014). Euroskop.cz, © 2014.
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8742/sekce/lisabonska-strategie/>

Euroskop.cz. Volný pohyb osob (online, cit. 23-05-2014). Euroskop.cz, © 2014. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8736/sekce/volny-pohyb-osob/>

Euroskop. Cz. Španělsko v Evropské unii (online, cit. 28-07-2014). Euroskop, © 2014.
Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/557/sekce/spanelsko-v-evropske-unii/>.

Eurostat. ESS governance bodies – ESF (online, cit. 30-03-2014). Eurostat, © 2014.
Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/european-statistical-system/ess-governance-bodies/esf>

Eurostat. GDP an main componensts - output, expenditure and income (online, cit. 21-11-2014). Eurostat, © 2014. Dostupné z:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_gdp&lang=en

Evropská komise. EURES: Pomoc a podpora (online, cit. 02-10-2014). EK, © 2014.
Dostupné z:
<https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?acro=faq&lang=cs&catId=2557&parentCategory=2557>

Evropská komise. Evropa 2020: Cíle strategie Evropa 2020 (online, 23-03-2014). EK, © 2014. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_cs.htm

Evropská komise. ESF – financial alocation 2007 – 2013 (online, cit. 21-08-2014). EK, © 2014. Dostupné z: http://ec.europa.eu/social/esf_budgets/results.cfm

Evropská komise. Evropská strategie zaměstnanosti (online, 15-03-2014).EK, © 2014.
Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=cs>

Evropská komise. Evropský sociální fond – programové období 2007-2013 (online, 25-03-2014). ESF, © 2014. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=35&langId=cs>

Evropská komise. Kvantitativní cíle Lisabonské strategie (online, cit. 16-03-2014). EK, © 2014. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2005/CS/1-2005-121-CS-F1-1.Pdf>

Evropská komise. National Reform Programme Austria: Federal Chancellery (online, cit. 22-07-2014). EK, © 2012. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_austria_en.pdf

Evropská komise: Open method of coordination (online, cit. 15-03-2014). EK, © 2014.

Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm

Evropská komise. Vnitřní trh – obecný rámec (online, cit. 16-06-2014). EK, © 2014.

Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/internal_market_general_framework/index_cs.htm

Evropské fórum podnikání. Strategie Evropa 2020: nové výzvy, příležitosti a hrozby pro ekonomiku EU (online, cit. 23-03-2014). EFP, © 2010. Dostupné z:

http://www.efp.cz/download/prispevky/Maly_EFP_2010.pdf

Evropský parlament. Amsterodamská smlouva (online, cit. 14-03-2014). EP, © 2014.

Dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.3.html

Evropský parlament. Cecchiniho zpráva – Mapping the cost of non Europe (online, cit. 28-05-2014). EP, © 2014. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/the-secretary-general/resource/static/files/files/mapping-the-cost-of-non-europe--march-2014-.pdf>

Evropský parlament. Europäischer Beschäftigungspakt: Verstärkte Zusammenarbeit für mehr Beschäftigung in Europa, MF/MBA ze dne 30. 9.1999 (online, cit. 15-03-2014). EP, © 1999. Dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/brussels/website/media/modul_08/Hintergrundinformationen/Sozial/Pdf/ER_Koeln_Beschaeft_Strat.pdf

Evropský parlament. Lisabonská strategie: konkurenceschopnější Evropa s více kvalitními pracovními příležitostmi (online, cit. 16-03-2014). EP, © 2014. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/highlights/cs/1001.html>

Evropský parlament. Společná politika zaměstnanosti EU (online, cit. 15-03-2014). EP, © 2014. Dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.3.html

Evropský parlament. Vnitřní trh EU – obecné zásady (online, cit. 25-05-2014). EP, © 2014. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_3.1.1.pdf

Evropský výzkumný prostor. Politika soudružnosti EU (online, cit. 05-05-2014). EVP, © 2014. Dostupné z: <http://www.evropskyvyzkum.cz/cs/cr-a-era/politika-soudrznosti-eu/op-vvv>

Gobierno de España. Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas: La Política Regional y sus Instrumentos (online, cit. 26-08-2014). DGCF, © 2014. Dostupné z:

<http://www.dgfc.sepg.minhap.gob.es/sitios/DGFC/es-ES/Paginas/inicio.aspx>

Jurman, Miroslav. Co znamená volný pohyb osob v EU (online, cit. 18-06-2014). Epravo.cz, © 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-znamená-volny-pohyb-osob-v-eu-15810.html>

KHP, VŠE: Trh práce a evropská strategie (online, 16-03-2014). VŠE, © 2012. Dostupné z: http://khp.vse.cz/wp-content/uploads/2011/08/Trh_prace_a_evr_strategie.pdf

McCARTHY, A. When Spain's unemployment gets ugly (online, cit. 28-07-2014). Welkerswiki-nomics, © 2010. Dostupné z: <http://welkerswikinomics.com/blog/2010/05/12/when-spain%E2%80%99s-unemployment-problem-gets-ugly/>.

MMR. Evropské fondy – ESF (online, cit. 10-04-2014). MMR, © 2014. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo/Ministerstvo/FAQ/II-EVROPSKE-FONDY>

MPSV. Evropská strategie zaměstnanosti: Rozhodnutí rady ze dne 12. července 2005 o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států (online, cit. 15-03-2014). MPSV, © 2014. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/evropskastrateg/hlavni_smery_zamestnanosti_2005-2008.pdf

MPSV. Evropská strategie zaměstnanosti – Wim Kokova zpráva (online, cit 16-03-2014). MPSV, © 2014. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/evropskastrateg/w_kok_lisabon_strategie_zpravaii__cas_ekonom_30_11_04.pdf

MPSV. Evropský sociální fond (online, cit. 10-04-2014). MPSV, © 2014. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/esfpb>

Naše Evropa. Wim Kokova zpráva o stavu Lisabonské strategie (online, 16-03-2014). Naše Evropa, © 2014. Dostupné z: http://www.naseevropa.cz/portal/port_data.nsf/927b725e08d36a78c1256ea50030ae62/d11a635dd385a4cdc1256f4d0046c352?OpenDocument

OECD. Data of Austria (online, cit. 21-11-2014). OECD, © 2014. Dostupné z: <http://data.oecd.org/austria.htm3>

7. Přílohy

**Příloha č. 1: Vývoj míry nezaměstnanosti v Rakousku a v EU-28
v období let 2003 – 2014 (v %)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rakousko	4,3	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2	4,4	4,6	4,5
EU - 28	9,1	9,3	8,8	9,0	7,2	7,1	9,0	9,7	9,7	10,5	10,9	10,1

Zdroj: Eurostat (online, cit. 22-07-2014)

**Příloha č. 2: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Španělsku a v EU-28
v období let 2003 – 2014 (v %)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Španělsko	11,5	10,9	9,2	8,5	8,3	11,3	18	20,1	21,7	25	27	26,5
EU - 28	9,1	9,3	8,8	9,0	7,2	7,1	9,0	9,7	9,7	10,5	10,9	10,1

Zdroj: Eurostat (online, cit. 28-07-2014)

**Příloha č. 3: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Švédsku a v EU-28
v období let 2003 – 2014 (v %)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Švédsko	5,6	6,3	7,6	7	6,2	6,2	8,3	8,6	7,8	7,9	8,1	7,8
EU - 28	9,1	9,3	8,8	9,0	7,2	7,1	9,0	9,7	9,7	10,5	10,9	10,1

Zdroj: Eurostat (online, cit. 12-08-2014)

Příloha č. 4: Seznam Operačních programů pro Španělsko v programovém období 2007 - 2013

- Operational Programme ESF Andalusia
- Operational Programme ESF Asturias
- Operational Programme ESF Castile and La Mancha
- Operational Programme ESF Ceuta
- Operational Programme ESF Extremadura
- Operational Programme ESF Galicia
- Operational Programme ESF Melilla
- Operational Programme ESF Murcia
- Operational Programme ESF Adaptability and Employment
- Operational Programme ESF Fight Against Discrimination
- Operational Programme ESF Technical Assistance
- Operational Programme Aragon
- Operational Programme Baleares
- Operational Programme Castile and León
- Operational Programme ESF Basque Country
- Operational Programme ESF Canary Islands
- Operational Programme ESF Cantabria
- Operational Programme ESF Catalonia
- Operational Programme ESF La Rioja
- Operational Programme ESF Madrid
- Operational Programme ESF Navarra
- Operational Programme Valencian community

Zdroj: Evropská komise (online, 26-08-2014); vlastní zpracování

**Příloha č. 5: Komparace vývoje nezaměstnanosti vybraných zemí EU
v letech 1980 – 2014 (v%)**

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Rakousko	1,6	2,2	3,1	3,7	3,8	3,6	3,1
Španělsko	11,01	13,8	15,8	17,2	19,9	21,3	20,9
Švédsko	2	2,6	3,3	3,7	3,3	2,9	2,7
	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Rakousko	3,8	2,7	2,4	2,7	3,2	3,3	4
Španělsko	20,2	19,2	17,2	16,2	16,3	18,4	22,6
Švédsko	2,2	1,8	1,6	1,7	3,1	5,6	9,1
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Rakousko	3,9	3,9	4,3	4,4	4,5	3,9	3,6
Španělsko	24,1	22,9	22,1	20,6	18,6	15,6	13,9
Švédsko	9,4	8,8	9,6	9,9	8,2	6,7	5,6
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Rakousko	3,6	4,2	4,3	4,9	5,2	4,8	4,4
Španělsko	10,6	11,5	11,5	10,9	9,2	8,5	8,3
Švédsko	4,9	4,9	5,6	6,3	7,6	7	6,2
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rakousko	3,8	4,8	4,4	4,2	4,4	4,6	4,5
Španělsko	11,3	18	20,1	21,7	25	27	26,5
Švédsko	6,2	8,3	8,6	7,8	7,9	8,1	7,8

Zdroj: Eurostat (online, cit. 25-09-2014); vlastní zpracování

**Příloha č. 6: Vývoj HDP a potenciálního produktu v Rakousku
v období 2003 – 2013 (v mld. €)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP celkem (mld. €)	224,9	234,7	245,2	259,0	274,0	282,7	276,2	285,1	299,2	307,0	313,0
Potenciální produkt	228,2	236,8	246,4	255,7	265,2	274,0	282,2	289,3	299,5	308,8	316,5

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

**Příloha č. 7: Vývoj HDP a potenciálního produktu ve Španělsku
v období 2003 – 2013 (v mld. €)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP celkem	783,0	841,2	909,3	985,5	1053	1087	1046	1045	1046	1029	1022
Potenciální produkt	780,3	835,4	895,5	958,4	1014	1065	1076	1082	1080	1077	1081

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014)

**Příloha č. 8: Vývoj HDP a potenciálního produktu ve Švédsku
v období 2003 – 2013 (v mld. €)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP celkem (mld. €)	278,9	291,6	298,3	318,1	337,9	333,2	292,4	349,9	385,4	407,8	420,8
Potenciální produkt	279,5	289,6	294,7	307,9	324,2	327,6	307,4	352,8	381,6	406,5	423,5

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování

**Příloha č. 9: Vývoj HDP a potenciálního produktu v České republice
v období 2003 – 2013 (v mld. €)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP celkem (mld. €)	87,95	98,87	109,3	123,7	138,0	160,9	148,3	156,3	163,5	160,9	157,2
Potenciální produkt	92,77	100,7	111,7	128,4	142,0	169,0	158,4	165,0	169,8	165,0	160,5

Zdroj: Eurostat (online, cit. 04-12-2014); vlastní zpracování